

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

... Szeged...

... 1758...

Nagy Pál

Cigánypercek Magyarországon (1758-1787)

*... ha tudok valamit, láttam vagy hallottam...
... kivel-ⁿ gúta állón meg, és hirtelen hallottam...
... ben 3 lelkemben el veszték...
... ebeleben ne érhessem. És ha láttam, tudom, vagy hallottam...
... a földre szentpedigben gromrában, hanem ki veszen, valamire...
... nált a Ger hal ki verette volt gromrából. És ha tudok, láttam vagy hal...
... lottam valamit...
... W. de Törvénye ki sinaj hegyen*

ROMOLÓGIAI KUTATÓINTÉZET KÖZLEMÉNYEI 7.
NAGY PÁL: CIGÁNYPEREK MAGYARORSZÁGON (1758-1787)

Nagy Pál

**Cigánypererek Magyarországon
(1758-1787)**

ROMOLÓGIAI KUTATÓINTÉZET KÖZLEMÉNYEI

7.

a Romológiai Kutatóintézet kiadványa

Sorozatszerkesztő:

Gémes Balázs

Kalányosné László Julianna

A kötetet szerkesztette:

Kalányosné László Julianna

Megjelent a

**NEMZETI KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA**

és a

Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány
támogatásával.

ISSN 1418-601

ISBN 963 210 277 0

Szekszárd, 2003

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	9
SZERZÉS, LOPÁS, FALUZÁS.....	17
LÓLOPÁS, LÓCSERÉLÉS, LÓELADÁS	74
SZÖKÉS, CSAVARGÁS, TILTOTT MOZGÁS	84
KÁROMKODÁS, ÁTOK, CIVAKODÁS	114
HÁZASSÁG, SZERELEM, SZEXUALITÁS	131
DEVIANCIA ÉS BŰNBAKSZEREP	139
ASSZONYSORS	146
SZÓMAGYARÁZATOK	171
PÉNZNEMEK ÉS MÉRTÉKEK	182
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	184
GYPSY LAWSUITS IN HUNGARY (1758-1787)	186
ROMENGE KRISA PO UNGROTHEM (1758-1787)	188
ZIGEUNERPROZESSE IN UNGARN (1758-1787)	189

Gémes Balázs emlékének ajánlom ezt a kötetet. A nagy gyűjtőnek, a fáradhatatlan szervezőnek, aki állhatatos, áldozatos és következetes munkával évtizedeken keresztül dolgozott egy általa helyesnek tartott ügyért, a magyarországi cigányság népi kultúrájának feltárásáért és megismertetéséért. Megingathatatlan kutatói attitűddel tette ezt, ami példaértékű, bár a mostani világban a legtöbben semmire sem becsülik. Egyike volt azon keveseknek, aki nem volt hajlandó alárendelni a tudományos munkát politikai, ideológiai és érzelmi elvárásoknak, s nem volt hajlandó differenciálatlanul, klisékben, leegyszerűsítésekben gondolkodni.

BEVEZETÉS

Amikor közel három évvel ezelőtt összeállítottam a *Cigányperek Magyarországon* c. munka I. részét, az volt a célom, hogy a hasonló című romológiai kurzus hallgatói számára segédanyag álljon rendelkezésre, s eredeti forrásszövegek tanulmányozásával jussanak közelebb a cigány közösségek kultúrájának megértéséhez. Először nem is gondoltam kiadásra, a kéziratot akartam fénymásolással sokszorosítani a hallgatóim számára. Amikor az I. rész megjelenhetett a Pécsi Tudományegyetem Romológia Szemináriumának (azóta tanszék) *Gypsy Studies* címet nyerő sorozatában indító kötetként¹, megfogalmazódott bennem a folytatás szándéka, de még akkor sem gondoltam, hogy a perek kiadása nagyobb volumenű tudományos vállalkozássá női ki magát.

Munkám kiteljesedését az tette lehetővé, hogy a kiadásban a Pécsi Tudományegyetem Romológia Tanszéke mellett partnerre találtam a Cigány Hagyományokat Kutató Egyesületben, illetve az általa fenntartott Romológiai Kutatóintézetben. Gémes Balázs szakmai barátsága, fáradhatatlansága és jóindulatú ösztökélése készítetett a dél-dunántúli pereket közreadó kötet összeállítására², s arra az elhatározásra, hogy további köteteket tervezek.

A két szálon folyó kiadás lehetőségének köszönhetően ez a kötet megjelenési sorrendben negyedik darabja³ egy kutatói tervnek, melynek célja az 1893 előtti több száz perből közzétenni fontos szövegeket hat kötetben. További két kötet az 1787 (a Helytartótanács Departamentum Zingarorum nevű osztályának megszűntetése) és 1893 (a mindmáig legteljesebb és legismertebb cigány népszámlálás közötti pereket tartalmazza majd, a kronológiai választóvonal 1853 lesz, amikor először akarták a cigányokat a modern népszámlálások módszereivel számbavenni.

Szándékom, a dél-dunántúli pereket közreadó kötethez hasonlóan, ezúttal is a társadalomtudományok területén folyó minden historikus vonatkozású kutatás se-

¹ *Nagy Pál*: Cigányperek Magyarországon I. rész. Korai perek (1506/1534 – 1715). Pécs, 2000. Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Tanszék, Romológia Szeminárium. *Gypsy Studies* 1. Sorozatszerkesztő: Furray R. Katalin.

² *Nagy Pál*: Cigányperek a Dél – Dunántúlon 1796 – 1847. Szekszárd, 2001. Kiadja a Romológiai Kutatóintézet. Romológiai Kutatóintézet Közleményei 6. Sorozatszerkesztő: Gémes Balázs.

³ Időközben megjelent *Nagy Pál*: Cigányperek Magyarországon. II. rész. (1715-1758). Pécs, 2002. Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Romológia Tanszék. *Gypsy Studies* 9. Sorozatszerkesztő: Furray R. Katalin – Cserti Csapó Tibor.

gítése. A kiadói és szerzői célkitűzések, s a szövegek tudományos jelentősége ezáltal sem korlátozódik a jogtörténeti aspektusokra. A per, mint forrástípus kiválasztásának indokait, s a különböző tudományterületeken dolgozó kutatók számára kínáló lehetőségeket már kifejtettem a *Cigányperek a Dél-Dunántúlon 1796-1847* c. munkám bevezetésében. Ott indokoltam azt is, hogy miért nem tartottam szükségesnek a bírósági szervezetet, a joghatalmi kompetenciákat ismertető jogtörténeti bevezető tanulmányt. Az ott leírtak ismétlése felesleges lenne, a továbbiakban célszerűbb lesz a jelen kötet szerkesztési elveiről, a dokumentumok közlés módjáról, s a források keletkezési idejének történeti problémáiról szólni.

A *Cigányperek...* I. részének összeállításakor a per fogalmát tágan értelmeztem, s beleértettem a nem peres eljárásban megjelenő szituációkat is, azt akartam elérni, hogy hallgatóim megismerjenek minden olyan konfliktushelyzetet, amelybe cigány emberek a 16-17. században kerülhettek. Ily módon a cigányok egymáshoz, illetve nemicigányokhoz való viszonyát is szélesebb kontextusban értelmezhattük. Az I. részben közreadott dokumentumok egy része irattanilag nem is per, hanem más típusú irat, amely nem a bíraskodás folyamatában jött létre. Az a kötet szerkezetében sem követte a forráskiadványoknál szokásos felépítést.

A további kötetek összeállításakor a forráskiadási normákat vettem figyelembe. A dokumentumok között nincsenek hosszabb magyarázó-értelmező szövegek, a forrásokat sorszámoztam, majd a keletkezés időpontja és helye következik, s a fejregeszta. A forrásszöveg után adom meg a levéltári jelzetet, amit az értelmezhetőséget segítő, az irat keletkezésére és a per lefolyására vonatkozó rövid magyarázat követ. A szövegkritikai és tárgyi jegyzetek lábjegyzetben olvashatók. A történeti és jogi fogalmakat, a tájnyelvi, ma már nem használt, s néprajzi sajátosságokra utaló kifejezéseket a Szómagyarázatokban találja meg az olvasó.

A források szövegét ezúttal is betű szerint írtam át, az eredeti helyesírást nem változtattam meg, a következetlenségeket nem küszöböltem ki. A modern átírás minden bizonnyal hatékonyabban szolgálta volna a szövegek könnyebb olvashatóságát, de elvette volna nyelvi zamatukat, s az sem derült volna ki pontosan, hogy milyen az az eredeti „nyersanyag”, amiből a történetkutató megkísérléssel rekonstruálni a múltat. A betű szerinti átírás főként azoknál a szövegeknél volt fontos, amelyek cigány emberek szavait közvetítik. E tekintetben különösen jelentősek azok a perek, amikor nem csak az alperes cigány, hanem a tanúk is. A vallomásaikról felvett jegyzőkönyvek – ha nem is maradéktalanul – az ő egykori beszédüket rögzítik.

A szerkesztési szempontok kialakításakor a legnehezebb módszertani dilemmát annak eldöntése okozta, hogy a forrásokat milyen módon csoportosítsam, milyen sorrendben kerüljenek be az egyes kötetekbe.

A kronológiai elv teljes dominanciája nem látszott célszerűnek, mert akkor az olvasó elsődlegesen a fejregesztákra lett volna utalva. Ebben az esetben a fejregesztáknak hosszabbnak kellett volna lenniük (növelve a terjedelmet), s elengedhetetlen lett volna tárgymutató készítése. A kronologikus eljárást, mint elsődleges

szerkesztési elvet kizártam, s csak másodlagos rendezési elvként alkalmaztam.

A *Cigányperek...* I. részében tematikus fejezetekbe rendeztem a szövegeket, amit akkor az indokolt, hogy a 16-17. századból ismert konfliktusokat tipizálhassuk, s problémákban gondolkodhassunk. A *Cigányperek a Dél-Dunántúlon 1796-1847* c. kötetben eltértem a tematikus rendezéstől, mert az ott közölt peres akták oly hosszúak és oly sokféle információt tartalmaznak, hogy nem lehetett következetesen alkalmazni a tematikus elvet. A büncselekmény, illetve a vád szerinti csoportosítás sem volt célszerű, mert a perek zömében többféle cselekmény elkövetésével gyanúsították a vádlottakat. A cigányok egyébként sem csak vádlottként, hanem gyakorta tanúként szerepeltek, ilyen eseteknél a büncselekmény-típus indifferens rendező elv lett volna. A dél-dunántúli pereket a megfontolások miatt végül irat-típológiai szempontok alapján kialakított csoportokba rendeztem, ami elsősorban a jogtörténészek számára kedvező, a szociológusoknak, az etnográfusoknak, vagy a kulturális antropológusoknak kevésbé.

Belátva azt, hogy a magyarországi cigányok/romák többsége a gázsók által létrehozott dokumentumokat hiteltelennek tartja, s ilyen típusú könyveket a kezébe sem vesz, továbbá, hogy az ún. romológusok nagy része sem tanulmányozza a történeti forrásokat, s a kötetek iránt csupán a felsőoktatás és a tudományos kutatás csekélyke szegmensében mutatkozik érdeklődés, a *Cigányperek...II.* részének és a jelen kötetnek az elkészítésekor visszatértem a tematikus rendezéshez, mert az előző kötetek fogadtatásának tapasztalatai ezt indokolják. Most is gondot okozott a csoportosításnál, hogy a perek javarésze nem csupán egyetlen témában nyújt információt, mégis olyan szerkesztést kellett követni, amely biztosítja a cigány kultúra iránt érdeklődő egyetemi hallgatók és társadalomtudósok számára, hogy a lehető legkönnyebben megtalálják azokat a forrásokat, amelyeket a leginkább hasznosítani tudnak saját szakterületükön.

Korábbi munkáim során, s a peres kötetek összeállításakor is szembe kellett néznem azzal a problémával, amit a cigány történelem időrendi tagolása jelent. Arról, hogy a kronológiai határok kiválasztása miért problematikus, szóltam már a *Cigányperek a Dél-Dunántúlon 1796-1847* s a *Cigányperek Magyarországon...II.* rész 1715-1758 c. könyveim bevezetéseiben. E téren sem szeretnék ismétlésekbe bocsátkozni, csupán a jelen kötet kronológiai határai kívánnak némi magyarázatot.

A magyarországi cigányok történetében a 18. század második fele a felvilágosult abszolutizmus „klasszikus” rendeleti politikájának időszaka. A 18. század első felében már megfogalmazódott ugyan az államhatalmi politikában a cigányok és egyéb mobil csoportok tervszerű ellenőrzésének szándéka, de a külső hatalmi szintek beavatkozása nem volt következetes. A szigorúan szisztematikus, a cigá-

nyok helyzetét egy szélesebb társadalmi probléma részeként kezelő, felvilágosult filozófián alapuló rendeleti politika Mária Terézia 1758. április 6-án kibocsátott mandátumával⁴ vette kezdetét. Ez a dátum adja ennek a kötetnek a kezdő kronológiai határát.

II. József cigánypolitikája célkitűzéseiben és logikájában alapvetően a Mária Terézia kori elképzeléseket követte, de jelentősen változtatott a metodikán, főleg a Helytartótanács és a törvényhatóságok kapcsolatát, s az integrációt elősegítő helyi politikát igyekezett javítani. A kormányzati munka, a törvényhatósági jogalkotás és a cigányok életmódváltását szorgalmazó gyakorlati módszerek hatékonyságát kívánta növelni, amikor a Helytartótanácson belül 1783-ban létrehozott egy önálló szakmai ügyosztályt, a Departamentum Zingarorum-ot. Ennek megszüntetése 1787. február 20-án történt, ez a dátum a kronológiai záróhatár.⁵

A kötetben közzétett perek a cigányok életének azon oldalait tárják elénk, amelyek a rendeletekben és a vármegyei, városi közigazgatásban keletkezett iratokban kevésbé mutatkoznak meg. A hétköznapi élet konfliktusait, amelyek a cigányok környezetüktől eltérő életmódjából, szokásaiból és észjárásából adódtak. Különösen értékesnek tartom azokat a forrásokat, amelyek a cigányok egymással szembeni viselkedésének tanulmányozását teszik lehetővé. Legfőbb célom most is a hús-vér emberek megismertetése, akiket környezetük nem értett meg. Nem az emberiség legalja ők, ahogy a 16-17. századi nyugati krónikák gyakran mondják, nem is a végtelen szabadság romantikus csodabogarái, miként a 19. század óta sokan gondolják. Érdekes emberek, akiknek ugyanúgy meg kellett küzdeni az élet nehézségeivel, mint bármely más embernek, s akik ugyanúgy boldogok akartak lenni, mint bármely más ember.

A „klasszikus” rendeleti politika időszaka az egyetlen, amelyből korábban már szakszerű perközlés született. Az 1772-ben a soproni városi bíróság elé állított cigányok német nyelvű kihallgatási jegyzőkönyveit mintaszerű kiadásban olvashatjuk.⁶

A kötetet kézbe vevők talán fájó hiánynak fogják érezni az 1782. évi Hont megyei anthropophagia per kimaradását.⁷ Szándékosan hagytam ki, mert a per korabeli és későbbi sajtóját, a bécsi Staatsarchívban, valamint a Magyar Országos Levéltárban és néhány megyei levéltárban található, több száz oldalnyi forrás-

⁴ E rendelet, s egyéb rendeletek ismertetését l. *Nagy Pál: A magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában.* Kaposvár, 1998. A Társadalomtudományi Tanszék gondozásában kiadja a Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Kiadója. passim.

⁵ Kivétel Jónás Julianna pere (46. sz.), ahol a peres akta utolsó irata 1787. májusában kelt.

⁶ *Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához).* Soproni Szemle XLI. 1987. 225 - 237., 320 - 329. p.

⁷ A per néhány aspektusát elemzi *Hajdu Lajos: A honti emberevő per.* Rubicon, 1996. 6. sz. 12 - 14. p.

anyagot külön kötetben, a forráskritikai és forráskiadási normáknak megfelelően⁸ szeretném közzétenni, a két világháború között zajló kassai emberevési per forrásaival együtt. A Hont megyében keletkezett dokumentumok jelentős részének kiadása sajnos a hazai ciganológia örök hiánya marad, mert azokat 1929-ben az Ipolyba szórták.⁹

A 18. századból számos olyan pert ismerünk, amelyet nem cigányok ellen folytattak, de nélkülözhetetlen adalékokat közölnek a cigányok életmódjáról, szokásairól, hiedelmeiről, s a nem-cigányok cigányokról kialakult képzetéről. E pereknek a szisztematikus összegyűjtése még nem történt meg, így csupán itt a bevezetésben nyújthatok „ízlelőt” néhány perből. Igaz, hogy javarészt nem tartoznak kötetünk kronológiai időintervallumába, de ismernünk kell őket, hogy teljesebb képünk legyen a 18. században élt cigányokról. A kötet összeállítója őszintén bevallja azt is, hogy az előző kötetből kifelejtette őket, s mulasztását most orvosolja.

Bihar megyei boszorkányperben 1722-ben szó esik egy boszorkánysággal és paráznsággal vádolt diószegi nem-cigány asszony és egy cigány hegedűs intim kapcsolatáról. Az egyik tanú a következőket vallotta¹⁰: „*Vallya az Fatens Tudom nyihán az szemeimmel láttam az előtt csak három esztendővel az maga házánál livő vak avagy fel szemü quartihos Nemet Katona az maga házában az maga ágyán meg paráznította Páczai Ferencét azt szemeimmel láttam, masodsor is szemeimmel láttam ugyan azon esztendőben az czigán hegedűs Börxi meg paráznította Páczainet az maga házában mint az kutya hátul paráznította meg világosan láttam ezeket.*”

Nagydarócon (Nógrád m.) 1754. június 14-én egy Palyo nevű koldus ügyében végeztek vizsgálatot, akiről azt hitték, hogy farkas képében károkat tett. A koldust nem mondják cigánynak, de van egy cigány tanú, Ferencz András, aki Bolykon kovács, Vajda László jobbágya és 25 esztendő. Vallomásában arról számolt be, hogy a vádlott (Palyo) szerinte azért farkasember, mert három évvel azelőtt Bolykon igen sok libát fojtogatott a farkas: „*egy alkalommal a Tanú házához mertén azon nevezet koldús, kérdé a' Tanú az Nényét ez é a' Liba Pásztor, a Nénye megfeníté a' Tanút hogy hallgatna, arra szóra haragossan tekintén az Koldús a' Tanúra, ki méne az házból, és kevés náma fényes nappal az ő Libájokból betel mingyárt meg ölt a farkas*”. Hasonlóan mesélte el a történetet a nem-cigány Kovács Gergely, 34 éves bolyki lakos, Török Imre

⁸ Kritika nélküli, szakszerűtlen kiadását találhatjuk a per néhány iratának: *A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban*. A bevezetést írta, a dokumentumokat válogatta és jegyzetekkel ellátta Mezey Barna, Pomogyi László, Tauber István. Kossuth Könyvkiadó. Bp. 1986. 24-34. p.

⁹ Soós István szíves közlése.

¹⁰ *Schramm Ferenc: Magyarországi boszorkányperek 1529-1768*. I. Bp. 1970. 103. p.

özvegyének jobbágya. Ő három évvel azelőtt ugar szántáskor vasat élesítettet Ferencz Andrásnál.¹¹

Erdélyben 1752-től több éven át zajlott Imecs Domokosné, Benkő Anna nemesasszony pere, akit házasságtöréssel, szerelmi bűbájossággal és boszorkánysággal vádoltak. Amikor a háromszéki világi papok egyházi törvényszéke 1753-ban Altorján lefolytatta az ügyben az egyik vizsgálatot, Kis Judit 30 éves jobbágyasszony a következő tanúvallomást tette:

„Ennek előtte mintegy hét esztendővel [1746] maga mondotta nékem Benkő Anna asszony, hogy ő kegyelme nevezett Apor József uram ő nagyságával közösült vagyis paráználkodott, amikor is midőn paráználkodás közbe érzette volna, hogy Apor József uram ő nagyságától megyen beléje a magy, aztat nem engedte, hanem megfogván Apor József uram ő nagyságának szeméremtetét, aztat maga testéből kirántotta és az Apor József uram ő nagyságától elmenő magot egy pohárban megvette és aztat adta egy Pergelőné nevű cigányasszonynak, mert azon cigányné, a mint maga beszéllette nékem Benkő Anna asszony, tanította volt ő kegyelmét, hogy azt cselekedje s azon cigányné arra ígürte volt magát, hogy az említett materiáczal úgy megcsinálja az urat Apor József uram ő nagyságát, hogy soha mást Benkő Anna asszonyon kívül el nem részen magának feleségül; ezeket mind magától Benkő Anna asszonytól hallottam.

Tudom azt is, hogy Benkő Anna asszony én tölem küldte egy néka búzáat a nevezett Pergelőné nevű cigány asszonynak a végre, hogy ígürte szerént Apor József uram ő nagyságát Benkő Anna asszonyhoz csinálja, a mikor is kérdém én azon cigánynét, hogy miképen batorkodlik olyan dolgot cselekedni; arra eléccé a cigányné a pohárt, a melybe vala azon magy, vagyis materia, a melyet Benkő Anna asszony néki küldött volt, a melyet láték szememmel, s akkor monda a cigányné ilyen szókat: én semmit sem csináltam vele, nem is csinálók, de non nyughatom Imecsnétől [Benkő Annától], csak jár reám, hogy kössem őket Apor Józseffel s hirtelen egyebet nem gondolhatnék ki; én bizony csalok, a hogy lehet, mert én azzal élek.”

Hét évvel később, 1759-ben maga Benkő Anna kérte vizsgálat lefolytatását arról, hogy látták e őt báró Apor Józseffel fajtalankodni, s boszorkányságot művelni. Három helyszínen (Kovászna, Korotna, Altorja) 316 tanút hallgattak ki, akiknek 34 kérdést tettek fel, kettőben cigányokról is szó esik. A 8. kérdés: A tanú látta e, vagy hallotta e Benkő Annától, hogy Apor Józseffel közösült, s igaz e, hogy a férfi magját felfogta egy pohárba, majd odaadta a Pergelőné nevű cigány asszonynak, szerelmi varáslás céljából, *„a végre, hogy azon megzett maggal csinállyá vagyis kurusalllyá meg az irt cigányné Apor József Urat, hogy ő nagysága soha Benkő Anna asszonyon kívül mást ne szerethessen, annál is inkább feleségül el ne vehessen”? A 30. kérdés: Tudja e, látta e vagy hallotta e a tanú, hogy Benkő Anna egy boszorkánysághoz értő cigány asszonytól kért tanácsot, hogy lehetne elérni, hogy Apor József rajta kívül ne*

¹¹ Török Gábor: Történeti adatok a küldött farkas mondájához. Néprajzi Közlemények IV (1959), 1-2. szám, 278-288. p. Reprint: Magyarországi boszorkányperek. Kisebb forráskiadványok gyűjteménye 2. Összeállította: Klaniczay Gábor. Kristóf Ildikó, Pócs Éva. MTA Néprajzi Kutató Csoport. Bp. 1989. 537-547. p.

szeressen mást, s igaz e, hogy a cigány asszony erre eképpen válaszolt: „ő tudná annak mestességét, annak utánna egy fokas tőt elővett volna s arra sokat berbetélvén, a hegyit a fokában fordította, vagyis hajtotta volna és az Benkő háza ajtajának küszöbe alá ásta volna...”?

Az első tanú, Köntzei Sára 30 éves nemesasszony válasza a 30. kérdésre: „Jelen valék Benkő Anna asszonynál, bémű egy cigányné az Benkő Anna asszony házában (de horávaló volt és kinek hívták, nem tudom) mint afféle kolduló cigányné és az kemence lábához leül, annak utánna kevés kenyeret és bust ad nékie Benkő Anna asszony s minden kérdés nékiül mondani kezdé a cigányné asszonynom: én tudnék olyast cselekedni, hogy Apor József senkivel is mással kegyelmeden kívül nem bánna. Kérdi Benkő Anna asszony: hogy tudnál? Monda a cigányné: nem igen derék dolog, hanem adjon kegyelmed nékem egy varró tőt. Ada is Benkő Anna asszony, melyet a cigányné meghajta és a tő hegyit a fokában dugá, annak utánna a küszöb alá ásta, melyre ih szőkat szállott: a mint ennek az varró tőnek a vége benn van a fokában, ugy Apor József is senkivel ne közösülhessen vagyis paráználkodhassék kegyelmeden kívül. Ezt magyarul monda, oláhul is eleget berbetélt, de minthogy oláhul nem tudok, mit mondott, nem érthetem. Mikor vége lett volna, ezen cigánynének így végehez vitt cselekedetire így felele Benkő Anna asszony: e csak annyit használ, mint a bolt lónak a patkó.”

A 230. tanú, az 56 éves Lukáts Anna, Mike Kelemen székely lófő felesége azt mondta el, hogy 24 évvel azelőtt (1735) beszélt neki egy gonosz, istentelen életet élő jobbágyasszony (Apor Péter maradékainak jobbágya) a magfelfogás és Pergelőné történetét, „hogy azon magból boszorkányságot csináltatott vagy legalább csináltatni kívánt volna valami Pergelőné nevű cigánynével”.¹²

¹² Báró Apor Péter verses művei és levelei (1676-1752) II. Szerk.: Szádeczky Lajos. Monumenta Hungariae Historica. Magyar történelmi emlékek 37. Bp. 1903. 401-471. p. Reprint: Magyarországi boszorkányperek. Kisebbségi forráskiadványok gyűjteménye I. Összeállította: Klaniczay Gábor, Kristóf Ildikó, Pócs Éva. MTA Néprajzi Kutató Csoport. Bp. 1989. 297-367. p.

SZERZÉS, LOPÁS, FALUZÁS

1.

1758. május 4. Alsódobsza.

Magistratualis vizsgálat pinceverő cigányok ügyében.

Anno 1758 Die 4ta Maij in Possessione Dopsa pro parte Magistratus contra Zingaros Cottus Zempleniensis in facto furti per Zingaros incaptivatos Commissi prae(sens) Collateralis Inqvisitio peracta est.¹³

De eo utrum ?

1mo Tudgya é latta é a Tanu, a melly Czigányok meg fogattattak és a T(e)-k(in)t(ete)s N(e)m(e)s V(á)r(me)gye Tömlöztéb(e) küldettettek, azok hányan voltak és kiknek hívtak és hová valok voltak, itt Dopszán kinek s mitsodo károkat tettek, és azokat vissza vették é a meg károsított emberek, és hány pintzét törtek fell, és a Tolvajságot melly idő Tájban tselekették.

Testes

Primus Testis Michaël Kis Judex Possessionis Al(só) Dopsa.¹⁴ Annor(um) cir(citer) 50. Adjuratus Examinatus fatetur.¹⁵ Tudgya a Tanu, hogy az el mult Télnek utollya felé, a melly Czigányok magok vallották, hogy a Dobszai pintzeket fel törtek, ugymint Mester Komáromi Ur Pintzét, Varga Mihály Pintzejét, Horvát Gergely Pintzejét, Teleki Istvánné Pintzét három kamarát pedig fel vertek, ugymint Lengi István kamaráját, Soltész Istvánét, és a Tarnatziét, azokat ugymint négy Czigánt kiknek neveket nem tudgya, négyen hozták bé ide a Faluba, utol érvén a Réten

¹³ A vármegyei, városi, uradalmi tisztek (szolgabírók, esküdtek, jegyzők, stb.) által lefolytatott vizsgálatok bevezető formuláinak általában ugyanaz az értelme, ezért nem fordítottam le ezeket külön-külön. A bevezető formulában közlik, hogy a vizsgálatot végzők mely vármegyének a tisztjei, kinek az utasítására lettek kiküldve (vármegyei gyűlés, törvényszék, alispán; városi magisztrátus, főbíró), hova, mikor, milyen ügyben, az alább következő, előírt formáknak megfelelő deutrum elvégzésére, amelyben részletesen igyekeztek feltárni az igazságot. Amennyiben a formulák ezektől eltérő érdemi információkat is közölnek, azt lábjegyzetben, vagy a forrásszövegek utáni magyarázatban közlöm.

¹⁴ Kis Mihály volt az alsódobszai bíró.

¹⁵ A tanúk kihallgatásának jegyzőkönyveiben általában a tanúk sorszám, neve, életkora, lakóhelye, társadalmi helyzete (jobbágy vagy zsellér, nemes vagy nemtelen, illetve kinek a jobbágya) van megadva. Ezután az „eskü alatt vallja” formula következik. Ez utóbbi kötetünk szövegeiben többféle formában jelenik meg, l. a Szómagyarázatokat!

szaladásokban, ugymint Lengi István, Soltész István, és más két Aszalai ember, egy vén Czigant közzülük rudon hoztak bé minthogy igen rézszeg volt, a minémű károkot tettek pedig rakáson találták oda ki a szőlők alatt a fúzesben ahol tüzet raktak volt, és minden ember a mitsoda kárt vallott azokat meg lelvén, azon helyen honnét ell szalattak kiki a kárt vallottak közzül Tudgya hogy vissza vettek, hanem Tarnotzi Ládját, a kit ruhástol el loptak volt, fell hasogatták, mit érhetett a láda mint hogy nem latta a Tanu nem tudgya. A Mester Ur két hordo bora-bul is a mint hallotta ki ittak egy egy mit erhetett a bor azt sem tudgya minthogy nem mérte, [mert mindeneket a Faluba bé hoztak s magok is a kár vallott emberek recognoscalták hogy kezekhez vették]¹⁶. Ugy szintén Mester Ur pintzében levo lakatott is a kit szemeivel látott le törték volt, megerhetett három Márjást.

2^{du}s Testis Nobilis Stephanus Ferentzi Juratus Possessionis Dopsa Notarius¹⁷. Annorum cir(citer) 45. Juratus fatetur. Mihelyt Lengi István és Tarnotzi Dopszai Lakosok most raboskodo négy Tolvaj Czigányokat meg fogván bé hoztak a Falub(a), mindjárt e Tanu examinálta őket, és ki vallották, hogy a meg irt Tanu által elől számlált Pintzéket és kamarákat fell törték [etzakanak idején és borral jól lakván szalonnát is loptak nem tsak bort]¹⁸. Azt is látta mikor ki ki a kár vallottak közzül visza vette a maga jóságát, mellyet a szőlők aloll a Tolvaj Czigányok Tanyájarul bé hoztak volt a Faluban a mult Febr(uár) 10 napján, a Pintze ajtok(nak) lakatok(na)k és kamarak falainak ki rontásab(an), mitsoda károk estek Tanátsbéli emberek ugymint Varga György és Lengyel János meg betsülven a kárt referaltak e szerint, Mester Ur Pintzejéb(en) betsülöttek a borbéli kárt ad Flor(enum) Hung(aricum) 10 lakattal és 10 bézáro tőkével Zabnak Tavasz buzával és árpával való oszve egyvelítéssel, mint hogy Tiz Tokukbul ki forgatták, és holmi szalonnát raktak belé, Varga Mihál Pintzebéli kára ad f(lorenum) - 3 d(énár). Horváth Gergely Pintze ajtaja kárát ad flor(enum) 2. Teleki István Pintze ajtajának kárát ad flor(enum) 2 a ládát mellyet öszve hasogattak nem látta a Tanu hanem tudakozván a kárvallottul három Márjást érhetett. Kamarabéli levert lakatokat nem betsültek [sem pedig a ladábeli feir ruhakat]¹⁹.

Tertius Testis Joannes Lengyel Incola Possessionis Dopsa. Annor(um) cir(citer) 30. Adjuratus fassus est. E Tanu a szikszai hidnál tanálta a

¹⁶ A zárójelben közölt szövegrészt a lap szélére írták " jellel.

¹⁷ Ferentzi István nemesember volt. a falu jegyzője.

¹⁸ A zárójelben közölt szövegrészt a lap szélére írták " jellel.

¹⁹ A zárójelben közölt szövegrészt a lap szélére írták Q jellel.

Czigányokat mikor fogva hozták, és kisírvén őket a Tanyájokra, a sűrű Fűzes közt, minden lopott Jozságokra reá akadván az ő vezetésekből, a Faluba behozták és kiki maga lopott Jozságatt vissza vette, úgy mint három odal szalonnát, két orját, másfél hájatt, négy sódart, Soltesz István mint magaét vissza vette, a ladabéli ruhájit Tarnotzi is vissza vette, ugy-mint lepedőköt, tzernát, vállot, Török gyotsot, szoknyát [---]²⁰, mellyet meg sem betsültek, Mester Uram kárát e Tanu és Varga György betsülék tiz forintra borral edgyút kit meg ittak, ugyszintén hogy a Tavasz életeket a Tokokbul ki töltvén, árpát zabot Tavasz buzát rakásra töltötték, Varga Mihály kárát ad flor(enum) ---3. Teleki István kárát ad Flor(enum)----2. Horvat Gergely kárát ad Flor(enum)---2. Hogy étzaka a Pintzeket feltörték és az Jozságokat ell lopták magok ki vallották a czigányok.

Quartus Testis Joannes Lengi Incola Possessionis Dopsa. Annor(um) cir(citer) 40. Adjuratus fassus est. Az elmúlt Télen mikor a fogva levő Tolvaj Czigányok kiknek nevét és hová valok nem tudgya, e Tanu és a szomszedja Soltész, hajnal előtt való tájban észre veven hogy a kamarajabol egy odal szalonnát egy orját el loptak, Soltesznek pedig a mint mondotta három odal szalonnáját, másfél hájat, orját, szodarait (sic!), lámpással a nyomon a Tolvajok utan indultak, a Soós Réven felül a Fűzesb(en) tsördülést hallottak, arra felé indulván, és a Czigányok észre vévén, az nagy rakás tűz mellett hagyott portékákat, szalonnákat ladabéli gunyákat, törött lakatokat, kapát, tsakánt, orto kapát ott hattak rakáson, a midón a jégen által szalattak volna utannok jött a Tanu, ijesztvén őket, és kialtott valamely a Szalay legénynek a ki meg fordította őket, ugy osztán előttök hajtották a Tanyaig, egy vén Czigant rudon is hosztak minthogy el dőlt volt, a lövésre sok nép ki jött a Tanyara és onnét a Biro hazához bé hordván a lopott Portekákat kiki a magajera rá esmert és el vitt.

⁵tus Testis Laurentius Tarnoczi Incola Dobsza(iensis). An(norum) cir(citer) 40. adj(uratus) fassus est. E Tanu feleseginek /:kit akkor tájban vett el:/ azon cziganyok Loptak volt el a Ládájából [---]²¹ kabattya reczés (sic!) Lepedője sok fazeka válla²² a Ladát fel hasogatták ki meg ért volna 3 máriast a többi Partékáját vissza vette, de a Kamara lakattyát le törték.

BAZML(S) IV. 1008. I. Zemplén Vármegye Törvényszékének iratai. Fenyítő perek (Acta criminalia). Fasc. 403. Nro. 26.

²⁰ Két áthúzott, olvashatatlan szó.

²¹ Olvashatatlan szó.

²² Ingváll, l. a Szómagyarázatokat!

2.

1762. szeptember 30. Siklós.

Több személy elleni lopási per a siklói uradalom úriszékén.

Anno 1762 Die 30 Mensis 7bris in Castro Siklos ²³...

Levata Causae

Excell(entissi)mi, ac Ill(ustrissi)mi Domini Comitis, Domini Caroli de Batthyan Perpetui in Nemeth Ujvar et Siklous Aurei Velleris Equitis, qua tamen Jure Gladij pollentis adeoq(ue) Competentis M et A.

Contra et Adversus

In Vinculis adstantes Catharina(m) Stephani Ola Conthoralem, Catharinam Kolari, Juditham Sandor velut Manifestos et inhabitatos fures adeoq(ue) I.

Et pro Alte t(i)t(u)lato Excel(lentissi)mo D(omi)no Comite M et A Nobilis Valentinus Botka, Ord(inarius) Fiscalis penes praerogativas suas Fiscales gravi cu(m) qverimonia detegeret, Mikeppen ezen Istentelen gonosz Tolvaj rab személyek, ki mind Isteni, s mind Vilagi Törvények(ne)k kemény börtetésétül nem értozván most folyó esztendőb(en) meg esset Sz(ent) Jacab Havában N(agy) Harsanyb(an) Huzi Istvany hazában tolvaj modon bé lepvén s ajtokat, ladakat fel tervén, abbul egy öt forintos takarítot, egy pamukos taliros kebeléd, egy forintos félénget, 10 garasos kotinyt, egy tizenhat, masik 12, harmadik 10 garasos selem kezkenyő, két petakos kezkenyőt 2 öt grasos keszkenyő véget, egyet nyolz garasasosat, Pantlikat egyet, keszpinzben pedigh tiz és fél garasokat, s ugy masut is több e féle tolvajlasokat el követni, felebaratyait kesservessen szerzet javaitul meg fosztani seminek allították, kéhez képpes az M(éltóság) Uraságh Fiscalis Procatorja kíványa hogy ezen gonosz tolvaj személyek előszer is több gonosz cselekedeteiknek, s tolvaj Társainak ki nyilatkoztatasa keményen minden gradusok által megh csigaztassanak, azutan juxta t(i)t(ulus) 15 Par(s) 1^{ae} et Ar(ticulus) 84 praxis criminalis aszonyi voltokra nizve fejek hohér palossa alá ítéltessek, az állók közöl ki teröltessenek.

Mely Actionak nagyob vilagoságára producalya az maga szaja vallást sub 1° 2° et 3° N(ume)ris s az szerint törvinyt várja.

²³ Itt az úriszéken jelenlévők felsorolása következik: Hoitsy Mihály baranyai alispán, Adamovics Ferenc vármegyei esküdt, Mitterpacher János vármegyei aljegyző, Strobel Zsigmond jószágigazgató, Stipsics Mátyás siklói provizor, Taucher Jakab bólyi provizor, Boda Imre főszolgabíró, Hoitsy Benjámín alszolgabíró.

Sub N^{ro} 1° 24
Benignum Examen.

Die 18 Mensis Augusti A^o 1762 in Castro Siklos per actum.

Puncta

Interog(atoria)

Respon(soria)

Mi neved, hova valo vagy, mi-csoda vallason, és hany eszten-düs

Kata Ola Istok Özvegye Kasából
Boli Dominiumbol Papista
cir(citer) 44 esztendő

Mért fogatattál megh, mikor, és
ki által, és hol ?

Azért hogy Nagy Harsanyba,
most Kassab(an) tartozkodó
Sandornak menyé Klari nevő
Czecze Jankó veje, és említett
Sandornak az leanyaval Maricza
névővel lehet három hette egy
szeginy gazda Ember hazához
kenek nevit nem tudom bé men-
vén, s mivel senki az hazánál
sem volt, Sandornak ninye Klari
az ajtó kulcsát föll tánalta, s az-
zal az ajtót föll nyitotta, ugy bé
ment, az szobába, s ott ladakot
föl nyitotta, mely keppen azt
nem tudom, mivel maga(m) bé
nem mentem, hane(m) kevíl
alottam, az honond ki hoszot
kétt imegválot, selem keszke-
nyőt ketőt, tarka keszkenyőt,
keszkenyő veget, egy darabka
patyolatot, pamukos köbölt, 2
féle kitt kötinyt egyik fehir ma-
sik penig 3 futa volt, kétt kiss
keszkenyött három vagy nigy
darab panlikat 9 garast és egy
polturát.

²⁴ A per 1. számú melléklete, amely még az úriszéki tárgyalás előtt keletkezett, s szövegét a jegyzőkönyvbe másolták.

Lopot jószagot hova tetitek

Miga nevé volt Siklosi cigány elljött Kássaba, mivel az eő leanyara volt fogva azon lopás s azért itt M(éltóságos) Uraságh rabságáb(an) tartatik kerdezős-kedvén az partikárol s ott kereskelődöt, amint is rea akadott, és ide bé hozta Porkolábhoz.

Azért fogták é megh

Siklosra hogy jöttem mivel énnalom is egy hitván imeg volt itt közöl az téglahazhoz meg fogván mult szombaton hozták bé.

Hogyan osztottatok ell egymás között az Partikát

Sandor Veinek Cecze Jankonak jutott /:a mint haza felé mentünk Harsanybol és fol osztottunk :/ Pamukos kebel nagy tarka keszkenyő, kis sido keszkenyő, és egy pantlika az pénzbül mindeniknek 3 garass grajczar hejan és egy poltura. Sandor menyinek Clarának két selem keszkenyő 3 vagy 4 Pantlika keszkenyő vég nagy előruha vagy is futa. Maricza leanynak egy elő ruha egy imeg vál pantlika nékem is jutott pinzből mint az többinek, egy imeg vál egy rongyos Pantlika.

Minden elő szamlált és ell vezet partéka visza tért e

Minden.

Hat masut mit loptátok edgyöt

Totfalubul Klari nevé menyetske hozot ell egy firfi inget az hol én közöl volta(m), és latam mikor ki hozta, de micso-

Mivel csak egy inget hozot, a Klari néked mi jutott.

Hova let azan feirfi ell lopot imeg

Töb lopasokat tettek mégh az elő számlált csiganok

Az Siklosi Miganok leanya mely most itt fogságban) vagyon veletek volt e a főleb számlált partikak ell lopása alkalmatossá-gaval

Az Klari lopot e masut is mivel az ladakot tud nyitni

Hallottad é tehat mit, és hol lopot az Klari
Tegeed jó tartot e azon lopot ludbol, és tyukbol

Hat te hany Ludat és tyukat loptál

Ahoz hogyan fértél

Miska fiad lopot e töbet ?

dás nevezető gazda hazából nem tudom, lehet penigh valami egy holnapja.

Az imeghbül sem(m)i sem jutott, hanem Harsanb(an) az lo-pott partikából valamint elő számlalta(m).

Klarinál most is meg vagyon hanem miutatol meg fogadtatot halom hogy vissza adta.

Sohol sem loptak.

Nem volt nemis láttuk otett.

Megh Gyermekségeben(en) is lopot az mindent mit kaphatott.

A mit kaphatott tyukot, és ludat

Soha sem adot én níkem.

Egy ludra emlékezem, s tyuk is egy volt.

Az tyukot hogy hozánk jött az fiam Miska ell kapta, az ludat penigh, hogy az teknyombúl korpamot kezdette enyi én agyon ütöttem.

Soha sem lopot.

Hol volt az lud és tyuk lopása

Pécsvárosi Silagy nevő faloban
mégh régen.

Act(um) Ut Supra

Valentinus Botka Fiscalis mp

Sub N^{ro} 2° 25

Benignum Examen

In Castro Siklos die 30 Mensis Septembris Anno 1762 peract(um).

Puncta

Interrogatoria

Responsoria

Mi neved, hová való, mi hiten, es
hany esztendos vagy

Nevem Kalari Kata, Kásádi va-
gyok, papista, vagyok tálan 26
esztendős.

Meirt (sic!) vagy fogva ?

Mi haszna tagadnom azt csák
Czigany vagyok én; azért vagyok
fogva hogy Nagy Harsanyban
eset volt a dolog; Itt fogságban lé-
vő Tarsaimmal Jutkaval és Marin-
kaval loptam.

Mit loptál ?

Egy kebelet, Ümeg válot ketőt két
keszkenyőt, samit (sic!), egy futa-
sos elő ruhat egy tarka keszke-
nyőt.

Mit ezen kívül

Sem(m)it

Hazucz hiszen egy keszkenyő
véget, egy darabka patyolatot, egy
fehir kötényt, mas két keszkenyőt
s darab pantlikat is, és kiszpinzt
loptál

Ell felejtettem már de igaz, hogy
egy keszkenyo véget, fehir ko-
tényt, két darab pantlikát és 10 gr
kész pinzt is loptunk, de patyolat
nem volt közste és keszkenyo nem
volt töb háromnál.

²⁵ A per 2. számú melléklete, amely az úriszéki tárgyalás napján keletkezett.

Kétül loptatok ezeket ?

Hogyan loptatok ?

Nem igaz mert az emberek Aratni lévén a ház zár allat volt, és te nyitottad ki mint majd társaid szemedb(e) meg mondgyák, azok pedig kint strását álottak; mond meg azért mind az ajtót, mind a ladát mi mestersegl nyitad meg

Az el lopot Jozzagot hová tedtetek

Kinek mi jutott

Nem igaz tehát hogy tsak 3 keszkenyöt és két pantlikát loptatok

Meg van é még az a Jozság nalatok mindenestül

Magatok jo voltábúl adtátok é visza vagy hogyan.

Nagy Harsanyi Embertül de nevezni nem tudom.

Aratáskor midon senki sem volna a haznál tsötörtöki Napon, Nyitot ajtokon bé mentünk, mind a harmon, a Nyitva talált ladákbul a Jozzagot ki vettük, s el vittük.

Nyitva volt mind ajtó, mind a ladák s nem magam hanem tarsoim is bé mentek.

Az Uton haza mentünk(en) magunk közöt föl osztottuk.

Nekem két kezkenyő esett meg a futasos elő ruha, egy pantlika meg 8 xr. Jutkanok jutott egy kebel, egy keszkenyő, pinzbül 8 xr és egy Pantlika. Mariczanok esett egy Ümög váll, pantlika keszkenyő es 8 xr. Masik leanykának Mariczának vélönk lévönek juttot egy Ümög váll, fehér elő ruha egy Pántlika és 6 xr.

Nem volt több, tsak mind monddottam mert a Czigany nem mer tagadnyi ha 100 f(orintot) lopna is.

Nincsen hanem visza ment az Azonynak kezébe.

Nem magunk jo voltábul, hanem Utan(nunk) jöt a Miga, kinek leanya a tömlőczbé volt ezen ka-

rért s nem mertők ell tagadni,
azért is kezre adtuk minyajat.

Ezeken kívöl mit loptál más
helyeken s hogyan mond ell.

A Czigány Ugyon tsák azért
Czigany hógy lóp és vele hor-
doza a nevét de én ezen kívöl soha
sem loptom nem is lopok most is
csak a bolond eszem hajtott rea

Tarsaid szemedb(e) mondgyak
hogy Gyermekségedb(en) is mit
kaphattal el loptál

Ha loptom volna job ruham volna.

tyukat ludát nem loptál

Nem volnik Czigany ha nem
loptam volna ludot vagy tyukat
de ez nem lopás hanem meg fo-
gás, és ell vévés.

Hany ludat, hany tyukot, és
holloptál

Valami 5 a németh falukon, mi-
kor szabad volt jarnunk.

Voltal e lopasaidert valamikor
büntetve és holy?

Soha sem

Act(um) Ut Supra.

Emericus Boda I(ncl)ytus Co(mi)t(a)tus de Baranya Ord(inarius) Judlium mp.

Sub N^{ro} 3° 26

Benignum Examen.

In Castro Siklos die 30 Septembris 1762 per actum.

Puncta

Mi neved, hova való, mi hiten, és
hany esztendős vagy.

Sandor Jutka Czece Janko fele-
sige Hasági Papista Cir(citer) 25
esztendős.

Miert vagy fogva, és ki fogattatott
meg

Azért hogy a masék ket Me-
nyecske Kati és Pila itt fogva lévő
asszonyok Nagy Harsanyb(an) mi-

²⁶ A per 3. számú melléklete, amely szintén a tárgyalással egyidejűleg keletkezett.

kor a kukorcza (sic!) még kicsike volt, lopták. Bali Tisztartó Úr fogatatott meg.

Mit loptak

Egy elő ruhát, egy kebelt, két keszkenyőt egy imeg vállat.

Volt e több ?

Nem volt.

Hát pinz volt e ?

10 garas volt.

Hát pantlika volt e ?

Nigy volt.

Hát másik elő ruha keszkenyo, és imeg vál volt e

Nem volt.

Te nem loptál ezekből ?

Nem tsak kívül strsát (sic!) álotta(m) egy kiss Maricza névő leanyzóval.

Hogyon mehettek amazok a' hazba mely ember nélkül zarva volt

Nyitva volt, és senki sem volt othon.

Honnond szedték elő a' Jozsagot

A' ladabul

Hogyon tudod

Ők mondgyák

A ladakb(a) hogyan mentek

Azt mondgyák benne volt a kulcs

Szemedbe mondgyak, hogy te is bent voltál

Bizony nem mondgyak nékem.

Hova tedtétek a lopot Jozsagot

Fel osztottuk.

Kinek mi jutott ?

Nékem jutott egy kebel, egy keszkenyő, egy Pantlika és egy peták. A Klarinak esset egy elő ruha egy keszkenyő egy Pantlika és egy petak. Az öreg azzonynak Pilának

egy Űmeg váll, egy pantlika, egy petak, a' kis lanynak 1 pantlika 1 peták.

Megvan é még nalatok ?

Nincs mind visszaadtuk

Magatok jó voltábul adtatok e visza

Igenis

Mit hazucz hiszen Miga keresett föl beneteket

Ugyaonis Uram, de lám viszaadtuk.

Mit loptál te magad valamikor

Soha sem loptam

Tyukot ludot ?

Azt sem.

Act(um) Ut Supra

Emericus Boda I Cottus de Baranya Ord(inarius) Judlium mp

...

Michael Hojtsi I Cottus Baran(iensis) Ord(inarius) V(ice) Comes qva Praeses mp

Franciscus Adamovics qva Convocatus mp

Joannes Mitterpacher I Cottus de Baranya V(ice) Notarius qva convocatus mp

Sigismundus Strobel Exactor mp

Mathias Stipsics Provisor mp

Georgius Rosanyi rationista Siklosiensi mp

Coram me Emerico Boda I Cottus de Baranya Ord(inarius)

Judlium mp

Coram me Beniamine Hojtsi I Cottus de Baranya V(ice)

Judlium mp

BML. XI. 606. A Batthyány – Benyovszky féle siklósi uradalom iratai. Protocolum Sedium Dominalium Civilium et Criminalium Incltyti Dominij Siklos ab Anno 1756 usque 1766. 403 - 413. p.²⁷

Az ítélet: a siklósi piactéren, két részletben elszenvendő botütés; az idősebb Katarinának 50, Kalári Katának 30, Sándor Juditnak 20 bot.

²⁷ Ezt a jegyzőkönyvet a Baranya Megyei Levéltár visszahelyezetlen iratai között találtam meg. Provenienciája megállapítható volt (siklósi uradalom úriszéke), de a dobozsám nem.

3.

1764. június 13. Siklós

*Kolompár Ferenc és Lakatos Bora elleni lopási per a siklósi
uradalom úriszékén*

Anno 1764° die 13^a Mensis Junii in Arce Siklos²⁸ ...

Tandem assumptum est Francisci Kolompár negotiu(m) juxta Benignum Examen hic sub N(umer)o 7° adnexu(m) ac decisum.²⁹

Est id(em) Franciscus Kolompár a 20. praeteriti men(sis) Martij in Carceribus Siklosiensibus detineatur, Educillator attamen Komloiensis, ad cujus qverelam interceptus erat hucadusq(ue) Contra eum nihil probasset, quin imo nec semet amplius insinuasset, hac proinde ex ratione, ac item quod praeter incusationem Martini Filip, quod nimiru(m) dum occasione venditionis rubrar(um), Galigarum unum Septenarium(m) perforatum Anticipato dedisset, cum eod(em) Septenario reliquam ejusd(em) pecuniam diparuisse recensebat, nihil amplius evenisset, sed nec hoc aperte probatum fuisset, hinc eund(em) Liberum dimitti.

Anno 1764° die 22^a Men(sis) Martij in Arce Siklos I Comitatus de Baranya adjacen(te) p(rae)sens benignum examen per nos infrascriptos peractum est.

Interrog(atoria)

Respon(soria)

Minek hinnak, hova való vagy, hány Esztendős, s micsoda hitű vagy vallásu vagy?

Kolompár Ferencz, Siklosi, Cir(citer) 26 Esztendős Pápista.

Miért hoztak ide?

Komloi Korcsmáros fogta reánk, hogy általunk pénze veszet volna ell, azért utánnunk jöt Rác Petrében, s ott kapot reánk.

Komlon voltatok é?

Nem voltunk.

²⁸ Itt az úriszéken jelenlévők felsorolása következik: Boda Imre főszolgabíró, Bottka Bálint uradalmi fiskális, Stipsics Mátyás siklósi provizor, Rosányi György uradalmi számvevő, Bicsák János és Hartman József Siklós mezővárosi esküdtek.

²⁹ Az úriszéken 1764. június 13-án több ügyet is tárgyaltak, Kolompár Ferencét 7. szám alatt. Ezért vallomásának a tárgyalásnál korábban készült szövegét a jegyzőkönyvhöz 7. sz. mellékletként másolták be.

Hol jártatok Szolga Biró Ur(am) passussa mellett?

Hány hétig jártatok oda?

Merre mentetek feöl?

Merre jöttetek vissza?

Igaz e hogy Komlói Korcsmán bort ittatok, s ott egy garast adtatok az Korcsmáros(na)k, hogy keverje pénze közé, azon kívül marjást is akartatok váltani, s kertetek likas petákat?

Mennyi pénz volt az melyet ell loptatok, vagy mákép ell vittetek?

Igaz e, hogy veletek lévő Cigány Aszony midőn az mariasért 2 likas petákat kértetek, segítette keresni az Korcsmárosné pénzít?

Az a uj Keszkenyő kié, melyb(en) az pénz vagyon?

Hogy és holl vette?

Mikor vettétek?

Interrog(atoria)

Minek hinnak, hány Esztendős, micsoda hitü?

Voltál é Komlón?

Szombath = Helyre Cseznek mellett Látóba voltam, mivel az feleségem ott való.

Két hétig.

Szigethnek.

Pinczehelynek, a többi falukat számlálni nem tudom.

Komlon én voltam é bizonyosan nem tudom, hogy azért is ott bort ittunk volna, vagy garast adtunk volna, vagy mariást váltottunk volna nem tudom, likas petákat pedig sohol sem kértem.

Nem loptunk, se nem láttunk.

Én nem tudom.

Lakatos Palkóé.

10 garason Pécsset vastag Görögkül.

Mikor feöl mentünk.

Respon(soria)

Bora, Lakatos Palkó felesége, Annor(um) cir(citer) 40. rácz hitü vagyok.

Nem voltam.

Mennyi pénz volt az, melyet
Kömlőn ellopattok?

Nem loptuk ez embert nem is
ismérjük.

Segítettél é Körcsmárosnének
pénzt válogatni?

Nem.

Akattatok e ott marjást váltani, s
azért csak 2 likas petákat kértetek,
egy garast pedig ott akattatok
hadni?

Nem kértünk.

Micsoda falukon jöttetek le?

En nem tudom.

Ittatok é Kömlőn Bort?

Nem.

Öszve kevertetek é egy garast az
Körcsmárosné által maga
pénzivel?

Nem.

Hogyan vittetek tehát el az
Körcsmáros pénzt, mennyit, és
mikep?

Nem vittük.

Kie ezen új keszkenyő, melyben az
pénz volt?

Magamé.

Hol vetted, s kitől?

Pécszet az Piaczon egy Kalmártul,
kinek nagy Gombjai vannak.

Hogy, és mikor vetted?

Én már nem tudom, hanem az
Uram fogja tudni.

Actum ut supra A(nno), die, Men(sis), Locove,
Valentinus Botka fiscalis m. p.
Mathias Stipsics Provisor m. p.

Anno 1764° die 7^a Men(sis) Aprilis coram sede D(omi)nali³⁰ restatutus in benigno examine elicitam fassionem confirmat, eo unice modificato, qvod duabus, sed tribus septimanis iter suam consumaverat.

Mikor Bóllyi Tisztartó Uram meg fogatott, mért akartátok az káros Embert ki füzetni?

Nem akartuk máskép hanem mondottuk, hogy ha meg Esküszik, ugy meg adjuk.

Valakit likas petákkal, s akképpen meg csaltatok é immár ez előtt?

Nem.

Advocatus tand(em) in figuram Sedis D(omi)nalis Martinus Filip Auriga D(omin)i Provisoris Siklosien(sis) Mathiae Stipsics, qvi ad [---]³¹ praefati Francisci Kolompár fassus est, qvod 18° praeterito 1763° in Mense, ut recordatur Iulio, id est tempore messis accidit, Galigas suas rubras postqvam pro 4. fl(ore)nis Francisco Kolompár vendidisset, id(em) anticipato dum Auriga unum Septenariu(m) perforatum dedisset, ille vero pecuniis suis qvas in Succo habuit mediu(m) cir(citer) flor(enis) iisdem com(m)isevit, post qvadrantem Cir(citer) horae, dum Auriga habita, pecunia emere qvand(am) ligulam vluisset, ne unium amplius nummum penes se reperit, consequenter defectu isto observato accepit Franciscum Kolompár, et aggressit eid(em) cur pecunia(m) ejus taliter abstulerit, ille qvid(em) negant, verum auriga tam Conventam flor(enis) 4. sum(m)am, qvam vero galiga ad se recepit eo nonnisi fine, qvod modo praemisso deceptus fuerit, a tempore autem praemisso, Galiga semper praemanibus suis manent, et esto hic in Arce D(omin)i officiales, essent ad nullum tamen recursum fecit pro satisfactione impendenda.

Ad haec Interogatus id(em) Auriga utrum jurare posset super his?

Qvandocunq(ue) Sedi D(omina)li placuerit semper paratus est deponere juramentu(m).

³⁰ A márciusi kihallgatás április 7-én folytatódott.

³¹ Olvashatatlan szó.

Franciscus Kolompár Interogatus,
utrum illa ita se habeant, prout
auriga refert?

Illud est verum, quod unum
septuarius(m) ipsi dederim, ast quod
posuit utrum n(on) perpetaverit
nescio.

Siquid(em) pecunias persolvisti,
conventas, cur galigas prae
manibus Auriga reliquisti?

Qua totam sum(m)am Conventam
eid(em) n(on) deposui, sed jam
tempore aresti mei solvi grossos 5.

Interog(atus) Auriga utrum vera
sunt illa?

Iste negat, quia pro galigis
conventa sum(m)a deposita est,
veru(m) 5 grossi mutuo dati erant.

*BML. XI. 606. A Batthyány – Benyovszky-féle siklósi uradalom iratai. Protocolum
Sedium Dominalium Civilium et Criminalium Incltyi Dominij Siklos ab Anno 1756
usque 1766. 517 - 518., 527 - 530. p.*

A két vádlottat kellő bizonyíték hiányában elbocsátották.

4.

1768. szeptember 23. Torna
*Tarajos Ferenc, Pudar Zsuzsi és Sztankulya Ilona
kihallgatása Torna vármegye törvényszékén*

Benevolum Examen

Francisci Tarajos Zingari in Figura Inctae Sedis Judriae Die 23^a 7^{bris} A(nn)o
1768. peractum.

Puncta Interrogatoria

Responsio

Kinek hinak ?

Tarajos Ferencznek

Miért fogtak meg ?

Egy hedegűért (sic!).

Hol loptad el azon hedegűt (sic) ?

Harskuton.

Ki jobbagya vagy ?

Horvath Mihály Urame

Loptal e meg ezen kívül valamit ?

Egy szoknyinget Parnat es fejelet.

Hol fogtak meg ?

Sz(ent) Andrasson.

Hogy hijak az Aszonyt a ki veled
vagyon

Zsuzsinak

Az Urat az Aszonymnak hogy hijak ?

Andrasnak.

Honnan való ?	Szinarol.
Közösködöttél e ezen Aszonyal	Többször közösködött negyszer is.
Vagyon e felesged ?	Vagyon.
Hol vagy az felesged ?	Jaszo Rudnokon.
Miért hattad el az felesgedet ?	Nullam rationem assignat. ³²
Volt e Gyermekek veled ?	Nem volt.
Hol esküdtél meg az el hagyott felesgeddel	Pannyon
Ki eskütetett meg az el hagyott felesgeddel	Jaszo Ujfalussy Plebanus ez előtt 3 esztendővel.
	Benevolum Examen Susannae Pudar
Kinek hinnak ?	Pudar Zsuzsinak.
Miért fogtak meg ?	Azert hogy egy hedegüt el lopott Tarajos Feruval.
Vagyon e Urad ,	vagyon de ött esztendőnek előtte egy Czigany Aszonyal el szökött
Hol laktál eddig ?	Szinan.
Hogy akadtál Tarajos Feruhoz	Nagyidan lakvan Ferus s' egy más-hoz jarvan meg ismerkedtek
Mennyi ideje hogy mar edgyütt vagy veled ?	Valami negy hete.
Tudtad e hogy felesged vagy ?	Igenis.
Közösködöttél e veled ?	Ugy elt mint ferjevel, egy agyba haltak

³² Semmilyen észokot nem hoz fel.

Mit loptatok ?

Egy hedegüt egy Ingvalat fejelet.

Praemissum Benevolum Examen elicited est in figura Sedis Judriae Die mensis 23a 7bris 1768. in Oppido Torna Celebrata.³³

Sig(natum) per prelibati
I Cottus jur(atum) V(ice) Not(arium)
Georgium Kardos mp.

Kinek hinak

Sztankulya Illonkanak

Ferjed é a ki fogva vagyon

Ura.

Hol esküttel meg vele ?

Panyba

Volt e Gyermekek töle ,

Volt egy fiatskaja de meg holt.

Vetted é eszre hogy az Aszony
tsalta el.

Igenis

Sig(natum) per eund(em) jur(atum) V(ice) Not(arium) mp.

SOA. Torna vármegye törvényszékének iratai, 406. doboz. Inquisitionum magistratualium (Nesporovné konania – vypocúvania). Fasciculusjel és szám nélküli iratok.

³³ A bevezető formulákhoz hasonlóan, a vizsgálatok végén olvasható záróformulák értelme is többnyire ugyanaz, ezért ezeket sem fordítottam le külön-külön. A záróformulában a vizsgálatot végzők közlik, hogy az általuk rendben lefolytatott vizsgálatról adják ezt az előírásoknak megfelelő hivatalos iratot. Utána a keltezés és az aláírások következnek. Ha a záróformulák ettől eltérő érdemi információt tartalmaznak, azt lábjegyzetben, vagy a forrásszövegek utáni magyarázatban közlöm.

5.

1768. október - 1769. január. Miskolc, Nagykároly.
*Guczi János és Horváth Ferenc nagykárolyi vásári
tolvaj oláh cigányok pere, az ügyükben végzett
vizsgálatok jegyzőkönyvei és mellékletei.*

5.1.

1768. október 8. Miskolc.
Tanúvallomások

Infrascriptis nominis facio testimonio praesentiam, quibus expedit Universis, quod penes Judriam Commissionem G(ene)rosi Domini Senioris Michaelis Sárkány, Privilegiati Regio Coronalis Oppido Miskólcz Ordinarius Judex³⁴, ad secundum adnexa Deutri Puncta, talem uti Sequitur, coram figura, Juris authenticae peregerim Magistratualem Inquisitionem.

De eo Utrum ?

- 1o Esméri é a Tanú Személyében Gucci János, és Horváth Ferencz nevu Oláh Czigányokat, a kik is Országos Vásárookban gyakran meg szoktak fordulni, és az Adó, Vevő Emberek Pénzekben kaparászni, és akképen csalárd és szines mesterséggel az embereket károsítani?
- 2o Ha esméri Személyekben őket a Tanú, vallya meg, minémű tolvajságot, avagy csalárdságot taapsztalt hozzájok, és nevezetesen hól, és mellyik Országos Vásárban ?

Primus Testis Joannes Jurányi Rosnyaviensis annorum circiter 19. adjuratus fassus est. Az itten mostan fogságban lévő Gúczy János és Horváth Ferencz Czigányok Személy Szerint a Tanú eleibe állittattván, hiti után vallya a Tanú, hogy ezen nevezett Czigányok, közelebb múlt Szent Mihály napi Szabadságban Debreczenben vóltanak, és bizonyos Görög a Tanútól azon Szabadságban gombkötő munkát vásárolván, és érette a Tanúnak megfizetvén, a midón a Tanú azon pénzt ismét számlálta volna, meg irtt Horváth Ferencz oda érkezett, és a Tanútól kért húsz xárost váltani, és tóldást is igért reá, a Tanú pedig tartván a Deutrális Személytől, küldötte onnét, de nem hajtván reá Horváth Ferencz, esdekett a Tanú körül, és a Pénzében markolván, a Tenyerén simogatta a pénzt Horváth Ferencz, és igen kérte a Tanút, hogy adgyon belőle váltani; de a Tanú félvén a kártól, a Horváth Ferencz markából le seprerte a pénzt, és

³⁴ A jegyző a főbíró utasítására végezte a vizsgálatot.

úttýára igazította, de azonnal ismét meg olvasván a Tanú a pénzt, öt forint hijjával tapasztalta.

Secunda Testis Clara Kardos, Andreae Dienes Conthoralis, annorum circiter 50. adjurata fassa est. Ezen Tanú eleiben is Személlyek szerint állittatván itten fogságban lévő Gucci János, és Horváth nevű személlyek, vallya a Tanú, hogy mind a ketten jelen vóltak most közelebb múlt Szent Mihály napi Debreczeni Szabadságban, nevezetesen, a Tanú Leánya gyólcso árúlván akkor Debrecenben, egy vég gyólcso meg alkudtak a Tanú Leányától, és másfél aranyat fel váltattak a Tanú Leánya által, a Tanú pedig akkor érkezvén a Leánya sátorába, a midőn már a pénzt számlálták, látván a Tanú hogy ők gyanús személlyek legyenek, a Leányár reá támadt, hogy miért egyezik vélek, kárt tesznek néki, és ki hajtotta őket a sátorból, és midőn az aranyat vissza adták nékik, és el mentek vólna, úgymond Horváth Ferencz Guccinak: nézd meg őt, maga ő hamis, igaz Pápista ember vagyok én, ihon az olvasóm, és azzal el menvén a két Czigány, a Tanú a Leányával meg olvasta a pénzt, öt forintnál több kárt tapasztaltak.

Tertia Testis Susanna Dienes Martini Farkas Rosnyaviensis Conthoralis, annorum circiter 25. adjurata fassa est. Gucci János, és Horváth Ferencz Czigányok szemben állittatván itt a Tanács házban a Tanúval, vallya a Tanú, hogy közelebb múlt Debreczeni Szabadságban, ezen két Személly a Tanú gyólcso sátorában menvén, kérték a Tanút, hogy egy másfél aranyat váltana fel, a Tanú a Gazdájához Hunyadi Uramhoz bé ment az aranyat mutatni; Hunyadi Uram is a midőn Peták pénzel fizetett vólna az aranyért, ezen Személlyek azt mondták, hogy nem kell nekik az a pénz, hanem húsz xáros; Hunyadi Uram is a Peták pénzt fel sepervén, gyanúságban esett ezen Személlyek iránt, hogy ne talán valami csalárd Személlyek legyenek, azért is az aranyat vissza adta nékiek; annak utánna pedig a Tanú sátorában menvén, a Tanútól egy vég gyólcso meg alkudtak, és arra kérték a Tanút, hogy az aranyat válcsa fel húsz xárosokkal, mert ő nálok egy húsz xáros, húsz poltrában jár, a 10 xáros pedig tiz poltrában, és a Tanúnak három garast ígértek az aranyra, csak válcsa fel, és a gyólcsoért majd más pénzt fognak fizetni; A midőn pedig már a Tanú a maga kötőjébe a pénzt kitöltötte, és a húsz xárosokat válogatta vólna, ezen Személlyek is belé nyúltak a Tanú kötőjébe, és ők is válogatták a húsz xárosokat; a Tanú édes Anyja épen akkor érkezvén oda, a Tanúra támadt, hogy mit gondolsz, most bizonyosan meg csaltak ezek az emberek, és az aranyat vissza adták nékik; mellyre Horváth Ferencz mond a Tanú édes Annyának: nézd el őtet, talán még hamisabb vagy magad, hamarább el lopnád te, igaz ember vagyok én, nézd ihon az olvasóm, Pápista vagyok én, Istennel tartom én a lelkemet. Ezek után

mingyárt meg számlálták a pénzt, és mint egy öt forint hijja vólt, s azonnal a Tanú édes Anyja a Debreczenyi N(emes) Tanácshoz ment panaszra, és assistentiát kért, de ámbár másfél nap mindenütt keresték azon Czigányokat a Vásárban, sohol sem taláták. Signatum in Privilegiati Regio Coronali Oppido Miskólcz, die 8ta Octobris Anno 1768.

Ejusdem Oppidi Juratus Notarius
Alexander Csorba mp.

5.2.

1768. október 8. Miskolc.

Guczzi János és Horváth Ferenc vallomása

Anno 1768 die 19a Mensis 8bris sub Sede Senatoriali Privilegiati Regio Coronalis Oppidi Miskólcz in Praetorio ejusdem celebrata, peractum Benevolum Examen.

Kinek hívnak etc. ?

Guczzi Jánosnak, Károlyban való,
36 Esztendős, Papista.

Miért jöttetek ide ?

Azért, hogy egy Czigánynak adtunk egy pár ökröt hitelbe Contractusra, aki is Vásárookra szokott járni, s úgy jöttünk ide, hogy majd reá akadúnk, de semmi nyomában nem akadtunk.

Miért fogtak meg itt Miskolczon ?

Egy Aszszony itt fogatott meg, azért hogy azt mondgya, hogy Debreczenben a Vásárkor tőle pénzt loptunk vólna, de azonn Vásárban nem is voltunk Debreczenben, nincs nagyobb a fejemenél, vesszen el ha vóltam.

Hát itt a Vásárban a Csáti ember vagy más pénzében kaparásztál é, és váltottál é husz xárost ?

Soha bizony nem én, sem a Csáti Ember, sem más pénzében.

Hóll vetted ezeket a Sidó Contractusokat ?

Ott vettem, hogy Károlyban a Gróff Korcsmáján a Vasáros mellett egy Sidónak két Ezüst kannát zaloghban adtunk 100. forintokban, úr napi Vasarig.

Hóll vettétek azokat a kannákat ?

Károlyban vette egy Oláh Jóseff nevű Czigány, aki most othon van, Károlyban lakoss Sidótúl, egyikét 80. másikat 40. forintokon.

Mikor indultatok meg Szent Királyról ?

Móst az ell múltt Pénteken.

Mikor értetek ide ?

Hetvün Délben.

Kinek hivnak etc. ?

Horváth Ferencznek, Károlyban való, 54 Esztendős, Oláh vallású vagyok.

Voltál é mostani Debreczenyi Vásárban ?

Nem voltam.

Holl vettétek azt a Sidó Contractúst és mirül való ?

Ollyan Contractus az, hogy Károlyban Lakoss Oláh Jóseff Sógora, két ezüst kannát adott zaloghban, Károlyban lakoss Geczi Zélek Sidónak, 100 forintokban.

Holl vette ő azt az ezüst kannát ?

Még az Apjának az Apjáé volt.

Hát néked van Jussod ahoz a kannához ?

Nincsen.

Hát miért hordozod magaddal azt a Contractúst ?

Egy Sacskóban tartjuk véle az illyen Leveleket, s magammal úgy hoztam ell.

Martinus Bárány, Privilegiati regio Coronalis Oppidi Miskólcz, Juratus V(ice) Notarius mp.

5.3.

1768. október 30. Nagykároly.

A nagykárolyi uradalom ügyészének levele Miskolc város tanácsához

Perillustres, Prudentes, ac Circumspecti Domini
mihi Singulariter Colendissimi!

Nagy Károly Birák Uraiméknak, de dato 22do 8^{bris} Miskolczon költ Levelét Nagy Jó Uraiméknak vélem mint Dominális Fiscálissal közölvén, s abban meg nevezett Gúczy János és Horváth Ferencz Személyek Materisátiojokrul Nagy Jó Uraimék informáltatni kívánnák magokat; azok felől sem az Város sem én allériáns Circumstántiákat éppen nem írhatunk, egyedül tsak azt mondhatom felöllök, hogy az midön itt N(agy) Károli Dominiumban meg fordultanak, a nagy ivásnál, evésnél korhelségnél egyebett nem követtenek hihető hogy nem az Ápjokrul maradt Jozzágra ettenek, s ittanak. Én ugyan mikor elő kaphattam őket, szorossan examinálván, árestomban is tétettem fenyegettem veréssel akarván meg tudni, hogy mire esznek isznak olly sokat, nekem tsak azt felelték, hogy most ennyi s amannyi Marhát adtunk el, nyereségünk lévén abból eszünk iszunk, de másképp ellenben sohonna sem jött vád reájok és így nem tudván mit tselekedni velek tsak a Circumstantiákból tapasztaltam rossz Embereknek lenni. Az mi illeti Geczi nevezetű Korcsmáros Zsidónál lévő 100 forint Zálogot az bizonyos, a Zsidóval két Ezüst Kannát, mellyek is belől meg vagynak aranyozva előll hozattam s nállam vagyon; az edgyik mintegy másfél Iczés az fedelén Ezüsből Oroszlán vagyon téve, tiz numerust tart a két első Lábával egy kis táblácskán, az második egy Meszelyesnél nagyobb, ennek is a fedelén belől, mint egy Márjásnyí Circuluson Crucifixus vagyon ki meczve, a körületénn a mint lehet olvasni 1711 Esztendő vagyon meczve, az oldalán 3 Ember Fő vagyon le rajzolva, de nem tudhatom Szentek Képe é vagy mi légyen, mivel semmi Irás nints alatta. Inkább mondhatom hogy Templomba való Kannák, mint sem Asztralra való Poharak legyének. Oláh Jóseff nevü Czigányt kerestettem az Dominiumban, s azonn kívül is de sohol nyomába nem akadhattam, semmi Informátiot nem vehettem, hogy ő hol, s kitől szerzette azonn Kannákat; Méltóztassanak Nagy Jó Uraimék Rimai Szombatban, ezenn Levelemnek Társát meg küldeni, talám az Kannák descriptiojából, valami utra az Rimai Szombati Károsok fognak igazulni, engemet is bővebben informálni. Én ugyan a Kannákat addig senkinek ki nem adom, miglen bővebben, vagy Nagy Jó Uraimék, vagy pedig Rimai Szombatiak által nem

informáltatom. Valamelly két rendbeli Jóféle Paszamántos Kalapok, és Széles Paszamantos Nadrág, ismét más Zsidónál, ugymint Hersli nevezetű Szaniszlai Korcsomárosnál találtattak. Ezek is zálogban vagynak, méltóztassanak Nagy Jó Uraimék azokra is meg kérdezni, hogy hol szerzették.

Dum praemissa, ex Officio Praetitulatis Dominis Vestris, debito cum venerationis Cultu insinuarem Favoribus et Benevolentiae Comendatus Praetitulatarum Dominorum Vestrarum

humillimus obligatissimus Servus
Martinus Szabó mp
Fiscalis

N(agy) Károly Die 30^a 8^{bris} 1768.

5.4.

1768. november 20. Miskolc.

A nagykárolyi uradalmi ügyész újabb levele Miskolc város tanácsához

Ajánlom kötelességgel való kész Szolgálatomat az Uraknak

Gúczy János és Horváth Ferencz Rabok eránt az el mult Napokbann Levelemet az Urakhoz kötelességem szerént botsátottam. Most sem irhatok többet, a mit akkor irtam; egyebet felöllök nem irhatok, hanem hogy természetek szerént nagy korhelek, tolvajságokat se nem irhatom, sem nem bizonyithatom, ha ott tetemes vétkek ellenek nem bizonyittatnak, innét nem fognak aggrávtatni. Az mi illeti az Contractusokbann specificalt Ezüst Kannákat, Oláh Joseff Czigányt elől kerestetvén, meg examináltam, azt vallya, hogy ő Budán vásárolta egy bizonyos Ötvöstöl az múlt Esztendőben edgyiket, ugymint az nagyobbikat, az kissebbiket pedig Szerdahelyen vette kész is meg bizonyítani; de ellenben míg Rimai Szombatból azok eránt bizonyosság nem érkezik, addig bizonyosság utánn fáradozni nem kíván, a mint a Circumsatántiak mutattyák Oláh Jósi Czigáynak abban igazsága láttatik. Mindazáltal miglen Rimai Szombatból vóltaképpen nem informáltatom addig nállam fogom tartani. Ezek utánn Fávoriban ajánlott Maradok

Az Uraknak

igaz köteles Szólgája
Szabó Márton mp Fiscalis

N(agy) Károly Die 20^a 9^{bris} 768.

5.5.

1769. január 2. Miskolc.
Tárgyalás a városi bíróságon

Anno 1769 die 2a Januarii in Coronali Oppido Miskóclcz
coram Amplissimo fati Oppidi Magistratu
Levata et Causa

Generosi Domini Sigismundi Sory qua primarii repetiti Oppidi Mikóclcz
Judicis ac proinde M. et A.
contra et adversus

Joannem Guzzi et Franciscum Horvath Zingaros velut Fures I I.

Pro M. et A. Nobilis Emericus Maythény de Keselőő I Coronali Dominii Diós
= Győr Fiscalis juribus suis et privilegis inhaerendo contra memoratos I
I. sequentibus suam proponit actionem: Miképpen ezen Törvény Szék
szine előtt áló gonosz személyek, ugymint Guzzi János és Horvath Fe-
rencz félre tévén mind Isten eő Szent Felsége, mind pedig Országunk élő
Törvényében minden gonosz tévők ellen szabott sulyos büntetéseket,
kitsinységektől fogva masoknak javára asétozván (sic!) multt 1768^{dik}
Eszteendőnek Szent Mihály havában esett Debreczenyi Vásárnak alkal-
matosságával, bizonyos Aranyrak fell váltását praetextualvan, ennek
szine alatt sokakat meg lopni és meg károsítani nem iszonyodtak, a mint
ezek sub L(itte)ra A. producaltt Tanúknak vallasokból vilagosan ki
tetzik.

Minthogy pedig az illetén gonosz Tolvajokat mind Isten eő Szent felsége,
mind Országunk élő Törvénye, jelesül Tit 15us Partis 1^{ac} keményen bün-
tetni rendelék és parancsolnak,

Arra való nézve hogy nevezett Guzzi János és Horvath Ferentz, magoknak
ugyan érdemlett büntetésekre, masoknak pedig idvességés és retentő
peldajokra keményen meg büntetessenek kívánnyia a Fiscalis Prokator.

Deliberatum est.

Jollehet Nagy Károlyi Dominiumbeli, és mostan ezen Nemes Törvény Szék
előtt álló Guzzi János, és Horváth Ferencz Czigányok, az ellenek fel tett
Fiscális Actióban azzal teheltnének, hogy az közelebb elmúlt Szent
Mihály napjára meg esett Debreczenyi Szabadságban jelen lévén, bizo-
nyos Aranyrak, és húsz crajczárosoknak fel váltattatása alkalmatossá-
gával, sokakat mint valamelly Szemfén vesztők meg lopni, és meg káro-
sítani bátorkodtak légyen; mindazonáltal azon Tolvajságok, és mások-
nak meg károsittatások a Fiscális probákból elegendőképen meg nem
világosodott ugyan; de mivel bizonyos az hogy a nevezett Személyek
azon Vásárban jelen vóltanak, és aranyat váltattanak, mellyet ők

tökéletlenül tagadnak; arra való praesumptióval, mind pedig az illetén kóborló Személyek iránt tétetett Kegyelmes Rendeléseknek, és parancsolatoknak általok vakmerően lett által hágásával, és idestova való kóborlásokkal terheltettnének, magoknak meg jobbitásokra, más illetén Személyeknek pedig hasznos példájokra 40 és 40 pálcza kemény ütéseknek szenyvedésére méltóknak tiltettnék.

Coram me I Cottus Borsodiensis Sub[---]³⁵ Judlium Putnoky de eadem mp
Coram me Ordinarius Jurassore Josepho Fodor mp.

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XV. nro. 116.

6.

1771. április 26. Felsőkázsmárk

*Kolompár György, Lakatos András, Budai Mihály és
ifjabb Budai Mihály kihallgatása lopási ügyben*

Benevolum Examen

Georgii Kolompár Zingari in facto expillationis Curruum in Diversorio Alsó Kásmarkiensis pronocite Subsistentium Comprehensi A(nno) 1771. die 26^a Mensis Apr(ilis) in Possessione Felső Kásmárk occasione in captivationis elicatum.

Interrogatoria

Ki a neved ?

Hová való vagy

Miert fogtak megh

Tudtad te azt mikor a' meg fogott, és el szökött Czigany a

Responsoria

Kolompár György

T(ekintetes) N(eme)s Gömör V(á)r(me)gyében egy házas Bastban³⁶ a hollott teleltem is.

Nem tudom tsak az Istenért szenvedek.

Nem mertem mert féltem a Czigányoktól.

³⁵ Rövidített szó, valószínűleg substitutus.

³⁶ Egyházasbas.

Szá-lástokra hozta az el lopott
joszá-gokat, miért nem adtál hirt
a faluban ha igaz ember vagy, és
azon Tolvajásra akaratod nem
volt.

Benevolum Examen

Andreae Lakatos Zingari in facto expillationis Curruum in Diversorio Alsó
Kasmarkiensi Subsistentium Rei, occasione in captivationis A(nn)o
1771. die 26^a Mensis Apr(ilis) in Possessione Felső Kásmárk elicatum.

Interrogatoria

Kinek hivnak ?

Hová való vagy

Hol teleltél

Miért jöttél el Basbúl és ki Pas-
sussával.

Hol akadtál ezen veled megh fo-
gatott Czigányokra

Miért fogtak meg

Hát hogy tudtál az Alsó Kásmar-
ki vendégfogadóban menni, a'
holott más két Czigányok ugy-
mint Budai Mihály aki meg fo-
gatatott, és aki el szököt, Bőröket
ellopták

Responsoria

Lakatos Andrásnak

T(e)k(inte)tes N(eme)s Gőmőr
V(á)r(me)gyében Bán rév nevű
Helységben

Ugyan azon N(eme)s V(á)r(me)-
gyében Basban

Élelmemet keresni jöttem Laka-
tos lévén Sz(ent) Miklósi Sándor
Úr Passussával.

Kupa nevű helységben, a' holot
vagy negyed napig mulattunk, s'
együt el jöttünk Berentsre.

Nem tudom

Azon akartam Szikszóra menni,
és látván a' vendég fogadónál a'
tűzet oda mentem, és mikent
oda mentem hogy a' bőrök el
vesztek a szekérről meg fogad-
tattam.

Volté az tudodra hogy azon két
meg nevezet Czigányok lopni
indultak

Nem tudtam

Benevolum Examen

Michaelis Budai Zingari in facto Expillationis Curruum in Diversorio Alsó
Kasmarkiensi pronocete Subsistentium Comprehensi A(nn)o 1771. die
26^a Mensis Ap(ilis) in Possessione Felső Kásmark occasione in
captivationis elicatum.

Interrogatoria

Responsoria

Kinek hivnak ?
Hová való vagy

Budai Mihálynak
Felső Vadászra

Miert fogtak megh

Azért hogy egy Czigány Tarsom-
mal a' ki T(e)k(inte)tes N(eme)s
Heves Vármegyében Subits Pál
Uram Jobbágya, és Kitsiny Gyurká-
nak hivatta magát, egy zsák bárány
bőröket a mellyek nyoltzvan da-
rabbúl allók voltanak, egy ponyvát,
egy Fejszét, egy vászony atal vetőt,
egy kőpönyeget és egy lekötő Szij-
jat, az Alsó Kásmárki Vendeg foga-
dónál Szekérrel etzakára meg alot
Alsó Fügedi Zsidó Szekerérül, lop-
tunk el.

Honnan jöttetek Berentsre

Kupárúl jöttünk de én Hegymegen
T(e)k(inte)tes N(eme)s Borsod Vár-
megyében teleltem

Hol akadtál az el szőkött tarsodra a
kivel loptad a bőröket

Kupán laktomban ennek előtte
ötöd nappal hozzám akadt azon el
szőköt Czigány.

Egy értelemben volt é véletek Cziganý Lakatos András nevú a' ki a Vendég fogadónál meg fogatott, és a ki Berentsén a Szálásón meg maradt Kolompár Gyurka nevú

Egy értelemben voltunk minnyájan, mivel még a' Szálásunkon tanatskoztunk hogy mennyünk lopni, és ha a tolvajságban utol nem ertek vólna egyútt kóttétünk vólna.

Benevolum Examen

Junioris Mishaelis Budai Zingari in facto Expillationis Curruum in Diversorio Alsó Kásmarkiensis pronocte Subsistentium Comprehensi A(nn)o 1771. die 26 Mensis Apr(ilis) in Possessione Felső Kásmárk occasione incaptivationis elicítum.

Interrogatoria

Responsoria

Kinek Hivnak

Iffiu Budai Miskának

Vóltál é az Apaddal midőn az Alsó Kásmárki Vendég fogadónál, lopot Bőröket és egyéb jószágokat.

Nem voltam.

Hát mert szóktél el az Berecsi Cserére a' többi Czigányokkal edgyútt

Mert ijesztetek hogyha el nem szaladok büntelen is meg fogadtatom.

Hát azt tudtad é hogy az Apád, társaival, Bőröket lopo?

Tudtam akkor hogy a Szálásra el hozták azon bőröket.

Signatum in Possessione Felső Kasmark Anno Mense et die quibus Supra
I Cottus Abaujvariensis Substit Judlium
Paulus Jobb Fancsali
mp

SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 365. doboz. Causa criminalium (Trestné spory), Fasc. XVI. nro. 13.

A Felsőkázsmárkon elfogott cigányok május 14-én kerültek Abauj vármegye törvényszéke elé Kassán. A cigányok elfogásakor lefolytatott kihallgatás jegyzőkönyvét mellékletként csatolták a perhez. A törvényszék valamennyi cigányt bűnösnek találta fosztogatás és lopás vétkében, s fejvesztésre ítélték őket.

A törvényszéken Budai Mihály módosította vallomását: a bőrök ellopásában nem vett részt, azokat Kicsiny Gyurka lopta el és magától vitte őhozá.

Abaúj vármegye kérésére az illetékes borsodi szolgabíró 1771. október 29-én vizsgálatot végzett Hegymegen. Az ottani lakosok arról számoltak be, hogy soha egyik cigány sem telett ott, sőt az egyiket nem is ismerik. Az egyikről tudták, hogy előző télen „hegedűjével egynéhány izben megfordult” a faluban. Arról nem volt tudomásuk, hogy bármelyik cigány is megkárosított volna valakit a lakosok közül.

7.

1771. augusztus - szeptember. Alsótőkés, Kassa
Janó János kihallgatása és törvénytészi pere

7.1.

1771. augusztus 7. Alsótőkés
Az első kihallgatás

Benevolum Examen Joannis Jano Zingari A(Isó) Tőkésiensi
die 7^a Aug(ustus) 1771. peractam.

Kinek hívnak.

Janó Jánosnak.

Hol lakol.

A(Isó) Tőkésén.

Miért fogtak meg ?

Azért hogy Hroni Matyás névű
A(Isó) Tőkési Embertől Pénzt loptam.

Mennyi vólt azon Pénz ?

Mintegy 50 Forint lehetett.

Hová tetted azon Pénzt ?

Rész szerint meg ittam, rész szerint el lopták tőlem, rész szerint Zsupcso névű Czigány és Kacsara fia nőtelen, rész szerint pedig Ferkó névű Rozgonyi Czigány Leányánál, a' kivel gyűrűt váltottam maradot.

Honnét loptad, s miben volt azon Pénz.

Éczaka az Padon bocsatkoztam le az Kamarába s úgy vettem ki az Lá-dábul azon Pénzt, mely egy ruhába vólt bé kötve.

Petrus Kelez
Ordinarius Judlium

7.2.

1771. szeptember 27. Kassa

Janó János vallomásának kiegészítése a törvényszék előtt

A(Isó) Tökéssi Molnár fiának uttyát mért állottad ell, és mit vettél el tőle ?

Útyát nem állottam, de öszve akadván vele az mely csakányokat vitt a Hámorbul, egyet elvettem tőle.

Miszlókán micsoda Lopást tettél a Qvartély háznál és miért verettél meg a Biráktul.

Egy kötelet loptam, azért vertek meg.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 365. doboz. Causa criminalium (Trestné spory), Fasc. XII. nro. 12.

A vallomás egy másik példánya ugyanott 6. sz. alatt található, Zupcsó János peréhez csatolva.

Janó Jánost szeptember 27-én állították Abaúj vármegye törvényszéke elé Kassán, akkor csatolták a törvényszéki jegyzőkönyvhöz az elfogásakor lefolytatott kihallgatás jegyzőkönyvét. A törvényszék bűnösnek találta és kötél általi halálra ítélték (laqueo enecandum decerni).

A törvényszéken Janó János részletesen elmondta, hogy mit csinált a lopott pénzzel. Kacsara fiának adott 13 forintot, Zupcsónak ötöt, a rozgonyi leánynak pedig 3 forintot, keszkenőt, egy pár csizmát. A többit részben elköltötte a cigányokkal, részben pedig különböző holmikat vásárolt. Bevallotta még, hogy az előző évben Alsótökésen 20 forintot lopott egy Hrabina nevű embertől, amit az apja „érette megadott”, 4 forintot pedig a sértett elengedett.

Az itt említett Zupcsó János perének csak a törvényszéki jegyzőkönyve maradt fenn, a kihallgatási jegyzőkönyv nem. Őt a törvényszék október 28-án 30 botütésre ítélte.

8.

1775. május 29., június 2. Sepsi ³⁷
*A pénzlopással vádolt Kis István Maris és Bozsok
Bori kihallgatása*

Anno 1775to die 29° May in Oppido Sepsi benevolum Examen.

Kinek hinak hova valo vagy	Kis István Maris, Gávára valo vagyok
Miért jöttél Sepsibe.	Eperjesre akartam menni, de féltem magam menni, és azért az Makrantzi vögyön lévő tsap széken voltam már 12 héttől fogva.
hogyan éltél az Utátul fogva az korcsmába	Többet ettem az korcsmárosétt mind sem az magamétt
Miért fogtak itt meg	Az Strázsa mester fogatott meg egy bor kortsmán de nem tudom miért
hol akattál őszve az másik rabbal	Ő is Gávára valo, Bozsok Péter leánya már három hete, hogy oda jött hozzám ennek az apja Conventionatus Czigány
régen voltál Bozithán	Soha sem voltam
hát az korcsmáros pénzt hogy lopátok el	Nem loptam én el semmi pénzt is
hova tettétek az ruhátokatt	Makrantzi korcsmárosnének adtam ki az fogház lyukán
hát Pederbe mitsoda szoknát adtatok el	Én nem attam el semmi szoknyát Péderbe, nem is voltam ottan

³⁷ A két gyanúsított a május 29-én tett vallomását június 2-án folytatta.

sokatt fertelmeskedtél az Németek-
kel

Nem tudom hányszor, de kétt ett-
zaka magam mentem ki Makrantz-
ra.

Anno 1775 die 2^a Juny

beszéld el rendel hogy loptátok el azon Buzitai pénzt.

Mi ketten Bozsik Borissal haza felé indultunk, és N(agy) Idánál öszve talál-
koztunk Turi Pannával, ő hitt bennünkett Buzitára, mivel már ott meg
sandította az kortsmáros ládájába lévő pénzt s ugy onnéd mentünk későn
éttzaka Buzitára, már akkor aluttak az emberek, ott az kamara ablakján bé
buiitt Turi Panna, és ki adta az ládából az pénzt Borisnak ugy az szoknyát,
leiblit, és az keszkenyőtt, avval el mentünk az erdőre és ott viradtakor fel
osztottunk az pénzel, nekem tsak 8 forint jutott, és az szoknyátt is, leiblit, és
keszkenyőtt, mi ketten Borissal hoztuk el, és ugy Péderbe Tzigány Mattyihoz
jöttünk, ott meg olvastattuk az pénzünkett azt mondotta hogy tsak 8 forint
jutt egynek, néki adtunk belőle csismára és az feleségének ajándékoztuk a
szoknyátt és leiblit.

Anno die eadem 29a May Complici Meretrici Benevolum examen

Kinek hinak , s hova valo vagy

Bozsok Bori czigány Gávára valo
vagyok

Miért jöttél ide Sepsibe

Az Németekhez jöttem ide Mak-
rantzra, már több hete

Kinél voltál szálláson Buzitán

Antoninál az korcsmárosnál mint
egy három hete voltam

Az kortsmáros pénzitt hogy loptá-
tok el

Én nem loptam el

Mitsoda szoknyátt adtatok el Pé-
derbe

én nem adtam el semmi szoknyátt

régen fertelmeskedel már az Né-
metekkel

Már esztendeje hogy vélek társol-
kodom

Nem voltál egyszer is még terhes

Nem voltam még soha is

hova tettétek azt az pénzt aki nála-

nem volt é nálom semmi pénz

tok volt, mikor meg fogtak benne-
teket

Anno 1775 die 2da July

hátt mitsoda pénzt avasott nálatok
az katona Némett itt Sepsibe

Mit tagadam azt a pénzt alvastat-
tuk a kit loptuk Turi pannával és
evel az Marissal a ki itt fogva va-
gyon

hol loptátok azt a pénzt

Buzitan Antoni kortsmárostul.

hány forint volt az a pénz

Tsak 24 forint.

hátt mikor loptátok el

Ma egy hete, ugy mintt 26^{dik} Maj

Azzal az pénzel hová mentetek

Igyenessen Péderbe Matyi Tzigán-
hoz, és ott maga az Czigány meg al-
vasta, és ő mondotta, hogy tsak
nyoltz forint jutt egyikünknek

Tudta e Mattyi hogy azt a pénzt
loptátok

Tudta mert meg mondtuk néki,
már többször is voltunk mi az ő há-
zánál, tanított bennünket, hogy
akár mitt vigyünk ő meg veszi.

Mi modon loptátok el azon pénzt

Mi ketten Marissal, innend az Mak-
rantzi kortsmáruul haza akarván
menni, öszve találkoztunk Nagy
Idánál Turi Pannával ő hitt ben-
nünket Buzitára, azon pénznek el
lopására, mivel meg sajditotta,
hogy az kamarába lévő ládába, egy
gyűszübe, és egy ruhába pénz va-
gyon, későn estve azért bémentünk
az haza alá, és ott az árok felül valo
ablakon bément Panna, és ki adta

az pénzt, viradta felé meg osztot-
tunk az pénzel, az Jánoki erdőn,
onnénd vissza tért Panna.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. *Inquisitio magistratualium (Vyšetřování deliktov)*, Fasc. VII. nro. 59.

A jegyzőkönyv végén NB alatt megjegyzés, hogy a buzitai, Antonyi nevű kocsmáros 60 vonás forintra becsülte a tőle ellopott pénzt. A két cigány nő pedig azt mondta, hogy az ellopott pénzt együtt itták el, illetve más cigányokkal „prédálták el”. Mindkét nőt kiutasították Abaúj vármegyéből.

9.

1775. november 14. Sepsi *Tanúkihallgatás vásári lopással gyanúsított péderi cigány házaspár ügyében*

Anno 1775. die 14 Mensis 9^{bris} in Oppido Sepsi, Contra in captivitas duas vagabundas puellas, furtis insimulatas, et Complices earundem Zingarum, et Zingaram Pederiensem, peracta est Sequens Magistratualis Inquisitio.

De eo Utrum ?

Vallya meg a Tanu hiti szerint, az Pünkösdi Sepsi Vasárkor, az Péderi Cziganynak s Feleségének minémű szövetségeket vette eszre, mostan Kasán raboskodó két tolvaj Kézi Kalmar Leanyokal; nem de nem együtt tarsalkottak é? ettek, ittak, baratkoztak é egymással, Circumstantialiter szövetségeknék mivoltat, minden modon beszélye el?

Prima Testis Catharina Csajagy Consors Francisci Kovács Sepsiensis adjurata fatetur. Az Déutralis Pünkösdi Sepsi Vasárkor Korcsmaros lévén e Tanu vallya azt: hogy az Kassai Tömlőczben raboskodó egy Czigány, más Magyar leányzó az Sepsi Vasar előtt, mint egy két nappal jött e Tanu hazához, az alat szemmel látott gonoszsagott nem tud reajok mondani, hanem hogy az Németekkel ittak, s baratkoztak, azt latta, az Vasari nap pedig midő az nép az Vasarra gyülekezett, bé jött hozzaja az Péderi Czigány feleségestül, meg iván egy meszely bort, azonnal el mentek, az Bor aranak is meg adasat vissza térésegig halasztottak, hogy ezen alkalmatossagal az Kérdésben lévő két Leanzoval szembe sem vólt az Péderi Czigány, azt vallya, mint hogy akkor házánal sem vólt az nevezett két Leanzo, hanem visza jövetellekkel, midő az Vasarbúl meg tértek volna, ujra be jövé az korcsmaban az nevezett Péderi Czigány feleségestül, ottan talalvan az nevezett két Leanzott, hogy velek beszélt, azt látta,

azutan egy icze bort töltetett magának, kinalta is eőket, de nem ittak az boraból, mivel már akkor az Németeknek tötettek egy icze bort, azoknak Tarsasaga miat, ezeknek barátságát meg vetették, Mihelyest pedig az Péderi Czigány feleségestül együtt meg itta az egy icze bort azonnal el mentek többbe az korcsmán nem is látta őket; Mely kevés ideig együtt valo Lételekből, hogy valamely szövetségek lett volna egymással, nem observalta. E Tanunak sokkal nagyobb Suspicioja vagyon Nagy Bodo-loban lakozo Martaliczkinéra, és az mostani Makranczi korcsmárosnéra, Balognéra, mivel hogy ezek voltak az kik velek tarsalkottak, sőt Martaliczkinének meg fogattatasok előtt, vettek két kenyeret tiz polturan, kalacsot négyet, négy polturan, tötettek nekiek egy icze bort, és a midőn el kapatattak, szajából halotta e Tanu Martaliczkinének, hogy ekképpen szollott nekiek: Meg modottam, maradgyatok othon, mert meg fognak, melyből ki teczik, hogy Martaliczkinének, és Balognének, kellett tudni az eő Gonoszsagokat, mint hogy alkalmas ideig Laktak is Martaliczkinénál és Balognénál. E mellett azt tuga e Fatens, hogy az megfogattatott Czigany Leány, fertelmesül karomkodott, mint valami Pusztai Katona, Atta teremtetével, és mas egyéb fertelmességekkel.

Harum nostrarum vigore, et Testimonio L(ite)rarum mediante. Sinat(um) Devecser die 20^a 9^{br(is)} 1775.

Stephanus Putnoky de eadem
I Cottus Abaujvar(iensis) or(dinari)us Judlium mp

Paulus Buza Ejusdem I Cottus
Jurassor mpia

SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. Inquisitio magistratualium (Vyšetrovania deliktov) , Fasc. VII. nro. 59.

10.

1777. december 3. Vajda
*Mudri András, többféle lopással gyanúsított
büttösi cigány kondás kihallgatása*

Benevolum Examen Andreae Mudri Subulci Büttösiensis Varior(um)
furturor(um) Rei die 3^a Xbris 1777. Po(ssessi)one Vajda peractu(m).

Kinek hinak, hová való vagy ?

Mudri Andrásnak hinak Büttösi falusi Kondás vagyok.

Miért fogtak meg ?

Azért hogy az Luczai Jászai Vasar

ellőt tavally Esztendőben bizonyos, Sertessel Kereskedő Embereket tolvajságunkal meg karosítottuk.

Hogy és mikint károsítattok meg ?

Négy darab Sertéseket eczakanak idejen túllök ell loptunk.

Kiknek Sertései voltak azok

Amint azután ki tanultam a Szikszai Meszárosok Sertései vóltanak.

Kik vóltak a tolvaj tarsaid ?

Gaál Andris, akkori Péchy Gáspár Urnak kondása, és Mukor Jancsi Szúnyogh Sándor uram kondása.

Valaki más egyeb nem részes ezen tolvajságotokban

Nem részes mert csak hárman vóltunk.

Az Büttösi gazdak közül valakit nem vádolsz e orgazdaságal ?

Egyebet nem, hanem Turnyányzky Miskát, aki az Kereskedő Sertéseinek Büttöstre valo bé jöveleteket nékem meg jelentette, mondván egy néhány Sertés jött bé az Hellységbe, jó vólna belülök valamit ki szakasztani. Melly szavaira, mint hogy már akkor az Bocskoromat le is vettem, aztat újra fell kötvén, azonnal Vajdára mentem az felül említett tarsaimért, kikkel Büttöstre vissza terven Fedor György Büttösi gazdának udvaráru négy darabot közüllük ki szakasztottunk. Én ugyan házamnál marattam, ők az ell lopot Sertéseket Vajdára az Péchy Gaspar Urnak udvaraba hajtották, ahol más nap egész nap vóltak, kovetkezendó ejjel hajtottuk ki az Vajdai Sűrőre, ahol az hármát le vagdaltuk, az negyedik pedig ell szaladot, ez hova lett nem tudhatom.

Ki ki közüllöttök mennyiben része-
sült az ell lopot Sertések kozzül ?

Az ell lopot Sertéseknek husát sza-
lonnáját hova dugtátok

Igaz e az, hogy te loptad ell az
Krasznyikon lakozo Szakács And-
ris Sertését

Sepsibe mért vertek meg

Nem tudod é a társaid hol tartoz-
kodnak mostanaban ?

Signatu(m) die et Anno ut Supra

*SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. Inquisitio
magistratualium (Vyšetovania deliktov) , Fasc. VII. nro. 59.*

Mudri Andrást 1778. március 16-án állították Abaúj vármegye törvényszéke
elé, 100 botütésre ítélték.

Ki ki kétt oldal szalonnát vit ell, az
aprolekja is alkalmasint egy arant
osztodot fell közöttünk.

Én a magam részit Büdösre (sic!)
vittem, a társaim pedig Vajdára bé
vitték ottan hová tették nem tu-
dom.

Én loptam ell, Jámbor Janos neve-
zetü Szent=Imrei Josephné Aszo-
nyom bojtarával de annak az árát
mar meg attuk 12 forintot, ki segít-
vén az kár vallot felet.

Más lopot kodmont engemet ver-
tek meg.

Hallottam azt, hogy Gál Szalonnán,
Nemes Borsod Vármegyében Vat-
tay Uramnal, Mukor pedig Vil-
manyban M(é)l(tósá)gos Fő Ispany
eö Nagysaganal kondáskodnak.

per ordinar(ium) Judlium

Stephanum Putnoky mp.

11.

1778. április 27. Rozgony

Gyuricsin András, lopással gyanúsított vajkóci cigány kihallgatása

Benevolum Examen Andreae Gyuricsin Zingari Vajkóczien(sis) A(nn)o
1778 die 27^a Apr in Po(ssessi)one Rozgony peractum.

Kinek hinak ?	Gyuricsin Andrásnak
Hová való vagy ?	Vajkóczon Lakom.
Miért fogtak meg ?	Nem tudom miért.
Hol vetted ezen zöld Leiblit	Egy Legénke, az kit nem ösmerek az falu végén adta nékem egy Garasért.
Meg attad é néki az egy Garast	Nem adtam mert nem vólt
Minek kisirted tehát az Erdőbe azon legénkét ha Leibliját még az falu végén néked adta	Az utat nem tudván Bolyár felé, azt mutattam néki
Vald meg igazán nem de nem azon Bolyári Forgács névű Legénkétül nem csak az Leiblit el vetted, de Mentéjét is erővel el akartad venni, fenyegetvén őtet hogy meg ölöd, ha néked szép szerivel nem adgya.	Én erővel Leibliját el nem vettem, sem Mentéjét azon Legénkének el venni nem akartam, sem öléssel nem fenyegettem.
Hát az igaz é hogy te azon meg fosztot Legénke előtt magad meg vallottad, hogy már több Embe- reket is meg fosztottál, az Erdőben,	

el vévén tülek Szüreket, s más
egyebet.

Sig(natum) Rozgony, die et A(nn)o ut Supra.

Petrus Kelcz de [---]³⁸
Or(dinarius) Judlium mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. Inquisitio
magistratualium (Vyšetrovania deliktov) , Fasc. VII. nro. 59.

12.

1779. április 13. [Zsebes?]

Lopással gyanúsított bernádfalvi cigányok
ügyében lefolytatott tanúkihallgatás

A(nn)o 1779° die 13^a Aprilis in Negotio Zingaror(um) Bernadfalvensium
adjurati Sequentes.

Mich(ael) Makranczy Zsebesien(sis) An(norum) Cir(citer) 50. Joan(nes) Matiz
Zsebesien(sis) An(norum) Cir(citer) 34 Adjurati fassi sunt. Egy alkalma-
tossággal öszve akadván a T(ekintetes) Desőffi Istvan Ur [---]³⁹ előtt
Hrobar nevű, Mindszenti Emberrel, beszedben eredven véle, és Lattván
meszerül bizonyos Lovak őrző Cziganyt, kinek feleségére, a Hrobár pen-
zének el lopása nem csak gyanuságh volt, de az N(eme)s Var(me)gye
előtt verettetett is, az erant az Czigany eránt mondotta e Tanúk előtt
Hrobar mar Lassankent ki tudodik penzenek Lopása, ezen Pasztor Czi-
ganynak feleségét hijában kinzatták, mert másra sül mar most a Lopás,
tudniillik a Kekes fiára, mivel eő sok izben a korcsmán iván, az Eszter-
hajbul az bizonyos Leany [aki Polyák Menyecske]⁴⁰ Láttára az penz
szedte és költötte declaralván azt is, hogy Hrobar Feleségének jobb esze
lévén egy részét a penznek a Ládában maga Ruhai köze a Ladába teker-
ve tartotta, maga pedig Hrobar más részit penznek, csak az Ládában tar-
totta volna, mellyet a Tolvaj föl vervén a Ládát ellopta, más resze pedig
az penznek a Ruha közt maradtott.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. Inquisitio magistratualium
(Vyšetrovania deliktov) , Fasc.VII. nro.70.

³⁸ Bizonytalan olvasatú nemesi előnév, talán Fülekinensis.

³⁹ Két szó elmosódás miatt nem olvasható.

⁴⁰ A zárójelben közölt szöveget a lap szélére írták x jellel.

13.

1782. november – december. Megyaszó,
Felsődobsza, Felsőkázsmárk, Kassa.
*Lakatos Imre tolvajlással gyanúsított cigány
ügyében keletkezett iratok*

13.1.

1782. november 28. Megyaszó.
*A megyaszói mezővárosi tanács levele a felsődobszai
előjárósághoz*

Jó akaró Birák Uraink!

Mi a' kigyelmetek kivanságára az említet Imre nevü Czigant minthogy Helységünkben nem találtatott, Currenst botsátottunk utánna, az Apját meg fogattuk, és lántzra is tétettük, Szólnoki János Uram azt vallotta elötünk hogy hozzája menvén Dobszára a' meg fogott Czigán azt meg tudván hogy az övé lett légyen a' két ökör, még egyikett véle öt forintokba a' melyrül Levelet is adott hogy soha szemére se fogja vetni azon gonoszságát, a' mely Levelet ezen emberséges emberek magokkal nagyobb bizonyáságnak okáért el is vittek mi pedig maradunk

Birák Uraiméknak

Megyaszón 28^a 9^{bris}
1782.

igaz Szolgáji
megyaszai Birák
közönségessen

13.2.

1782. november 30. Megyaszó.
*A megyaszói tanács újabb levele a felsődobszai
előjárósághoz*

Jó akaró Felső Dobszai Birák Uraimék.

Mi Mező Megyaszó Várása Biráji, és Tanátsos férjfiái a kigyelmetek kivanságára az kigyelmetek leveliben említet Imre nevezetü Cigány Legényt meg fogadtuk és fogva is tartjuk mind addig mig kigyelmetek egy pár Emberséges Embereket hozzánk által nem expediálnak, kigyelmeteket hozzánk holnap napon el várjuk olly véggel hogy had halyák meg mint és mit fateal az meg fogot Cigány. Igaz dolog az hogy mi elégge faggattuk a Legént de ő tsak aszt vallya hogy amidön B(odrog) Kereszt Úrba ment volna a' Vásárba mingyárt a' Dobszai Part alat együvé akadt

Szónóki János Uramhoz és vele együtt ment az Zombori Vendég fogadóig, és ott meg részégitette a Cigány Legényt és arra kérte hogy onnan az Vendég fogadotúl hajtson el két ökrött a' másét és adgya el vagy Cserelye el és adgya az Szónóki János Uram kezébe majd gongyát fogja viselni, de mivel a Cigány jól ismérte az Szónoki Uram ökrét tehát ő azért nem hajtot másét hanem tsak az övét. Mi pedig
Vagyunk Megyaszson Anno 1782. die 30. 9bris⁴¹ igaz alázatos Szolgáji
Egesz Tanáts közönségesen.

13.3.

1782. december 1. Felsődobsza.
A felsődobszai előjáróság levele a megyaszói városi tanácshoz

Az Ur isten álgya és szentelye betsüles Nemes Megy aszo Városa Nemes és Erdemes hüséges Biráit minden kívánt jokal.⁴²

Mi Felső Dobszai Birák recognoskályuk az ot meg fogot Czigány szavára mind ezeket a Tanu vallásokat akiket hitre vetünk, Valyák e szerint.

Primo Testis, Nagy istván ezt valya hogy Szonoki Jánosal együt indult ki a Falubul egész a Dobszai Vendég Fogadóig Miglen a többiek oda érkeztenek akikkel a vására mentek színét sem láták a Cigánynak Molnár István Ágoston Mihály egész a Zombori Vendég fogadóig.

Secundo Testis, Tsobádi Betsületes Ember Szendi Péter is ezt Valya hogy mihent a Dobszai Parton ki ment mingyár a Dobszaiakhoz akkor Szonoki Janos is ot volt egész a Zombori Vendég fogadóig mind adig miglen az ökör el nem veszet együt votak de a Cigánynak színét sem láták hogy Szonoki Jánosal társalkodot vagy ivot volna.

3tio Testis Tsak Ugyan Tsobadi betsületes Ember Szalai Mihály ezt valya hogy az Imre Nevü Cigánt Tsobádon Gömöri János Nevü Ember vette fel akora de az Gömöri János le hajtotta a Lorul a Dobszai Mezöben és ot vette fel Szalai mihály a Cigányt a maga Lovára 3 garast igirt Szalai Mihálynak az Imre Nevü Cigány de meg nem ata hanem Mingyár elszököt tüle és etzer meg ragata a Cigányt de Ujra el szököt tüle azota soha szinit sem láta Szalai Mihály a Cigánynak a Zombori Vendég Fo-

⁴¹ Aláhúzás az eredeti szövegben.

⁴² A megszólítást az eredeti szövegnek megfelelően választottuk el szaggatott vonallal a szöveg többi részétől.

gadoig és a Cigány ment a Tsobadiakal Golop felé a Dobszaiak akikkel Szonoki János ment a Dobszaiakal Monak felé de egy Uton sem ment véle nemhogy egyet értet vola véle Szonoki Janos hanem mi Felső Dobszai Bírák megagyuk ezen Tanu Valás tétel Levelet fel vet hitek után mind ezeket valoták Melyet erősítünk Helységünk most folyo Petsetyével meg erősitet Levelünket Tekintetes Nemes Zemplény Vármegyében Megy aszo mező Városában Nemes és Erdemes Bírainak Ezel maradunk Mi Felső Dobszai Bírák igaz jo akaroi és kíványunk minden jot áldást békeséget a Mai Szent Napot az Uristen tegye szerentsésé vagy szentelye az Uristen kíványuk szivesen

Signatum Felső Dobsza Die prima Decembris

Anno 1782

13.4.

1782. december 2. Megyaszó.

A megyaszói városi tanács bizonyáglevelé

Mi alább irt Mező Megyaszszó Várasa Hites elől jároi praesentibus recognoscallyuk, s egyszersmind adjuk értésekre a kiknek illik ezen Levelünknek rendiben, hogy Várasunkban tavaly esztendőben Tisza Büdrül Lakosnak jött Lakatos nevezetű Újj Magyarnek Imre nevezetű fia, a ki is T(e)k(in)t(e)tes Aba Újj V(á)r(me)gyében Situált Csobád nevezetű Helységben lakott, itten is az Attyánál meg fordúlt, és Felső Dobszán lakos Szólnoki János nevezetű embernek még in A(nn)o 1781 B(odrog) Kereszt Úri Vásárkor az Zombori Csárdából két ökre el veszvén, világosan ki sült, hogy ezen Imre nevezetű Újj Magyar lopta el, kit is Benignum Examenre fogván előttünk illyen fassiot tett, hogy Csobádrül Szalai Mihály nevezetű ember vitte az Lován egészen az Zombori Csárdába, fizetett is három garast az Lóért. Szólnoki János ott léven, ki intette, s azt mondta néki, hajtsd el az ökrömet, ha pedig az enyimet nem hajtod ki, hajtsd el akarkiét, tsak hajts mást helyébe gondját fogom én viselni, de én nem mertem másét el hajtani, tsak az Szólnokiét, én oztán azt a két ökröt, Szikszora hajtottam, tudtam hogy az ökör 26 forintos, de én 22 forinton tartottam, Tisztelendő Plebánus és Tisztartó Uram velem keményen bántak, én meg ijedtem, azt mondtam hogy igasságért megyek Dobszára, de én oda nem mentem, hanem Ventsellőre szaladtam, és Nyomatáskor jöttem ide Megyaszszóra.

Hogy mindezeket ekképen fatealta légyen Secundum benignum Examen arról adtuk ezen Levelünket Várasunk Petsettyével megerössítvén. Signatum Megyaszszó die 2da Xbris 1782.

Fő Biró Munkátsi János
Petheő Mihály Szó Szólló
Balog Mihály Hites Személly

[L.S.]

Hites Notar(ius) Lisznyai D. Adám mp.

13.5.

1782. december 3. Felsődobsza.

A felsődobszai előljáróság levele a főszolgabíróhoz

Edes Tekintetes Szolga Biró Uram Minden jott kívánunk az
Urnak⁴³

Mi Felső Dobszai Birák kíványuk Tekintetes Ordinarius Szolga Biro Uramnak mind ezeket tuttára adni hogy az Urbariom felől volt az Ur Testimoni-
alist szedni akor jelentetek ezt az dolgot hogy Szonoki János kett Ökre
elveszet Cigány lopta el a Zombori Vendég Fogadonal Katalin Vására-
kor mult Esztendeje Szonoki János meg lelte az Ökrét és a Tolvaj Ci-
gánynak az apjával megegyezet és a Cigány Nemes Zemplény Várme-
gyebül Mező Város Megy Aszo Városábul ide eresztetet a mi Nemes
Vármegyénkbe azért küldettek ide ezek a Rabok mivel ez a dolog nem
minket illett hanem Tekintetes Nemes Vármegye Érdemes Uri Tagjait
vagy Tiszttyeit mi pedig Felső Dobszai Birák ezeket atestályuk hogy Szon-
noki János Helységünkbe szüllettet és Nevelkedett semmi illyetén do-
logba Vagy rosz tselekedetbe nem tallaltatot nem esmertük Tolvaj Em-
bernek lenni minthogy Portio Fizető Ember volt magát minden Nyomo-
ruság alá ata. Ezel maradunk mi Felső Dobszai Birák igaz jo akarói az Ur
Ordinarius Szolga Biro Uramnak Signatum Felső Dobsza die 3dik Xbris
Anno 1782

Felső Dobszai Birák
Fő Biro Orbán István
Szoszolo Tot istván
Hites Tarsai Nagy András
Szabo János
Bárány János
Petro Tömör Per me et Coram F(első) Dobszaiensi Notario

⁴³ A megszólítást az eredeti szövegnek megfelelően választottuk el szaggatott vonallal a szöveg többi részétől.

13.6.

1782. december 4. Felsőházsmárk.

Lakatos Imre vallomása

Benevolum Examen Emerici Lakatos Zingari in Furto unius paris Boum
accusati rei A(nn)o 1782 die 40 Xris in Poone F(első) Kásmárk
occasione incaptivationis elcitur.

Interrogationes

Ki a neved, hová való vagy ?

Hát ezen T(ekintetes) Nemes Abaúj
Vármegyében mellyik helységben
laktál ez előtt ?

Miért költözködtél el Csobádrúl, és
mikor ?

Hát hova tetted azután a Szolnok
János egy pár ökrét ?

Responsiones

Lakatos Imre a nevem mostan T(e)-
k(inte)tes Nemes Zemplény Várme-
gyében, Megy aszón lakom.

Ez előtt Fonyban laktam, de most
leg közelebb múlt esztendőben
Csobádon töltöttem egy nyarat és
egy telet.

Most esztendeje Katalin Vásárákor
indultam Csobádi Lakosokkal, és a
Zombori Vendég fogadóban écza-
kára meg szálván, ottan éczakának
idején F(első) Dobszán lakos Szol-
nok János nevű Gazda embernek
egy pár ökrét elloptam, és azokkal
mentem el, s vissza sem jöttem töb-
bé Csobádra.

Igyenessen el mentem azon egy pár
ökrrel Szikszóra, a holott is, mi-
dön bizonyos Zsidónak huszon két
Vonás forintokon el akartam vólna
adni, gyanúságban esvén, ottan mi-
nek utánna Arestáltattam vólna, az-
zal csaltam meg az ott való embere-
ket, hogy én hozok bizonyoságot
azon embertül, akitül az ökröket
vettem, és úgy el bocsájtattván, el
szöktem.

Observandum ezen egy pár ökör Tolvaj Czigánynak el szökése után Szikszai Plébános, és valamely Urasság Tisztyének kezénél maradván, el adódott Jánosdi Zsidónak 22. forintokon, és idő jártában a Kárvallott Gazda ember ökreinek keresése között azon Jánosdi Zsidónál ökreire reá akadván, az nékie vissza adódott hat Márjasokat fizetvén tartásáért.

Sig(natum) F(első) Kásmárk A(nn)o Die Locove quibus Supra

I Cottus Abaujvar(iensis) Or(dinarius) Judlium

Paulus Jóbb Fancsali

mp

SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 361. doboz. Causa criminalium (Trestné spory), Fasc. X. nro. 51.

Lakatos Imrét 1782. december 10-én állították Abauj vármegye törvényszéke elé Kasán. Egy év börtönre ítélték, közmunkával és három részletben elszenvendő 150 botütéssel súlyosbíva.

14.

[1785] [Kassa?]

Csuppely Erzsó szolgáló vallomása orgazdaság és lopások gyanúja miatt végzett vizsgálatban

Benevola Fassio Elisabetae Csuppely.

Kinek hivnak ?

Hol lakol ?

Kinél szolgáltál tavaly esztendön ?

Mig ott laktál szolgálatba, nem vetel é valamit eszre, a' felől, hogy valami Czéczen lakós cigányok említett Gazdádhoz, valami lopott jószágot hortak vólna, és ha láttál, hallottál, vagy tapasztál (sic!) valamit beszéld elő. Elsőben is mit láttál ?

Csuppely Ersának.

Czéczen.

A' Fay Pál Úr Czéczei Tisztartójánál, Kováts András Uramnál.

Én egyebet nem tudok, nem is láttam, hanem vólt gazdám Kováts András Uram rendelvén szekeret a' Czigányok alá, hogy ide s tova járkhassanak; lattam hogy egyszer hoztak a' Czigányok említett Kováts András Uramhoz sok holmit, úgy mint: egy fél selyem paplant, egy ezüst paszamántos setetkék nadrágot; egy ujjas leiblit, mellynek az elei selyemmel vólt meg béelve; egy magos fejkötőt; két keszkenőt;

egy kárton párna haját, a' mellyből az Aszszonyom a' Leánykájának mindjárt kötőt csinált; azon kívül egy néhány selyem keszkenőt; látam azt is, hogy most a' leg kissebb gyermeke is az Aszszonyomnak, selyem keszkenőt viselt, holott ennek előtte nem volt több kettőnél.

Hát valamit, vagy Kováts András-tól, vagy a' Feleségétől nem hallottal?

Hallottam azt fűleimmel az Aszszonytól, hogy Csenétén volna sok Jószága Beke Pál nevezetű embernél, a' mellyet mind Laczi hordott volna oda. Nékem ugyan az Aszszonyom mindent ígért, jők is voltak hozzám, csak hogy senkinek ki ne mongyam, a' mit láttam, s hallottam.

Hát a' Laczi Czigány, vagy más cigányok szajából nem hallottal valamit?

Mikor a' fő kötőt hozta valahonnan azt beszélte Laczi: Szegény ur volt az kívül a' főkötőt hozta, mert semmi sem volt egyéb nálá, csak ez a' fejkötő; egy tő tartó; egy selyem kar kesztyű.

Gondolkozz csak még talám még hallottál egyebet is?

Azt beszélte egyszer a' Laczi Czigány Annya hogy a' Fija Laczi, és Feri valahonnan hozott egy zajda portékát, a' mellyet nappal lévén bé nem hoztak a' házhoz, hanem az Uraság, úgy mint a Fáy Pál Ur Káposztás kertiben hagyták olly véggel, hogy ha majd bé estveledik, akkor fogják az Udvarba bé vinni; de úgy tartom hogy el lopta valaki utánnok, mert az Aszszonyomtól hallottam ezt a' panaszt: hej jó lyán most el lopták vagy 100 forintot érő jószágunkat, ugyan gyere csak keressük még egyszer, ha meg talál-

nánk, még tégedet is fel ruháználak belőle; a' mint hogy el is mentünk keresni, de sehohol nem találtuk.

De azt mongyák hogy Laczi Czigányt az Aszszonyod szereti is és talám gonoszul is élnek együtt; mond meg bátran ha tudsz valamit, ne fély semmit hogy azért valami bajod legyék.

Én egyebet nem tudok hanem azt hallottam Laczitól valamiért meg haragudván, hogy haragjában mondotta: de hiszem jól van, míg adhattam valamit addig nem hajtottak a' haztúl, de már most hogy olyan gyakran nem adhatok mint az előtt semmi betset nem adnak rajtam; de én bizony mindent ki fogok kiáltani osztán nem bánom akármit csinállyanak velem, egyszer lettem e' világra, egyszer kell meg halni, én az Aszszonyt soha sem szerettem ez előtt, nem is szerettem volna most is, de az Aszszonytól nem maradhatok; a' mint hogy magam is láttam azt hogy néha az Uram az Aszszonyt meg is verte azért; de ha az Aszszonyom szem ügyet kaphatott, mingyárt csókolgatta Laczit; de hogy egyebet cselekedtek volna azt nem mondhatom, mert nem láttam.

Kit tudnál még ebbe a' dologba jó Tanúnak lenni, ha már magad többet nem tudcz ?

Nem tudok semmit; hanem azt hallottam Czéczen lakos Bunda Borisnak a' szájából, hogy mondotta /:mondván:/ hogy ő tudja, hogy az a pár pistoly, bársony süveg, és pénz a' melly Visolyban el veszet, az Uramnál volna, mert ő betsülletes embertől hallotta.

Nevezte é előtted kitül hallotta ?

Azt nem nevezte, s világosan nem is mondotta ki, kitül hallotta; hanem úgy vettem észre, hogy [---]⁴⁴ gondollya.

Hat most hogy fel jöttel nem szol-
lott é hozzád a Tisztarto vagy a
Tisztartone.

A Tisztarto oda haza nem volt hogy
fel jöttem hanem a Tisztartonétol fi-
zetésembül utra valot kérvén, kertt
arra hogy valamit az Ura bestelen-
ségére ne szolnek fog venni egy
szoknyat és egy keszkenőt ajandék-
ban.

*SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio
magistratualium (Vyšetřování deliktov) , Fasc. IX. nro.46.*

15.

1785. január 27. Jászó

Bacsó László vallomása a jászói előljáróság előtt.

A(nno) 1785 die 27^a Januarii Sequentia benevole fassus est. Ladislaus
Bacsó Zingarus.

Hol laktál miolta az T(ekintetes)
N(eme)s Vármegye ki eresztett ?

Imit amot.

Ki lopot 15^{dik} Januariusban az He-
tényben Veled ?

Janigda Gyuri, aki most passus-
sával együtt Kassára küldettik.

Ki volt még veletek az lopásban ,

Kubo Kuptso Karácsányban lakos,
és a Bacso fia(m), aki be küldettik.

Mit loptatok az Hetényben ?

Két Lánczot, négy Ló takarot két
tarisznyát kenyér, es szalonával egy
pár Csismát, egy Ló vakarot, egy
ludat.

⁴⁴ Bizonytalan olvasatú név, talán Lipai.

Hová tettétek ezen Lopot Jószágo-
kat ?

Két Lánczot, Csismát, és egy Ló ta-
karot Jászai Lakosoknál kenyérért
el zálogosítottuk.

Az többi Jószágoakat hová tettetek ?

Ludat, szalonát, kenyeret meg et-
tük, Lotakarot bocskornak az lá-
búnkra csináltuk.

Ezen benevolum examen általunk peragáltattott Jászson. Die 27^a Januarii
A(nno) 1785.

Jászai Birak.

*SOA. Abaij vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio magistratualium
(Vyšetrovania deliktov) , Fasc. IX. nro. 63.*

Abaij vármegye törvényszéke 1785. január 28-án 30 botútsra ítélte Bacsó Lászlót.

16.

1785. március 12. Felsőcéce
*Tanúvallomás a cécei tiszttartó megbízásából
tolvajlásokat elkövető cigányok ügyében*

De eo Utrum ?

- 1) Szamlalyon ellő és neveze meg őket, azon Cziganyokat, a kik ide F(első)
Czéczére, elmúlt 1784^{dik} esztendőben kerültek, és igaz é az hogy ejel
napal, dorbézoltak korhelyketek, vereketek, és iszszonyu karomkodaso-
kat véghez vitték?
- 2) Tudgya é, vagy halotta é, hogy ugyan tsak azon Cziganyok, sok fele Lo-
pasokat tették, az uton járókat, meg fosztottak, és minden féle portekat
ide Czéczére, vagy masuva hordtak.
- 3) Kinél tartoztattak magokat, azon Cziganyok, és igaz é az, hogy T(ekintetes)
Faj Pál Ur Tisztartója, Kovats Andras maga Lovain Vasarokra hordotta,
az maga hazanal tartotta, sótt, midőn az Falussiak azokat, meg fogni
akarták volna, azoknak mindenképen partyokat fogta.
- 4) Hallota é, vagy tudja kinek adtak az lopot Joszagból, vagy kihez hordtak,
cserélygeték, azokat szamlalyon, és beszélyen ellő, kinél mi legyék vagy
tanáltatik.

Primus testis Johannes Juhász Czetzensis Annor(um) Circiter 60. Pauli Fay.
Secund(us) Testis Adamus Bartzai, Czetze(ensis) Annor(um) 43 Ötvösianae.
Tertius Stephanus Kutsura Czetze(ensis) Annor(um) 44 Teglasyanum.

Quartus Andreas Homa Czetze(ensis) Annor(um) 39 Horvathianae. Omnes praespecificati Testes deposito Juramento punctum Deutri confirmant, et nominant omnes eos qui invinculati sunt eademque Socialitate esse huc referentur etiam illi qui sibi fuga consuluerunt, Ladislaus quippe Lakatos, N. David, et Here; Ad 2um Tudják a Tanuk hallomásbul, hogy Lopások estek, de kik által meg nevezni nem tudják; hanem az harmadik Tanu gondolja onnan hogy az meg nevezett Cziganyoknak kellett lenni, mivel örökké ittak korcsmákon, holott pedig keresetek után sem az Czifra Járásba, sem az szünetlen italba modjok nem lett volna; Ad 3um Punctum Deutri omnes [---]⁴⁵ confirmant. Ad 4um Tertius in Ordino Testis Stephanus Kutsura, Specificat apud fratrem suum Georgium propria caligis una Curru linteo in Pignore a Joanne Lakatos ad 7. Marianos locatum esse⁴⁶; quod mihi etiam pro [---]⁴⁷ exstiti, reliqui nihil.

Actum in Possone F(első) Czetze die 12a Men(sis) Martij 1785.
praesente Jurassore Samuel Horvath de Palocz mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio magistratualium (Vyšetřovanie deliktov) , Fasc. IX. nro. 48.

17.

1785. július 11. Kassa
A lopással gyanúsított Kis Matyi Sára vallomása

Benevolum Examen Sarae Kis = Matyi Szakalyiensis Zingarae, ob suspicionem furti interceptae.

Mi a neved ? hová való vagy ? Van é ferjed, s hogy hijak ?

Kis Matyi Sari a nevem Szakalyban való vagyok az Ferjemet Balogh Gyurinak hívják, a Bagameri Uram Fundusan Lakunk.

Miert hoztak a T(ekintetes) Nemes V(á)r(me)gye Tömlöczeben ?

Azert hogy mult Ujhelyi Vasarúl az ferjem haza felé jövén, a Király Kuttánál egy kanalat lelt, mellyet nem tudván ezüst e vagy más materia

⁴⁵ Olvashatatlan szó.

⁴⁶ A tanú György nevű testvéréhez zálogba kerültek ruhadarabok (gatyá, kötény) Lakatos Jánostól.

⁴⁷ Olvashatatlan szó.

Kassára bé hoztam árulni egy botban (sic!), azonban a botos gyanuságban veven, hogy Loptam azon kanalat, a Város hajduja által megfogatott, s a Város Birájához vitetvén, onnét a N(eme)s V(á)r(me)gye Tömlöczeben küldtettem.

Hazucz Te rossz Aszony mert az Urad, vagy Te azon kanalat Loptatok, s vald meg kitül Loptatok?

En nem Loptam, de az Ferjem sem Lopta, hanem a mint meg mondotam, a Király Kutnál találta.

Hiszen Ti más tolvajságban is találattatok már vald meg azért igazan hol loptatok azon kanalat.

Mi soha semit sem Loptunk, a kanalat találta az Uram.

Cassoviae die 11a Julij 1785.

Per Steph(anum) Jósa
V(icem) Fiscalem mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio magistratualium (Vyšetřovania deliktov) , Fasc. IX. nro.70.

Kis Matyi Sárát 1785. július 15-én állították Abaúj vármegye törvényszéke elé. Vallo mását kiegészítette azzal, „hogy azon kanalat nem lopta az Ura, hanem az Pálházi Kondás Balog Laszlo nevezetű Czigány /:a ki Testvére az Fatens Urának:/ adta nékie akkor midőn ő az emlétett Ujhelyi Vásárra járt volna; Balog László pedig hol vette azon kanalat hol nem? ő nem tudgya”. A törvényszéki ítélet ezek után 24 botütés volt.

18.

1785. augusztus 6. Torna

*Tanúvallomások a Hegyalján tolvajlásokat
elkövető, a lopott holmit orgazdáknak szállító zsarnói
cigányok ügyében*

Anno 1785 die 6^a aug(usti) in Oppido Torna, talem uti sequitur, peregimus Inquisitionem Magistratualem.

De Eo Utrum

1°

Igaz é Tanú, hogy elmúltt 1784. Esztendőben Keresztelő Szent János napjára esendő Tokai Vásárra Zsarnón Lakos Nemes Papp János Uram maga szekeren, ugy Czéczey Tisztartó Kovács Andras Uram is maga szekeren oda voltanak Tokajba?

2°

Hát az igaz é? hogy Kovács András Uram oda való mentiben, maga szekeren, egy Sereg cigányokat küldött le, kik ottan bizonyos Lopásokért meg is Fogattattak, és a lopott Jóságot, az ő Kegyelme szekereére horták, mellyet el tévesztvén a Czigányok, elsőben Papp János Ur(am) szekereére tették fel, úgy mint két zsák életet, és két zsák ruhát, ugy annak utanna megismervén, nem Kovács András Ur(am) szekereének lenni, újjabban Kovács András Ur(am) szekereére által vitték.

3°

Hát azt hallotta é a Tanú, hogy azon éjtszaka, a Tisza partyán bizonyos Ládát, az említett cigányok össze Törtek, és holmi ruhát belőle ki szedtek volna.

4°

Úgy é Tanú hogy Somodiba Lakos Zsigray András Ur(am), azon Vásári alkalmatossággal, el lopott ruhát mingyárt nyomozta, és szinte olyan ruha Papp Andrásné Aszszonyom Leányán látszatott, a mint említett Kárt vallott ember panaszlotta, és imitt amott tapogatta, holott Papp Andrásné Aszszonyomnak annyi Tehetsége nem Lévén, hogy olyan ruhát tsináltatott volna említett Mária Leányának, mivel annak előtte inge se volt jó, és tsak azóltátúl fogva ruháskodott meg a leánya, miolta Czéczeré jár az Sógorához, és azon Czigányokkal az Vásárokat úzték.

Prima Testis Nobilis Anna Kassay Consors Nobilis Josephi Lovász Annorum 24. adjurata examinata fassa est ad 1um Igaznak vallyá lenni e Tanú hogy el múltt 1784 Esztendőben Nem Keresztelő Sz(ent) János, de Demeter Tokai Vásárnak alkalmatosságával Zsarnón Lakos Papp János Ur(am) maga Szekerén Tokajba lement, mivel oda való mentében szem közt találta e Tanú, de Kovács András Uram oda volt é nem é, nem tudgya. Ad 2um Bizonyossan Zsarnay György Uramtúl hallotta, és más egyebektúl, hogy említett Vásárra Kovács András Uram maga szekeren, egy Sereg cigányt küldött le, kik ottan el követett Lopásokért, az Rátkai Mezőn az Vendég Fogadónál meg is fogadtattak, és e Tanú szeme láttára, levetkez-

tettvén őket egy bizonyos Széplaky Ember, sok holmi portékát, az nadrágójkból kiszedett, úgy mint dupla aranyat, egyéb fehér pénzt, petsétnyomókat, petsétlő kékéket, selyem keszkendőt, mellyek mind az Nadrágójából omlottak ki, azon kívül a Szűr újjából Magos Sarkú Karmazsin Csismát is fordított ki, ezek után erőssen Szeker oldalához kötözve lévén, reménykedett, hogy őszve kötött Karjait meg eresztenék, mivel semmi több nálla nem lenne, mert Kovács Andrásné Aszszonyom, és az eőtse Katona Papp Estván Ur(am), a többi lopott jószágot magokkal el vitték, el szaladván ezeknek megfogattatások után azon kívül 60 Forintot is el vitték, és sok holmi egyebet, melyet a Czigányok az ő Szekerére hortak, hogy pediglen Kovács András Uram Szekerére két Sák életet, és két Zsák ruhát, Papp János Ur(am) Szekeréről által vittek bizonyosan közönséges hirbűl igaznak lenni hallotta, mivel Papp János Ur(am) mások előtt igaznak lenni beszéllette. Ad 3um audita refert; Ad 4um Azt is hallotta az Tanú, hogy Somodiba Lakos Zsigray János Ur(am) bizonyos ellopott ruháit nyomozta, és szinte olyan ruha Papp Andrásné Aszszonyom Leányán Látszatott, amint említett kárt vallott Zsigray András Ur(am) panaszlotta, Láng szín szoknya, Sárga Vászony lévén alatta, holott Papp Andrásné Aszszonyomnak annyi tehetsége nem vala, hogy olyan öltözetet tsnáltatott volna Mária Leányának, mivel ennek előtte inge se volt jó, és tsak azóltátúl fogvást ruházkodott fel, Papp Mária, miotátúl fogvást Czéczére jár, a Sógorához Kovács András Uramhoz, és az megfogattatott Czigányokkal a Vásárokat űzi.

Secundus Testis Nobilis Joannes Zsarnay Annor(um) 33, adjuratus examinatus fassus est, ad 1um nihil. Ad 2^{dum} jelen volt e Tanú akkor, mikor a mint mongyák a Czéczey Czigányok a Rátkai Mezőn meg fogattattak, és levetkeztettvén őket, az Nadrágójkból sok holmi portéka, Selyem Keszkendő, Arany, és ezüst pénz is ki hullott, és egy pár Veres Karmazsin Csismát is a Szűr újjából kifordítottak, mondván a Czigányok hadnának nékiek már békét, már több semmi nem lenne nálók, mert Kovács Andrásné Aszszonyom, a Többi holmit maga Szekerén el vitte, el szaladván ezeknek megfogattatások után. Ad 3um Audita refert ex Communis Fama. Ad 4um aequae audita refert, hanem azt bizonyosan tudgya, hogy Papp Andrásné Aszszonyomnak, annyi Tehetsége nem volt, hogy olly hirtelen maga Leányát Máriát, és olly frissen tisztességessen fel ruházta volna, mivel ennek előtte inge se volt jó, és tsak azóltátúl fogvást ru-

hászcodott meg az Leánya Mária, mioltátúl fogvást Czéczére jár a Sógórához Kovács András Uramhoz, és az megfogatot Czigányokkal az Vásárokat üzük.

Harum Nostrarum Vigore, et Testimonis Litterarum Mediante Actum Anno, die Locove, ut Supra.

I Cottus Tornensis Or(dinarius) Judlium
Antonius Szeldmayer.

SOA. Torna vármegye törvényszékének iratai, 405. doboz. Inquisitionum magistratualium (Nesporové konania - vypocúvanie), Fasc. IV. nro. 60.

Martinidesz László és Szeldmayer Antal szolgabírók nem a cigányok miatt kezdtek vizsgálatot, Kovács András orgazdaságára akartak fényt deríteni. Az eljárás folyamán derült ki, hogy Kovács cigányokkal is kapcsolatban volt, ekkor végeztek külön vizsgálatot a cigányok szerepéről. Az egész ügyben Szeldmayer 1781. augusztus 17-én tett összefoglaló jelentést a vármegyének, de ez a cigányok sorsáról nem nyújt több információt, mint az itt közölt jegyzőkönyv. Az eddigi kutatásaim során még nem találtam nyomát, hogy az ügyben sor került volna törvényszéki tárgyalásra.

19.

1786. december 5. Miskolc

Lopással gyanúsított cigány lány vallomása a senátus előtt

Anno 1786. Die 5a Decembris Sub Senatu Privilegiati Oppidi Miskólcz sequens Juditha Danyi Benignam Examen peractam est.

Kinek hivnak ?

Danyi Jutkának, Miskólczra való
14. esztendős Reformata vagyok.

Hol vetted azon bádóg sótartót, a'
melly a házatoktól el hozattatott ?

Tegnap múlt egy hete estve Miszerné hozta hozzánk olykor amidőn Apám Uram az Erdőre, Anyám aszony pedig a' Vásárra vóltak, ki is azt mondotta nekem hogy adjam el, kérdvén tőle hogy hol vette azt mondotta hogy bizonyos kóldús aszonytól vette egy garason, küldötte pedig én tőlem először egy Zsidónéhoz, de az meg nem vévén, ismét Tranp András Lakatoshoz küldötte, azt mondotta hogy 6 garason tartsam, s úgy tartván a' Lakatos 3 garason vette meg; mellyet én fel vévén Miszernének által adtam.

Ne hazud, hogy más adta vólna
neked a' sótartót mert magad lop-
tad a' Kerekes Úr házában lakozó
Normalis Zsidó Praeceptortúl.⁴⁸

Én nem loptam, azt sem tudom ki
vólt.

Mit adott hát egyebet még a' ke-
zedbe Miserné ?

Semmit sem adott nekem, a' sótar-
tó árából sem adott.

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XIV. nro. 92.

Feljegyzés a külzeten: „A' só tartó a' kár vallottnak vissza adatott”.

⁴⁸ Zsidó iskolamester, I. a Szómagyarázatokat!

LÓLOPÁS, LÓCSERÉLÉS, LÓELADÁS

20.

1762. szeptember 29-30. Siklós.

Markovics Bartoly elleni úriszéki per, az ügyben szeptember 6-án keletkezett szolgabírói levéllel⁴⁹

Anno 1762. Die 30. Mensis Septembris in Castro Siklós⁵⁰ ...

Levata Causae.

Excell(entissi)mi, ac Illustr(issi)mi Domini Comitis, D(omi)ni Caroli de Batthyán Perpetui in Németh Uj = Var et Siklous Aurei velleris Eqvitis, qva tamen Jure gladij pollentis adeoq(ue) Competentis M et A.

Contra et adversus

Invinculis adstantem Bartholomeum Markovics ut manifestum furem et I.

Et pro Alte titulado Ex(ce)ll(entissi)mo D(omi)no Comite M et A Nobilis Valentinus Botka, Ord(inarius) Fiscalis penes praerogativas suas fiscales gravi cum qverimonia detegeret, Mi képpen ezen gonosz Tolváí rab személy, ki mind Isteni, s mind Világi Törvényeknek kemény büntetéssével nem gondolván, most foló esztendőben megh esset Sz(ent) Iván holnapan Petarda nevő ezen T(ekintetes) Baranya Varmegyib(en) lévő helységből egy kancza lovat ell lopni, s e képppen keservessen szörzöt javátul felebarátyát meg fosztani, s héhetü több hasonló tolvajlasokat is el követtni seminek alitot, kihez kepest kévanya az M(éltóságos) Uraság Fiscalis Procatorja, hogy ezen Tolvaj rab személy előszer is több tolvaj társainak és gonosz cselekedetinek ki nyilatkoztatására minden gradusok által keményen megh csigasztassék, azutan ... maganak meg érdemlet büntetésere, masoknak peddigh retöntü pildajára fól akasztassék.

Mely abbéli Actionak nagyob vilagosagára producalya a maga szája vallasát sub A. Banna Mátyás Vice Szolga Béro Uram levelét sub B. litteris, s az szerint Torvényt Vár.

⁴⁹ A levelet az úriszéki tárgyalás alkalmával másolták hozzá a jegyzőkönyvhöz.

⁵⁰ Itt az úriszéken jelenlévők felsorolása következik: Hoitsy Mihály baranyai alispán, Adamovics Ferenc varmegyei esküdt, Mitterpacher János varmegyei aljegyző, Strobel Zsigmond jószágigazgató, Stipsics Mátyás siklói provizor, Taucher Jakab bólyi provizor, Boda Imre főszolgabíró, Hoitsy Benjámin alszolgabíró.

Benigna Examen

In Castro Siklós I Cottui de Baranya adjacentibus die 29^a Septembris 1762
peractum.

Mi neved, hova való, hany
esztendő, és mi hiten vagy ?

Markovics Bartoly, Siklousi Uj
Polgár 38 eszten(dős) papista.

Mikor, ki által, s mért fogadtattál
meg ?

14 Septem(bris) fogatatt(ott) meg
Exactor Uram a kancza lóért
melyet Dardai Embernek Gyoró
csikosnak adtam.

Hol loptad, mikor, és kitől azt a
kanczát ?

Soha sem lopta(m) tsak egy
fohagymát és nem hogy lovat
loptam volna, ezt a kanczat is
Pétsen cseriltem Siklosi Birotul
Bitsaktúl, vett [---]⁵¹ lovan, Szi-
mandli vendig fogadójanál az
Utzan Sz(ent) Mihaly napja előtt
cir(citer) 10, 12 napal Ivan névő
Horvathul. Kik mondották misme
od Derya⁵².

Ki volt jelen a Cserin és aldo-
másón ?

Senki sem csak magam és a
Horvátok. Adomást ne(m) ittam
mert Szombath volt, melyb(en)
nem iszom bort.

Nem igaz. Mert te ezt a lovat
Sz(ent) Ivany nap tájb(an) Pe-
tardai Embertül, Gyuras Antantul
loptad ?

Nem loptam.

⁵¹ Tintafolyás miatt olvashatatlan szó.

⁵² Horvát, jelentése: Deryaiak vagyunk.

Alicsd elő tehat az embert kitül
cserélted, mint petárdaj ember elő
alitott téged Dardai Jankovics
Gyuró.

Hogyan alithassam elő ha tsak
Utána nem mehetek.

Act(um) Ut Supra

Emericus Boda I Cottus de Baranya Ord(inarius) Judlium mp

Bizodalmas jó Ur(am)
Szolga Biró Uram.

Ezen Dardai szeginy ember die 20^a Men(sis) Julij itt Dardán Siklosi Bartol
nevő Cziganak lovat ell adott in fl(ore)nis 8. Údövel, és az Terminusra meg
nem adhatván, azon nyolcz forintokat tehát kintelenitettett egy kancza barna
lovat ell venni, mely kancza lovat is meg ismérte Petardai Ember ezen sze-
geny embernél, vissza kölletett adatnom velle, kire valo nézve kérem sógor
Uramat, ennek az szeginy embernek lovát vissza adatni ne terheltelessék, eötet
pedigh Tömleczbe tetetni, mert az bizonyos, hogy ell lopták Petárdárul azon
kancza lovat, körösztlő Sz(ent) Janos nap taján in mense Junio. Ezek Utan jó
akaratyáb(a) tovab is magamat recomendávan. Maradok

Bizodalmas jó Ur(ammak)

Szolga Biró Ur(nak)

raptim dardán die 6^a 7^{br}(is) 1762.

Köteles Szolgaja
Bana Matyas
V(ice) Szolg(a) Biró mp

.....

Michael Hojtsi I Cottus Baran(nya) Ord(inarius) V(ice) Comes

qva Praeses mp

Franciscus Adamovics qva Convocatus mp

Joannes Mitterpacher I Cottus de Baranya V(ice) Notarius qva

Convocatus mp

Sigismundus Strobel Bonor(um) et Rationum Exactor mp.

Mathas Stipsics Provisor mp

Georgius Rosányi Rationista Siklosien(sis)

Coram me Emerico Boda I Cottus de Baranya Ord(inarius)

Judlium mp

Coram me Benjamin Hojtsi I Cottus de Baranya V(ice)

Judlium mp

BML. XI. 606. A Batthyány – Benyovszky féle siklósi uradalom iratai. Protocolum Sedium Dominalium Civilium et Criminalium Incltyi Dominiij Siklos ab Anno 1756 usque 1766. 399 - 403. p.

Az úriszék ítélete szerint Markovics Bartolyt kiengedték a siklósi várbörtönből, vissza kellett adnia a lovakat és 8 forint kártérítést fizetnie.

21.

1778. május - június. Miskolc.

Balogh Dávid és Rézmives Mátyás elleni lótolvajlási per

21.1.

1778. május 27. Nagymihály.

Esetrajz

Species Facti

Berzéken lakoss Csecskedi György utazván múltt Télen, és ki fogván a két Lovát a Szekerébül, mind a kettőt el lopták, s a Szekerét úgy hagyták, és semmi nyomában nem akadhatott; hanem most múltt Áldozói Miskolczi Vásárkor Tóth János nevű Ember kezénél egyik Lovát mes esmerete, Tóth János pedig Balogh Dávidtól cserélvén, Balogh Dávid incaptiváltatott; ő ismét ugyan itt a Vásárban Rézmives Mátyásra reá találván, a kitül vette mind ezen Lovat, mind pedig a másikat amelyet Keresztes Püspökiben lakoss Pásztor Istvánnak adott, Rézmives Mátyás is incaptiváltatott, és ő is meg vallyá, hogy ő valamelly Társával együtt adta mind a két Lovat Balogh Dávidnak, Rézmives Mátyás pedig már nem tudgya Urat (sic!) adni, hol vette, azt mondgya ugyan hogy Tárkányi Embertül cserélte, de nem tudgya meg bizonyítani, és egyenesen ő általa lopattatott el azon két Ló.

Mind a két Ló resignáltatott Csecskedinek.

Ezen Tekintetes Nemes Borsod Vármegyében helyheztetett Nagy Mihály nevezetű Helységben lakos Balog Dávid és Balog György valamely lopott Lovaknak tudatlanságbul valo meg vásárlása mijat meg akattak. Mivel hogy azon jószágra saját gazdája a mostan meg esett Miskolczi Vásárban rája esmert. De hogy ők nem úgy mint lopot jószágot, hanem mint igaz jószágot úgy vetik meg a már Incaptiváltatott Czigánytól. Aravaló nézve kívánták magok igasságokat legitimáltatni mi általunk. Amint is előnkben hivatuk azon Embereket kiknek jelenliten megvásárlota azon lopott két lovakat, az fekete lóért, mely emelgetős volt. Adott tizenhárom márjást. Az pej loirt pedig adott más fejr lovat. Mely köz-

zötök meg esett vásárlásban az áldomást is együtt iták meg Sárkány Istvánval és Ifju Veres Kis Istvánval, kik is Bona fide Attestalnak mellett e dologban. Mi peniglen nem tsak e most meg eset dologról hanem telyes életekről is Attestalunk ezen meg nevezett helysigünk lakos Cziganyok mellett, hogy miolta kösztünk laknak még csak gyanuság sem férhetett hozzájuk az ilyetin matérjában anál inkább végben vitele a Tolvajságna. Ami penig az Lovaknak kiztül kizre valo adását illeti hogy kiki magájéval meg elégedgyen ha vissza adatik aszt itéltük. Melyet ha nem akarnának is velek Effektualtattyuk. És ezen meg nevezett két Uj Magyarok minthogy velünk egy terhet húzó, adózók, Quantumot fizetők s Biró parancsolattyára minden szükséges dolgokban elo álló hiv szolgák légyenek Praesentibus Recognoscaljuk és Attestaljuk s helysigünk szokott élő petséttyével meg is bizonyityuk. Signatum Nagy Mihály, Die 27ma May 1778.

[L.S.]

Fő Biró Nagy János töb Esküttyeivel

Juratus Notarius Franciscus Vásárhelyi

21.2.

1778. május 30. Miskolc.

Balogh Dávid és Rézmíves Mátyás vallomása a szenátori széken

Anno 1778. die 30a May peractum Benignum Examen.

Kinek hívnak etc. ?

Balogh Dávidnak, Nagy Mihályról való, 40 Esztendő Pá-pista vagyok.

Hol vetted azt a két Lovat, a mellyet most Áldozói Vásárkor töled elvettek ?

Nagy Mihályon, Rézmíves Mátyás nevű Bábai Czigánytól, egy fekete, másik pej volt, Húsvét előtt mint egy két héttel vettem.

Hová tetted azt a két Lovat ?

Ide a Vásárra hoztam, egyiket Keresztes Püspöki Embernek Pásztor Istvánnak cseréltem, a másikat pedig Nagy Mihályon lakoss Tóth Mihály Jánosnak cseréltem.

Amelly két Lovat cseréltél Pásztor Istvántúl, és Tóth Mihály Jánostúl, hová tetted ?

Az egyik Negyedfű pej Lovat, Nagy Mihályon lakoss Endrédi János Nemes Embernek tiz forinton egy márváson, a fakó Lovat pedig Dorogmai Korcsmárosnak Fegyverneki Mihálynak cseréltem egy Sárga Lóért.

Hát a Sárga Lovat, a melyet a Dorogmai Korcsmárostúl cseréltél, kinek adtad ?

Poroszlai Péter nevű embernek cseréltem egy nagy fekete Lóért.

Hát azt a fakó Lovat hová tetted ?

Felföldiek zabot vittek Pestre s azoknak cseréltem egy kiss fekete Lóért, azt a kiss Lovat pedig Gelejen lakoss Sinka Miklós Vejinek adtam cserében, azért egy rossz Lovat adott, azt el adtam hat forinton Nagy Mihályon lakoss Hajdú Mihálynak.

Extradatarum per Juratus Ordinarius Notarius A(lexander) Csorba mp.

Obs[ervantia] Maga is meg vallotta Rézmives Mátyás, hogy őtöle vette Balogh David, és Balog György a két Lovat, ezek Szabadon el bocsájtattak, Nagy Mihályi Helység Testimonialissa mellett.

Anno 1778. 30a May Sub Sede Senatoriali Sequens Benignum Examen peractum est.

Kinek hivnak etc ?

Rézmives Mátyásnak, Bábáról való 30 Esztendő Kálvinista vagyok.

Miért vagy Rabságba ?

Azért, hogy egy fekete Lovat hús-vét előtt ell adtam Nagy Mihályi Czigánynak és most Áldozó Vásárrakor egy Berzéki Ember reá ismert.

Hát hol vetted azon lovat, amelyre reá ismert azon Ember ?

Kinek hívják a tarsodat és eő mit-sodás lovat tserélt ell az Emődi Korcsmánál ?

Voltál e régen Ujhelybe ?

Mikor azt a Lovakat az Emődi Korcsmánál cserélted a Tárkányi Emberrel látta e valakik ?

Hallod e Rézmives Mátyás mint hogy a Ló megkerült gazdája találkozott, vald meg igazán hol vetted könnyebben lesz dolgod ?

Hány Lova vólt azon Tárkányi Embernek ?

Az Emődi Kortsmánál cseréltem Húsvét előtt egy magyar Embertől Tárkányrúl valónak mondotta magát, én adtam más egy fekete Lovat érte és nekem meg tódta 3 Márjással, azt a Lovat pedig Bábán lakos Budai Mátyás Bátyám adta 10 forintért, azon 10 forinttal pedig nekem adós volt a Bátyám.

Balog Jánosnak hívják a Ló pedig mellyet ell tserélt pej volt de nem tudom herélt volt vagy Kantza, neki is pej Lovat adtak érte Balog János pedig azt az Lovát úgy szerzette, hogy Bábán lakos Ökrös András Czigánytól vette 10 forinton az a Czigány a Bay László Uram portáján lakik.

Azt se tudom merre van soha se voltam, hanem Tarcalon, Mádon voltam dologra.

Az Emődi Korcsmánál keztek ugyan az cserélést, de ott véghez nem vihettük, hanem tsak közel a Kortsamához az útba cseréltünk de jelen senki nem vólt a ki látta vólna a cserénket, hanem az ott lévő akkori Kortsmásos talán halhatta.

Valamint meg mondtam az Emődi Kortsmánál cseréltem Tárkányi Embertől.

Három vólt.

Extradatarum per Juratus Vice Notarius Gabrielem Kalló mpia

21.3.

1778. június 20. Miskolc.

*Tárgyalás a városi bíróságon*⁵³

Anno 1778 Die 20a Juny in Regio Coronali Oppido Miskoltz I Cottui Borsodiensi adjacente coram Sede Praetoriali antelati privilegiati Miskoltz.

Levata est Causa

Nobilis Domini Andreae Szalay qua modo facti Oppidi Miskoltz Ordinarii Judici ut M. et A.

Contra et adversus.

Hic adstantes Davidem Balog et Mathiam Rézmives ratione criminis ab infra uberius declarandi mota vel ut I.

Et pro eodem Domino A. Egregius Stephanus Nánásy, vel ut Ordinarius Fiscalis Pro(vis)or in haerendo Legi Actionem Suam proponendam Sequentibus.

Miképen ezen Nemes Törvény Szék előtt álló Tolvaj Szeméjkek, ugymint Balog David es Rezmives Mátyás fére tévén mind Isteni mind Világi Törvényeknek szoros félelmét a leg közelebb elmúlt Télen, midőn Berzeken Lakozó Csetskevi György nevű betsülletes Gazda fel vet utazasaban ket Lovát ki fogta volna, azon ket Lovat Rezmives Mátyás Tolvajul el lopni, annak utanna Nagymihalyi Lakos Balog Daviddal egyet-ertvén a Lovakat masoknak el adni, azoknak árával magok hasznát keresni mindaddig kevesnek allitottak, valameddig a Leg közelebb elmúlt Miskoltzi Aldozó Vására táján mind a ket Ló kezen talaltatván maga igaz Uranak hoszas faradozasi es költsesei utan vissza nem adattak, és így ijjetén tolvajságokat el követni nem iszonyodvan mind Isten ő Szent Felseget tolvajságokkal meg bantani, mind pedig utazo jambor felebaratyokat karosítani, annak fel vett utyát tolvajul meg gátolni batorkottak.

Minthogy pedig az ijjeten tolvajságok akasztofa büntete alatt a haza Törvényei által tilalmaztatnanak.

Arra való nezve elő adván magok Szája Vallasaval a Nagymihalyi Birak relatiojat Sub M. – és az Autenticatiotul várván, kivanya a Fiscalis

⁵³ Vagyis a városbíró előtt, aki nemes Szalay András volt.

Procurator hogy ezen Gonosz Tolvaj Szemejek a Törvények által Szabott melto büntetéseket elvegyék.

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XV. nro. 26.

Június 20-án a két vádlott megerősítette vallomását. A külzetre vezetett feljegyzés szerint az ítélet: „Katonának adta az Varas”.

22.

1781. november 17. Jablonca

Tanúvallomások Varga Jancsi, lólopással gyanúsított cigány ügyében

A(nno) 1787 Mensis 9^{b(bris)} in Poss(ess)ione Jabloncza pro Parte Fiscii Magistrat(ual)is Sequens peracta est Inquisitio.

De eo utrum.

1°. Valya meg le tett hiti alatt a Tanú mostan Tornan raboskodo Varga jancsi új lakos ez elmúlt nyaron micsoda szin alatt jött az Jablonczai Menesre ki nevelve kerte azon el tevelyedtet barna kancza csikot hogy azt el vihesse.

2do Igaz e az hogy az Menes Pasztor nem engedven nekie el vinni azon csikot az bojtaratúl eroszakossan fel fogvan el vitte es el is atta.

Primus Testis Providus Paulus Nemeth hic et nunc in Poss(ess)ione Jabloncza degens, Annor(um) 15. adjuratus examinatus fassus est ad 1um a Tanu bojtartja leven a Jablonczai Menes Pasztornak, vallya le tett hiti alat, hogy midőn elmúlt nyaron a mostan Tornan raboskodo Varga Jancsi új lakos a Szőlők alatt levő Szantho földekre a menesre a hól akkoron legeltettek a lovakat meg jelent volna a Tanut ezen keppen szolította, hogy ugy mond ő el viszi Deutralis barna Kancza lovat a menesrül, mert ötött az ura Horvath Andras S(egéd) Szolga biro uram koldötte erette, es hogy az addig valo örzesseert a Menes Pasztornak Vasarnap el hozza a bert, mely szavaira a Tanu ellenzette az barna Csikonak el vitelet mig az gazdaja el nem erkezik, de azzal ad 2um nem gondolvan az emlitet Varga Jancsi új lakos Rab a Tanutul eroszakossan fel fogvan a lovat, es meg a gazdaja el nem erkezet el is vitte.

Secundus Testis providus Stephanus Simon Armentarius Poss(ess)ionis Jabloncza annor(um) 31 adjuratus examinatus fassus ad 1um el-múlt nyaron amidőn a marhaval az Jablonczai hatarban a magostető nevű

berczen let volna szemközben jöven a mostan Tornan raboskodo Varga Jancsi egy barna lovon meg szolítvan a Tanut, hogy nekie egy pipa Dohant adna amint hogy adot is nekie tudakozodvan a Tanutul hogy merre legyen az ut Jablonczara mellyet meg mutatvan nekie, es lement az völgyre, annak utanna az nap e vagy mas nap melyrül mar a tanu bizonyossan nem emlekezhetik az Csikos a Tanuhoz jöven tudakozodot tüle hogy nem latott e valamely Czigany legenyt egy barna loval, arra felelven a Tanú, hogy igenis latott es hogy Dohanyt is adot nekie mire mondotta az Csikos, hogy azon barna lovat tülem lopta volna el.

Tertius Testis providus Stephanus Beke in Poss(ess)ione Jabloncza residens annor(um) 29. adjuratus examinatus fassus ad 1um a Tanu Menes Pasztora leven az helysegnek tehat egy bizonyos barna kancza lo valamikeppen az Menesehez tevelyedven, azt meg tudvan mostan Torna raboskodo varga Jancsi nevü uj lakos a Tanút meg szolítvan, hogy adna kezeben azon tevelyedet barna Kanczat mert ötöt Horvath Andras S(egéd) Szolga biró uram küldötte erette [es amit fog kivanni az meg fogja küldeni]⁵⁴, arra felelven a Tanú hogy ő nem adgya ha csak Levelet nem hoz eő kigyelmetül akkor semmit sem fog kivanni, azzal el ment tüle, masnara kelven Varga Jancsi uj lakos eszre veven a Tanút hogy az Menestül haza jött volna a faluban etelert az bojtartjanak, kiment a menesre es azon Deutralis Barna Kanczat eroszakossan fel fogta s el is vitte.

SOA. Torna vármegye törvényszékének iratai, 405. doboz. Inquisitionum magistratualium (Nesporovné konania -- vypocúvanie), fasc. IV. nro. 35.

⁵⁴ A zárójelben közölt szövegrészt a lap szélére írták " jellel.

SZÖKÉS, CSAVARGÁS, TILTOTT MOZGÁS

23.

1778. október 19. Felsőméra

Lévai Mátyás, vásárhelyi származású cigány szökött katona vallomása.

Anno 1778^a Die 19^a Mensis Octobris in Possessione Felső Méra I Cottui huc Abaujvar(iensis) ingremiata Mathiae Levaj Sequens peracta est Fassio Benevola

Kinek hivnak, hová való vagy ?

Lévaj Mátyásnak hivnak Vásár helyre való Vagyok születésemre nézve.

Mitt csináltál Visolyban és ott miért fogtak meg ?

Eperjesről Visoly felé az Hegyalýára lévén utam, azért jöttem Visolyban, de ott miért fogtak meg nem tudom.

Ha Vásárhelyre való vagy mit csináltál Eperjesen ?

Miólta az Hadik regementyéből ell eresztettek az ólta Eperjesen lakom feleségemmel együtt.

Hány esztendeig szolgáltál N(e-me)s Hadik Regementyében, holl, és mellyik Obester vólt akkor a Regementnél mikor ell eresztettek ?

Tizen=kilencz esztendeig szolgáltam a Hadik Regementyében és Lembergöl akkori Obester Sprung alatt Opsitott kaptam.

Néked nincs igaz opsitod, mivel sem a Hely a holl irták, sem szolgálatodnak ideje úgy amint te mondd ki téve nintsen, minthogy te tizen kilencz esztendőt mondasz, és az opsitodban csak tizen öt vagyon. Ezen kívül az is nagy kécséget tészén hogy az opsitod csak közönséges papirosra írva légyen, és az egész írás minden szokás

Én nem tudom igaz, vagy hamis Levél é, nékem Lembergben a Profusz adta kezemben kinek nevét nem tudom.

ellen csak egy kéz által vagyontéve. Azon kívül ezen Levél más circumstantiákból is hamisnak gondoltatik, vald meg tehát igazán ki írta azon Levelet és ki atta kezében?

Miért hazucz olly világossan, holott nyilván ki süll hamissága ezen Levélnek, azért vald meg igazán hogy Desertor vagy, és ezen hamis Levelet ki írta?

Igaz az, hogy a midőn az ell múlt haború után⁵⁵ N(eme)s Zemplén V(á)r(me)gyében Quartelyban mentünk onnét ell szöktem nevezetesen Bistra nevű Helységből be mentem Lengyel Országban Dukla nevű Városban, onnét mintegy két Héti mulatásom után a Grajniczra ki jöttem Mussinkára ott mintegy hat esztendeig laktam és meg is hazasodtam, onnét Lukoban jöttem le, a holl valami három esztendeig tartózkodtam, az alatt meg ismértek hogy Katona voltam, meg fogtak és Kassára hoztak, a holl mig a dolgoknak végére jártak, valami hat három Holnapig raboskottam, Kassárúl Lembergben ugymint rabott vissza vittek, ott is raboskottam vagy két Holnapig, ez után pedig ollyan Levelet adtak hogy szabadon mehetek, de azt ell vesztettem N(eme)s Zemplén V(á)r(me)gyében Legyes=Bényén; féltem azután Levél nélkül Magyar országgon lenni vissza mentem Lengyel Országban mint egy három esztendővel ez előtt és Malatzow nevezetű Hely-

⁵⁵ Az ún. bajor örökösödési háborúról van szó, melyet a Habsburgok a poroszokkal folytattak a bajor trón örökösödési jogáért.

ségben tartózkodván az oda való Harminczados - Miska nevezetű Levelet adott olyat hogy nékem bantásom senkitül ne legyék ha valahová menendek, mivel Levelem vala a Hadik Regementyétül, de azt ell vesztettem, holott az Harminczados azon ell veszett Levelet soha sem látta, csak némelyeknek relatiójára fell irta, ezzel még én meg nem elégettem hanem felyebb mentem Lengyel Országban Valaszó nevezetű faluban, itt a Harminczadosnál meg háltam /:a mint nevére emlékezem Nagy Jánosnak hivják:/ ennek dolgomat le beszéltem mivel az előbbeni haború alatt négy esztendeig véllé rabságban vóltam, egy esztendeig pedig ugyan a Burgust szolgáltam, akkor irta azon Német Levelemet mintha Obester Sprung atta vólna még 1775^{ik} eszt(endő)ben, holott csak e Tavaszon irta amidön tölle ell jöttem, és Eperjesen feleségemmel együtt mind ez ideig tartozkodtam.

Sig(natum) Anno Die Mense Locove quibus supra.

Signat(um) A(nn)o die et Loco ut Supra.

Per Ivannem Alth Substitutus Judlium mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. Inquisitio magistratualium (Výšetovanie deliktov), fasc. VII. nro. 59.

Abaúj vármegye törvényszéke 1778. december 9-én tárgyalta Lévai Mátyás ügyét. Minden vád alól felmentették és szabadon bocsátották.

24.

1784. április – május. Kassa

Hrubi Miska, Botka Mária és Lakatos János, csavargás és lopás vádjával törvényszék elé állított cigányok vallomásai.

24.1.

1784. április 19. Kassa

Hrubi Miska és Botka Mária vallomása

Benevolum Examen Michaelij Hrubi Zingari Vagabundi, et Passualibus destituti in Po(ssessi)one Göncz=Ruszka intercepti occasione deductionis Cassoviam die 19^a Mensis Aprilis 1784 elicutum.

Interrogationes

Ki a neved, hová való vagy, és miért fogtak meg?

Responsiones

Hrubi Miska a nevem, születésemnek helyét nem tudom, mivel árvául el marattam, de Kassa Újfaluban a Gazdánál szolgálgtván, ottan neveltetem fel, és mind addig ott laktam méglen ez előtt ött esztendővel Perén lakos Battyám, Kassa Új faluban fel nem jött, és onnan le nem csalt magával Perére lakóul, a holott egy esztendeig Neötelenül lakván, ez előtt négy esztendővel velem edgyüt meg fogattatott Czigány Asszonyt T(e)k(inte)tes N(eme)s Zemplény Vár(me)gy(é)bül Cselej nevű Helységbül Feleségül el nem vettem, akivel mind akkoráig ottan laktam, és T(e)k(inte)tes Bárczay János Uramat, mind más Czigányok szolgálgtam; és azért fogattattam meg, hogy azon Perei Kocsis, akinek a Mentét más Perei Czigány Asszony el lopván nekem el atta, és utánnam jött, s Feleségemmel edgyüt meg fogattatott.

Hát kinek hitták, és hová való vólt azon Czigány Asszony akitül a Mentét vedted?

En nem tudhatom a nevét mivel az előtt soha sem láttam, hanem a Mentét ött máráson vettem meg

tőlle, és azzal meg indultam Kassa új falu felé a Battyám látogatására, a honnan vissza tértem volna, de Göncz=Ruszkán azon Kocsis által akinek mentéje el lopattatott, meg fogattattam.

Igen is Feleségem, és valamint elébb meg vallottam, most is azt vallom, hogy T(e)k(inte)tes N(e)me)s Zemplény Vár(me)gy(é)ben Cselej nevű Helységben vettem el, és az ott való Plébános Ur által eskettettünk meg, és azoltától fogvást mindég Perén laktam Felesegemmel edgyüt, Bárczai János Urat mint más Cziganyok parancsolat szerint, nem csak Kovácssággal, hanem minden mezei munkával szolgáltam, úgymint: aratásommal, gereblyélésemmel, széna gyütéssel, és Hidóságommal.

Hát azon Czigány Asszony melly veled edgyüt fogva vagy, Feleséged é, és ha Feleséged hol esküttél meg vélle ?

Benevolum Examen Mariae Batkó Vagabundae Zingarae, et Passualibus destitutae ac per aeque cum praexaminato Zingaro in Po(ssessi)one Göncz=Ruszka interceptae, occasione introductionis Cassoviam die 19^a Apr(ilis) Cassoviae elicium.

Ki a neved, hová való vagy, és miért fogtak meg ?

Batkó Maris a nevem, Téhában születtem a világra, de kis koromban elmaradván attyáimtúl; az attyámfiak el vittek Szécz - Keresztúrban a holt fel is neveltettvén, e mostan velem edgyüt meg fogattatott Czigányhoz férhez mentem, és azért fogattattam meg Urammal edgyüt, hogy T(e)k(inte)tes Bárczai János Ur Kocsissának mentéjét el lopván, el szöktünk, és Göncz=Ruszkán utól érettetvén, meg fogattattunk.

Hol esküdtél meg tehát az Uraddal, ha ezen mostan veled edgyüt meg fogattatott Czigány Férjed ?

Hol laktál hát eddig az Uradal, azon üdőtől fogvást miólta véle öszve kéltél ?

Vald meg hát azon négy esztendők alatt minemü munkálkodásotokkal élödtetek Perén ?

Sig(natum) Cassoviae die A(nn)o et
Loco quibus supra.

T(e)k(inte)tes N(eme)s Zemplény Vármegyében Cselej nevű Helységben eskettettem meg az Urammal, egy bizonyos szomszéd helybeli Plébános Ur által, aki akkoron igen dagat vólt, és talám már eddig meg is hólt.

A miólta az Uramhoz kerültem ez előtt mintegy négy esztendőekkel, azoltátúl fogvást mindég Perén laktunk.

Magam szatyíngot szoktam kötni és azt el adni, Téli napokon, és fontam is, valamint magunknak, úgy másoknak is, nyári napon pedig Urammal edgyüt hol kapáltunk, hol trágyát hortunk a szőlőben, úgy urét is dolgoztunk a Földes Urunknak, aratásunkal, és széna takarásunkal, hol pedig az Uram vas munkát is szokot dolgozni.

I Cottus Abaujvar(iensis) Or(dinarius) Judlium
Paulus Jóbb=Fancsali mp.

24.2.

1784. április 19. Kassa
Lakatos János vallomása

Benevolum Examen

Joannes Lakatos Singari absque Passualibus Contra Benignas Ordinationes Regias divagari praesumentis occasione in Captivationes A(nn)o 1784 die 18^a Men(sis) Maij in L(ibe)ra Regiaque Civitate Cassoviensi elicitem.

Interrogationes

Ki a neved hová való vagy és miért fogadtattál meg

Ha Hangátson van lakásod hova indultál hogy Passus nélkül elindultál, és mi okon

Magad indultál é hangatsrol a Hegyallyára, vagy pedig több Czigány tarsaiddal voltal

Ha Hegy allyan dolgoztal volna két hetig a mint fellyebb mondotad

Responsiones

Lakatos Janos a nevem T(e)k(in)te)tes Nemes Borsod Var(me)gye-(be) Hangátsra való vagyok, és azért fogadtattam meg Szent István Baxi Birák által hogy Passussom nem vólt.

Az hegy allyára indultam nem lévén Hangátson modom az élésre, hogy ottan kézi munkámmal élelmemhez szükséges pénzt kereshessek.

Igen is magam indultam mostan már másod izben indulvan a Hegyallyára de ez előtt mint egy két hétel kilentzed magammal voltam hegyallyán munkára, és midön mult pénteken azon kilentz Társaimmal Feleségeinkkel gyermekeinkkel Hangatsra vissza menet a Nagy Kinyisi szakadásokban meg alapottunk volna, eszre vévén akkoriban ottan járo ezen Nemes V(árme)gy(éne)k EsküTTYE ott való lettünket minnyájunkat meg fogattatott, és meg tsapattatott, és el vétetvén tölünk a Passusunkat a lako helyünkre vissza menni parantsolt; Mely Parantsolattyára én vissza mentem ugyan Hangatsra, de ujjolag mindjárt más nap indultam volna Hegyallyára munkára de utamban Sz(ent) I(stván) Baksán meg fogattattam.

Kerestem amit kerestem a Hegyallyán de mikor a Czigány öt hat

tsak kereshettel volna két hét alatt annyi penzt mellyel egy darabig oda haza lakhattal volna, miért indultal hat olly hamar ismét Hegy allyára.

Mikor első alkalmatossággal kilentzed magaddal mentetek volna haza Hangatsra, mitsoda Helységeken mentetek kerestül mig Nagy Kinyisre értetek.

Ha F(első) Golopról igyenesen mentetek Nagy Kinyisnek, tehat a Golopi, és Monaki erdön keresztül kellett menni Monokra, es ugy Nagy Kinyisre, tehat tik voltatok azon Cziganyok akik akkoriban Felső Kásmarkról Pataki Oskolaba menő két Diák inast az nálok volt eleségtől akartátok meg fosztani, mivel azon inasoknak haborgatások epen azon péntek napon a Monaki erdönél esett, a mely nap tik Nagy Kinyisre mentetek.

Signatum An(n)o Die Locove ut Supra

I Cottus Abauj(variensis) Or(dinarius) Judlium

Paulus Jóbb=Fancsali

mp

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 362. doboz. Causa criminalium (Trestné spory), fasc. XI. nro. 35.

Az abaúji törvényszék 1784. június 15-én tárgyalta a három vádlott ügyét lopás, csavargás és megbotránkoztató életmód vádjával. Botka Máriát büntetés nélkül elbocsátották, Lakatos János 30 botot kapott és visszautasították lakóhelyére. Hrubinak szeptember 1-ig börtönben kellett maradnia, szabadulásakor pedig rá is 30 botot mértek.

Márjaskát kap, és kotsmaba be mégyen böven eszik, iszik, következőképen amit ott kerestem azt ott el is költöttem.

Felső Golopra mentünk elsőben onnan pedig egyenesen Nagy Kinyisre.

Mi nem voltunk azon.

25.

1784. december 15. Kassa

Bag(y)zsó György, Makó Pál, Polácskó Tamás, útlevelemmel nem rendelkező cigányok vallomásai.

Benevolum Examen Georgij Bagyzsó Anno 1784 die 15ta Men(sis) Decemb(ris) Cassoviae peractum.

Kinek hinak, s hová való vagy ?

Bagyzsó Györgynek, Széplaky Lajos vagyok a hol Felességem, s Gyermekeim is vannak.

Miért fogtak meg ?

Egyedül azért, hogy az Nénémnek látogatására Csanyba jártam Passusom nem lévén.

Miért jártál Passus nélkül tudván az Te(kin)t(e)tes Nemes Vármegyének Rendelését hogy az újlakosoknak ne legyen szabad Passus nélkül járni ?

Én ezen Rendelését az Te(kin)t(e)tes Nemes Vármegyének nem tudtam, s nem is hallottam soha az Széplaky Biráktúl.

Sokáig mulattál é Csanyba, vagy pedig mindgyárt meg fogattattál ?

Mihelyest Csanyba érkeztem azonnal meg fogadtattam.

Van é házad Széplakon ?

Vagyon igenis házam a mellyeben Testvér Eötsémmel edgyütt lakozom.

Hát azon szalonnát a mellyet Csanyba el loptál hová tetted ?

Én semmi szalonnát nem loptam, azért nem is rejtettem el sehová.

Miért lakol te az Eötséddel egy házba, s mért nem külösössen Nemes Vármegye Rendelése szerint ?

Méltóságos B(áró) Mesko Földes Ur(nak) Rendelésébül lakom Eötsémmel edgyütt egy házban azért is, hogy Nyötelen Eötsémnek még háza nintsen.

Per Jur(atum) V(icem) Notarium
Fran(ciscum) Tiszta de Sellyeb
mp

Per Stephanum Vajda
V(ice) Judlium mp

Benevolum Examen Pauli Makó Zingari Anno 1784to die 15ta Men(sis)
Decemb(ris) cassoviae peractum.

Mi a neved, s hová való vagy ?

Az én nevem Makó Pál Csanyi la-
kos vagyok.

Mi okból fogtak meg ?

csak azért hogy házam nem lévén
kolyibában laktam.

Régen lakol é Csanyban ?

Én tsak aratás előtt gyöttem Csany-
ban kölest őrizni, a mellynek őrzé-
sére Szolga Biró Láczy Jacab Ur-
(nak) gazdája fogadot meg.

Hol laktál tehát minek előtte
Csanyba jöttél volna ?

Balogdon laktam.

Vólt é Balogdon házad ?

Ot sints házam nem is vólt.

Mikor gyótél Balogdra lakni, és
meddig laktál ottan ?

Én Sepességről négy Esztendőnek
előtte le jövén első Esztendőben
Balogdon tartózkodtam, második
Esztendőben pedig kölesnek
őrzésére jöttem Csanyban, és ot jó
darabb ideig laktam, onnat azután
ugyan tsak megint köles őrzése
véget által mentem Zsadánya de
ott sokáig nem mulattam hanem
visza tértem ismét balogdra, s
onnan e folyó Esztendőben köles
őrzésnek idején a vagy is aratás
előtt gyöttem le Csanyban, és mind
addig ott tartózkodtam még meg
fogadtattam.

Van é Passusod ?

Nintsen.

Hogy mertél tehát Passus nélkül járkálni tudván ez iránt az Nemes Vármegyének Rendelését ?

Még akkor a midőn én Szepes Vármegyéből lejöttem olly kemény parantsolatott nem hallottam, hogy Passus nélkül ne legyen szabad járni, és a vólt oka hogy visza nem térhettem Szepes Vármegyébe, mert Passusom nem lévén meg fogtak vólna.

Hát Balogdrúl Csanyba, Zsadányba hogy mertél Passus nélkül járni ?

Csak azért hogy senki meg nem szólított.

Hova rejtetted el azon szalonnát, a mellyet Csanyba a Birótúl loptál ?

Én sem szalonnát se más egyebet soha sem loptam.

Per V(icem) Judli(um) Stephanum Vajdam mp

Per jur(atum) V(icem) Notar(ium)
Francis(cum) Tiszta mp.

Benevolum Examen Thomae Polacsko 1784 die 15a Xris Cassae per actum.

Kinek hinak, és hova való vagy

Engem Polácskó Tamasnak hinak Csanyi lakos vagyok Felesegem s Gyermekeim is vagyon.

Miért fogtak meg

Én egyéb okat nem tudhatom meg fogatatasomnak hanem amint értettem Csanyi lakosoktul, hogy házam nem lévén, több uj lakosokkal együtt kulyibaban laktam.

Mikor gyóttél Csányba lakni és honnad

En aratás előtt Széplakrul gyöttem Csányba ahol is Kovács munkával éltem.

Születésedre való nézve hova való vagy

En Sepesegrül való vagyok a honnat Tizen negy esztendőnek előtte egy két hétig Alsó Tökésen mulatt-

ván onnat egyenesen gyöttem Széplakra sogoromhoz, ahol is magamnak ambár házam nem volt, de meg is leg többet ott tartozkodván, laktam Kassa ujfaluban is negy esztendeig más Czigány házánál, két esztendeig pedig Ménest őrzetem Zsebessen, ennek előtte ött esztendővel, és onnan Csányba mentem által kölöst örözni valamint e folyó esztendőben is őrzetem.

Látod é hazucz mert eléb azt mondotad hogy Kovács Munkával éltél Csányba ezidén

Igen is Kovács Munkával de kölöst is őrzetem

Ki kölösét őrzettél tehát és ki fogadot meg

En Szolga Biró Láczy Jakab Ur és több Csányi lakosok kölösét őrzetem, az melynek őrzéséhez több Csányi lakosok és Láczy Ur Gazdája által fogatattam meg.

Hova rejteted el azon szalonnát melyet Csányi Birótul ez őszön el loptad

En semmi nemü szalonnát nem loptam

Van é most Pasussod avagy vólt é valaha, minthogy te tavolyabb levő falukat, falura jartal

Nekem soha sem vólt Passusom mert meg eddig Helségbeli Vártsak nem voltak

Ki Jobbagya vagy

Én mint ekkoraig soha senki Jobbagya nem voltam hanem Láczy Jakab Uramnak akarom magam Jobbagyúl adni, de még Jobagy levelet nem attam magamra.

Stephanum Vajda V(ice) Jud(lium) mp

Per jur(atum) V(icem) Notar(ium)
Fran(ciscum) Tiszta mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio magistratuum (Vyšetřování deliktov), fasc. IX. nro. 14.

A vallomások külzetére vezetett feljegyzések szerint Bagyzsó Györgyöt és Polácskó Tamást 20 botütésre ítélték és eredeti lakóhelyükre utasították őket. A többiek büntetéséről nincs feljegyzés.

26.

1785. január 17. Migléc

A testvére megszöktetésével gyanúsított Lakatos Julis vallomása.

Benevolum Examen

Juliannae Lakatos Captivum Fratrem suum in Po(ssessi)one Hidas Némethi noctantem ex Catena eliberantis

Puncta Interrogatoria

Mi a Neved, hová való vagy ?

Miért fogtak meg ?

Hanyan voltak a Strásák mellete, és hová valók voltak azok és a Strásákon kívül voltak é többen a Szobában, és te avagy a Strásák, és a többi Emberek alutatok é akkor, amidön meg szököt, és minemü üdö tájba szökött meg ötséd ?

Responsiones

Az én Nevem Lakatos Julis Felső Czéczére való vagyok.

Tsak azért, hogy Testvér ötsém meg fogatvan, és Kassára küldetvén, harmad magammal utánna indulván, amidön H(idas) Némethiben hált volna az említett rab testvér ötsém, bé értem és véle edgyüt meg háltam volna meg szököt a Lánchról, és azért engemet fogtak meg a Strásák.

Két Gönczi Strásák ugyan azok akik Gönczről H(idas) Némethibe hozták, őrizték, azokon kívül a Biró, és Cselédgyei is, ugy nem különben más idegen emberek is voltak, és háltak azon éczaka a szobába, én akkor, amidön említett rab ötsém meg szökött a Lánchról nem alutam, meg sem vettem eszbe ki szökését testvér ötsémnek, hanem eszre vettem azt, hogy jelenlévő új lakos menyecske, és Leány fel kelvén ki mentek a házbúl, mely fel kelések éfél után vólt, akikkel tsak

Hogy ne vetted volna te észbe ötsédnek az Lanczrúl való el szabadulását, és ki szökését, mikor oldala mellet feküttl, és amind vallottad, nem aluttál akkor, amidön az tarsaiddal edgyüt ki szökött a házbúl ?

Micsoda Menyecske az és Leány aki véled volt, és hová valók azok ?

Hát a te ferjed kicsoda, és hól van most ?

Vald meg igazán, miképen vettétek le az Lanczrúl a lakatot, és miképen szabadítottatok ki öcsédet, vald meg azt is, hogy méré szalattak el, és most hol vannak, mert igaz az, hogy ti minnyájan, ösze beszéltetek ell szökések előtt ?

Ne tagadd rosz Aszony, hiszen Mérarúl is ti szabadítottátok ki az Lánczrul, és azért jöttetek sietve utánna H(idas) Némethibe, hogy meg szöktessétek ?

Mért fogták meg említett ötsédet ?

ugyan rab ötsem is ki lódúlt a házbúl, amind tsak hamar lármát ütven a Strásák tapogatván testvér ötsémet észre vettem, hogy ő is ki szököt a házbúl.

Amind fellyebb meg vallottam, nem aluván én a menyecske és Leány társaimnak fel keléseket, és házbúl való ki menéseket észre vévén tudom, de rab ötsemnek ki szökését észre nem vettem, hanem akkor, amidön a Strásák lármát ütöttek ?

Felső Czéczére valók tsak ugyan a menyecskének férje Lakatos Imre új Lakos, és az Leánynak apja Kássán vannak rabságba.

Az én ferjem Beder János, ő is Kássán raboskodik.

En özsze nem beszélvén vélek telyeségessen, azért nem tudom méré vették utyokat, és most hol vannak.

En jelen sem vóltam akor, amidön Mérarúl meg szökött ötsem, és most sem utánna indultam, hanem Kássán raboskodó férjemhez akartam bé menni.

Tsak azért, hogy a Czecei Zsidónak vászna el veszvén rea fogták.

Úgy é, hogy te is véle edgyüt Nem bizony én.
tolvajkottál?

Peractum in Pos(ses)sione Miglecz 17^a Januarii 1785to
Per Stephanum Vajda V(ice) Judlium mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio magistratualium (Vyšetřovania deliktov), fasc. IX. nro. 58.

A külzetre vezetett feljegyzés szerint 1785. január 29-én Lakatos Julist büntetés nélkül szabadon bocsátották.

Gyilkosság, verekedés

27.

1763. április 22. Bodrogkeresztúr.

*Magistratualis vizsgálat cigány férfit meggyilkolt
szolgalegényekkel szemben.*

A(nno) 1763 die 22da Aprilis p(ro) parte Fisci M(a)g(istratua)lis I Cottus Zemplinien(sis) in facto Homicidij Zingari Kereszturien(sis) Czigány Feri vocati contra praetensum Homicida(m) Invinclatum p(rae)sens collateralis Inquisitio in Oppido Bodrog Keresztur peracta est.

De eo utrum

1mo Tugya e Latta e hallotta e a Tanu hogy Tavaly ugy mint 1762^{dik} eszten-
dőben Julius Havának circit(er) 25^{dik} napján ugy mint Tokaj Vásárkor
miképpen és miért [s holott] és kicsodák a Kereszturi szolgál legények
közül állottak el Tokajbul haza jövő uttyát a Kereszturi Vajdának Feri
Laczinak.

2do Latta e a Tanu éczakának idein midőn az uton békességesen jött volna
Xtur felé Feri Laczi minden ok nélkül azon uton állók leverték a földre
és ott kinozták anyira hogy harmad napra meg is halt és kit Tud Tanut?
Prima Testis Barbara Kurina Sigismundi Paczél consors. Annor(um) cir(citer)
36 adjurata fassa est. Ad 1um et 2um a Tanú a' deutralis időben midőn
etszakának idején kiment volna Bodrog Keresztur [mellett lévő]⁵⁶
száraz malom felé a' maga férjével, [aki idehaza nincsen hanem az
helységből kiment részmunkát mivelni]⁵⁷ és Fery Laczinéval a' meg öle-
tettnek a' Feleségével avégre, hogy a' Bodrogh Kereszturi hatarnál lévő
Korcsmárul mely az hegy alatt vagyon Tokaj felé haza hinák Feri Laczit,
mingyárt nem mesze Kereszt Uri kertalyátul, észre vették, hogy Feri
Laczi haza felé jön elől a fiai pedig utána nem meszire [---]⁵⁸ észre ugy
midőn igen közel Kereszturi kertallyához, ahun a' szálfák voltak
[amidőn oda]⁵⁹ érkezett volna Feri Laczi [csak egyedül]⁶⁰ [akkor észre
vette és]⁶¹ látta a Tanú hogy három kereszturi Legények kik mind hár-
man kereszturi Arendás Sidónál laktak akoriban, kettő közülök kocsis

⁵⁶ Ezt a két szót " jellel a sor fölé írták.

⁵⁷ A zárójelben közölt szövegrészt a lap szélére írták " jellel.

⁵⁸ Egy szó elmosódás miatt nem olvasható.

⁵⁹ Ezt a két szót kihúzták.

⁶⁰ Ezt a két szót a lap szélére írták " jellel.

⁶¹ Ezt a három szót kihúzták.

lévén, harmadig pedig aki mostanában az Ujhelyi Tömlöczben vagy on kiknek neveit nem tугya [minden ok nélkül]⁶² csak eleiben ugrottak [az uton jövő Feri Laczinak]⁶³ a szálfá melül, és legelsőben a' két kocsis a' földre le ütötte, ugy hogy Feri Laczi hanyat esett, ott is verték a két kocsis, a' raboskodó selér⁶⁴ polyák is mikor a' földön heverő [le ütött]⁶⁵ Feri Laczit kétszer vagy haromszor az agyékán keresztül ütette [látta a Tanu]⁶⁶ azutan a' Felesége is reá feküdvén azt is [felette]⁶⁷ verte, és a Tanú huszta le róla [a sűvegít és a fát is melyel verte és a polyák ott hadta a földön s el szaladot]⁶⁸ Feri Laczi pedig ezen kegyetlen veréss után egyet sem szólhatott, be hozván ónét harmad nap múlva meg is hólt. Tanút nem tud mondani; azon kívül mint hogy éczaka volt s más ne(m) is volt a Tanuval.

Stefko Judaeus Arendator retulit und(e) ex [---]⁶⁹ Meleg Georgium Profug(us) [---]⁷⁰ acta in Ladány Co(mi)t(a)tu Szabol(csiensis) residet alterum Ivanem Invinculatum vero Polyák Janko vocari.

Secundus Testis Steph(anus) Peczko Keresztur(iensis) Annor(um) cir(citer) 26. ju(ratus) fassus est. Ad 1um et 2um a' deutralis idoben mikor Feri Laczit agyon verték a' szálfáknál utana [jöt]⁷¹ a Tanu is fiaival együt és hallotta hogy kiáltott [valaki]⁷² ki vagy, mely kiáltás után halotta is az ütést is a' Czigányon, melyre oda futván a' Tanu amidőn lata vólna le verve Feri Laczit azon gyilkosok után futván a' serhazban protestált, hogy el ne szőkjenek a' ra a Sidok kocsisokkal meg verték, és ki hajtották, azutan e' Tanú egyik vitte be a' földre le vert Czigánt; de semmit sem szólot, hanem harmad napra meg hólt.

BAZML(S) IV. 1008. I. Fasc. 357. nro. 94.

⁶² A zárójelben közölt szövegrészt a lap szélére írták x jellel.

⁶³ Ezt a szöveget a lap szélére írták # jellel.

⁶⁴ Zsellér.

⁶⁵ Ezt a két szót " jellel a sor fölé írták.

⁶⁶ Ezt a két szót " jellel a sor fölé írták.

⁶⁷ Ezt a szót kihúzták.

⁶⁸ Ezt a szövegrészt a lap szélére írták F jellel.

⁶⁹ Elmosódás miatt olvashatatlan szó.

⁷⁰ Elmosódás miatt olvashatatlan szó.

⁷¹ Ezt a szót " jellel a sor fölé írták.

⁷² Ezt a szót a lap szélére írták x jellel.

28.

1770. június 28. Zsarnó

Tanúvallomások Pásztor János közkatona ügyében, aki összevagdalt egy Baba Matyi nevű cigányt.

Anno 1770. die 28va Mensis Junij in Possessione Zsarnó I Cottui Tornensi ingremiata peracta est sequens Magistratualis Inquisitio.

De eo Utrum

Vallya meg le tett hiti utan a Tanú e folyo 1770^{dik} Eszt(endő)ben múlt Szent György havanak 17^{dik} napjan ezen Te(kin)t(e)tes N(eme)s Torna Varmegyében Zsarno nevű helysegeben Te(kin)t(e)tes N(eme)s Leopold Palfij Regementyebül levő Pasztor Janos nevű Köz katona, mi okra való nevezte vagdalta meg Kardgyával most Zsarnón lakos Baba Matyi nevű új Magyarat.

Primus Testis Georgius Orgovan Neo Incola Zsarnoviensis Annor(um) Cir(citer) 50. adjuratus examinatus fatetur az dolognak alapottyarul a Tanu ilyen decclariot tészen, mult husveti napok(nak) masod napjan az Deutralis Baba Mattyi nevű új magyar az Korcsmahazhoz ment az többiekkel mulatsagh okaert, az hol vala Pasztor Janos nevű katona is az többi között ottan trefalodtak egymással annak utanna kiki haza ment masnapra kelven, Pasztor Janos katona e Fatens hazahoz ment az hol vala Baba Mattyi aki meg akkoron aludott fel költven ötet, mindgyart mondgya nekie az katona hallod e te, tegnap az Kardomat el törted arra felele Baba Mattyi en törtem, ha en törtem tehat kesz vagyok meg fizetni, de hiszen jól tudgya kend hogy Szabo Andris magara kötötte az kend kardgyat talan eő törte el arra felele az katona no gyere ki ha eő rajta volt az kardom mongyad szemeben ide ki vagyon, ki menenek az hazbul, az Fatens pedigh bent marada az hazban, annak utanna csak harmarjaban nagy zsvajt hallot az utzan ki akara menni az hazabúl a Tanú, tehat mar akkor az pitvarban talala Babat kerdi mi dolog legyen, monda az katona meg vagdalt, az mint mindgyart szemeivel latta, sebeit is ugy mint a jobb kezen az karjat az bal kezen pedigh az könyöket, es harmadik helyen az oldalan, mely sebek olly veszedelmesek voltanak hogy ha barbely kezeben nem jutott volna talan eletben sem maradott volna ekkepen decclarallya a Tanú.

Secundus Testis Michael Sreter Incola Zsarnoviensis Annor(um) cir(citer) 63. adjuratus examinatus se aliud nihil vidisse praescripto negotio fatet(ur) praeterquam hoc, hogy midőn az utzan nagy larmat hallot volna ki ment az hazabul latta szemeivel, hogy Baba Mattyi az Orgovan György

pitvaraban szaladott uttanna az katona de hogy vagta avagy is hol azt nem latta, hanem mindgyart hallotta masoktul hogy az katona meg vagdalta volna Baba Mattyit.

Harum nostrarum vigore Testimonio Liter(arum) mediante Actum Zsarno die et Anno ut supra

I Cottus Tornensis Or(dinarius) Judlium
Ladislau Martinidesz m(anu)p(ropr)ia
Et et adjunctus Jurassor
Stephanus Szentmiklóssy m(anu)p(ropr)ia

SOA. Torna vármegye törvényszékének iratai, 404. doboz. Inquisitionum magistratualium (Nesporovné konania – vypocúvanie), fasc. III. nro. 6.

29.

1778. május 6-7. Kassa, Kér

Vizsgálat cigány asszonyok ügyében, akiket azzal gyanúsítottak, hogy mérgezett pálinkával megölték a kéri bírót.

29.1.

1778. május 6. Kassa

Tóth (Darvas) Maris, Dardos Mihály cigány katona feleségének vallomása

Benevolum Examen Mariae Dardos Consortis Michaelis Dardos Militis Pedestris Ordinis De Althoniani Ex Suspitione Intoxicationis Judicis Kériensis comprehensae Reae Occasione in captivationis A(nn)o 1778. die 6ª Mensis maj in L(ibe)ra Regiaque Civitate Cassoviensi elicutum.

Interrogationes

Ki a neved, hova való vagy ?

Responsiones

Dardos Toth Maris a Nevem T(ekintetes) N(eme)s De Althonianum Gyalog Regementyében katonaskodo Dardos Mihály felesége vagyok, és Talyan T(ekintetes) N(eme)s Zemplén Vármegyében lettem e világra

Miért fogtak meg ?

Azért hogy szombathon múlt egy hete Sz(ent) Andrásrúl Kérben által

menvén, és be menetelemmel Szent Andrasrul hozot és kezemmel lévő palinkával szem kósztt velem öszve akadot Kéri Birót Szkurka Andrászt kínálván, egy hét és egy nap múlva meg hólt azon palinka ital után gyanakodván én ream az Birak mint ha én azon palinkaban valamelly szereket itattam volna emlitet meg halalozot Kérj Biroval; hollott azon palinkat magam, velem lévő egy Rásonyi Erzsa névű Leany, magam hajadon Leanya, és emlegetet meg halalozot Kéri Biró egyformán ittuk egyetemben

Hát hiszen te azt vallották az Kéri Birák előtt hogy még Szent Andrásrúl Kerben jövet tettél bizonyos szert azon palinkaban, és úgy itattad megh Kéri Biroval

Hát hiszen te azt is vallottal a Keri Birák előtt hogy tégedet arra valaki kért, hogy adgyad nékie valami mérges szert inya.

Mi okon adatot vólna emlitet Jancsuráné névű Czigány aszony általad be azon porocskat ?

No vald megh igazán ha be adtad e azon porocskát Kéri Birónak ?

Hol akadtál öszve a Czigany aszonymal, és mikor adot kezedben az emletet porocskát ?

Igaz az hogy úgy vallottam de csak azért vallottam hogy igen keményen meg kötözték

Igaz az is hogy velem edgyütt Kaszára be hozatatot Jancsuráné névű Czigány aszony adot kezemben valamely fűből öszve tört porocskat olly viggel hogy azt be adtam vólna emlegetet Kéri Birónak, de én azon porocskát csak el öntöttem, és be nem adtam nékie

Regen haragja vólt ellene hogy a fiatal el vétette az Hegedüt.

Nem adtam mivel el öntöttem.

Husvét előtt egy hetel Szánthorúl Kerben fell menvén és ott mulatván harmad napigh voltam Jancsuráné

névű Czigany aszonymal akkor adta
nekem azon porocskát.

Mégis egyszer mit szóllot néked
akkoron a Czigany aszony mikor a
porocskát kezekben adta

Csak azt mondotta, hogy a Kéri
Birónak ha vele lehetek adgyam be
palinkaban; de én be nem adtam
nékie hanem ell öntöttem.

29.2.

[1778. május 6. Kassa]
Kakara Anna vallomása

Benevolum Examen Annae Kakara Consortis Zingari Joannis Jancsura
ejusdem Reatus in cusatae Reae aequae occasione eadem elicitem.

Interrogationes

Ki a neved hova való vagy és ki fe-
lesége.

Miért fogtak meg.

Ne tagadgy hiszen majd szemed-
ben meg mondgya hogy te adtal
kezében azon mérges szer porocsk-
kat.

Hát Lattal é kezében Dardos Toth
Marisnak azon mérges szer porocsk-
kat.

Responsiones

Kakara Anna a nevem Kerben lakos
Czigánynak Jancsura Janos felesége
vagyok.

Azért fogadtattam megh hogy ve-
lem edgyütt meg fogadtatot Darvas
Toth Maris nevű aszony azt vallotta
ream mint ha én adtam volna nékie
valamelly szeres port olly viggel
hogy azt adta volna most meg hala-
lozot Kéri Bironak. De én nem ad-
tam csak hamissan ream vallotta.

Egy Istenem egy Lelkem nem ad-
tam.

Nem lattam mivel vele sem voltam.

Ne tagadgy hiszen Husvét előtt egy héttel Kérben harmad napigh mulatván nálad volt Dardos Toth Maris akkor adtad nékie azon porocskat.

Igaz az hogy vólt akkoron Kérben de nalam nem volt.

29.3.

[1778. május 6. Kassa]

Tóth (Darvas) Zsuzsanna vallomása

Benevolum Examen Susannae Toth Consortis Zingari Andreae Orgovány rementionatae Intoxicationis Reatus accusatae Reae non absimiliter occasione in captivationis elicitum.

Interrogationes

Ki a Neved Hova való és ki felesége vagy ?

Miért fogadtatal meg.

Sig(natum) A(nn)o Die Mensi et Loco quibus supra

I Cottus Abaujvar(iensis) Or(dinarius) Judlium
Paulus Jóbb=Fancsali mp.

Responsiones

Toth Susanna a nevem, Kerben való vagyok, és Orgovány Andras nevű Czigánynak a felesége.

Azért fogadtattam meg, hogy Testvére vagyok Toth Marisnak, és ne talantán tudok valamit testvérem dolgában, és netalantán jelen voltam én is akkor mikor a néném a Kertek alat itatot palinkat az meg halalozot Kéri Biroval. De én nem voltam akkor jelen nem is tudok semit dolgában.

29.4.

1778. május 7. Kér

Molnár Kata vallomása

Benevolum Examen uxoris Andreae Szurdokij Catharinae Molnár Anno 1778 Die 7^a Men(sis) Maj in Possessione Kér elicitum.

Kinek hinak ?

Molnár Katának

Mért fogtak meg ?

Micsoda isméretségben voltál Darvas Marissal, és mikor ismerkettél meg véle ?

Hova ment tüled Husvét első napján ?

Azután volt é többször nálad ?

Mit hazucz hiszen Forgácsné azt vallyá hogy Vasár nap múlt egy hete hazadnál vala mely Szántai Aszonyal itt ?

Együt baradkozván mit hallottál Darvas Maris Czigány Aszonytól ?

Mért haraguttál az kéri Birora ?

Az Czigány Aszony Darvas Maris azt vallotta Kérben lakozó Bodnar Györgynek és Litván Györgynek hogy te kérted őtet rá hogy etesse meg az Bírott ?

Azért hogy Scatulyát lattam Darvas Maris Czigány Aszonynál.

Nagy Csötörtökön ismérkedtem meg véle az kéri kenderföldnek végiben onnan jöt az hazamhoz, és egész Husvét első napjaig ot mulatott.

Forgács nevű kéri korcsmárosnéhoz.

Nem vólt.

Igaz az hogy akkor egy Szantai Aszonynak hordatott bort az hazamhoz de én nem ittam két kanálal is belőle.

Darvas Maris Czigány Aszonytól semmit sem hallottam hanem az Ócsétül Darvas Zuzanátül azt hallottam hogy azeő nyenyenek Darvas Marisnak vagyon olyan bottya hogyha azt az bottott maganál horgya az törvény meg nem fogja, és hogy fúve is volna néki olyan hogy nem félhető senkitül semit.

En nem haraguttam mert nekem soha sem véttem.

En őttett nem kértem de mint hogy az hazambul ki hajtottam haragbul mondhatta rám.

Minek mentél tehát hogy az Bíró
meg halálozott hozzája Forgács ha-
zához ?

Hol vótt akkor Darvas Maris Czi-
gany Aszony ?

Akor ki volt még ott ?

Minek ment oda Jancsoné

Hol beszélte azt Jancsoné Darvas
Marisnak ?

En Palyinkaért mentem oda, nem
eő hozá.

Az Forgacsné padgyán vólt.

Harman vóltunk az pittvarban For-
gacsné, Jancsoné, és én.

Hirt adni Darvas Marisnak hogy
menyék el mert meg hólt az Bíró.

Az pitvarban egy Lapto fogára ált,
és onnan beszélgetet véle, de For-
gacsné batorította hogy ne félyen
mert az eő hazában eőtett senki
meg nem foghatja

Sig(na)tum Die et Anno Locove ut Supra.

I Cottus Abaujvariensis Ordinarius

Jurassor Petrus Putnoky

de Eadem

mp.

29.5.

1778. május 7. Kér

Miliczki Erzsébet vallomása

Benevolum Examen uxoris Georgij Forgács Elisabethae Miliczkij Anno 1778
Die 7^a Men(sis) Maj in Possessione Kér elicitem.

Kinek hinak

Miliczkij Ersának

Mért fogtak meg ?

Nem tudom egyéb okát, hanem
hogy vagy két eczakára Darvas Ma-
risnak, Darvas Zuzinak és Darvas
Maris Leánykájának szalást attam.

Mit kerestek azok az Czigány Aszonyok nálad ?

Mit hallottal tapasztaltal azon Czigany Aszonyokra ?

Mért biztattad az Czigány Aszonyt Darvas Marist hogy ne felyen mert eötett a te hazadbul senki ki nem viszi ?

Jol tudtad te Darvas Maris Czigány Aszonymnak szandekat hogy meg akarja etetni az Birót ?

Husvét első napján Szurdokiné, meg részegedvén az Czigány Aszonyokkal özsze veszet azért ki hajtván őket az házbúl, nálam mint korcsmára jöttek.

Egyebet semit sem hanem midőn Vasárnap regel meg halálozván az Biró, azt meg értven Jancsoné hazomhoz jött Darvas Maris Czigán Aszonyhoz, ki az padon aludván, egy Lapto fogára alatt és kerdi Darvas Marist ha alszik é arra azt felelte Darvas Maris nem alszom nyeboze⁷³ terád nem jo hir van az faluban meg hót az Biró, azt mongyák hogy te etetted volna meg palyinkában.

Csak azért hogy el ne szökjék mint hogy Jancsoné Czigany Aszonytól azt hallottam hogy meg etette az Birót miatta bajom ne legyék.

En nem tudtam mint hogy keves ideig Lakott nálam.

29.6.

1778. május 7. Kér
Tanúvallomások

Anno 1778 Die 7^a Men(sis) Maij in Possessione Kér peracta est Inquisitio Magistratualis.

De eo Utrum!

Vallya meg a Tanú Darvas Marist, Darvas Zsuzsit, Jancsonét és Darvas Marisnak Leányát midőn Kassára az tömlöczben fel kisírték volna magok között említett Czigány Aszonyok mit beszéltek és mikint tanakodtak?

⁷³ Szlovák. Feltehetően a „nye daj bozse” (ne adj isten!) kifejezés összevonása.

Primus Testis Georgius Bodnár subditus D(omi)nae R(elic)tae viduae Alexandro Krajnyikianae Annor(um) cir(citer) 40. praemisso prius corporali juramento fassus est. Midőn már az Varallyai korcsmát meg hallattak volna egy massal az Czigány Aszonyok beszélgettni kezdettek Czigányúl úgy hogy vegye ki Darvas Maris Leanykaja Darvas zsuzsi Zsebéből az kést, és vagja el az köteleket mellyekkel meg vannak kötözve e fatens mint hogy keveset Cziganyúl ért Darvas Zsuzsi zsebéből az kést ki vette, és eöket jobban kötözni kezdvén Darvas Maris azon kérte e Fatenst hogy Jancsonét ne kötözné olly keményen mert eö nem vétkes, hanem Szurdokij Andrásné ennek az oka az eö Istalójában véle együtt csinálta meg az szert is az mellyet az meg holt Biróval meg itatott, Darvas Zsuzsival is bizonyította hogy eö is akkor az istaloban volt mikor csinálták azért holnap csak hozzák utánnunk Szurdokij Andrásné mert nagyob vétkes nála, azért pedig haragudott Szurdoki Andrasné az kéri Biróra hogy mért verte akkor oly nagyon az artatlan fíját midőn az Kormos Joseff Uram gyeplőjét az istalójából ki hozta, erre Darvas Zsuzsi Darvas Nenyenek azt mondotta nem kellett volna meg mondani Szurdokinének hogy mindenkor hordozol magaddal ollyan szert.

Secundus testis providus Georgius Litván Subditus Spectabilis D(omi)ni Antonij Fay in Po(ssessi)one Kér Annor(um) cir(citer) 50. aequae examinationis praecedentis Testis fassionem per omnia confirmat ex capto eo hogy midőn az kötelek vagassa felől tanakodtak azt nem tudgya mit beszéltek mert Cziganyúl nem tud.

Harum nostrarum vigore et Testimonio Literar(um) mediante Signat(um) Die et Anno Locove ut Supra.

I Cottus Abaujvariensis Ord(inarius)
Jurassor Petrus Putnoky mp.

SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 369. doboz. Inquisitio magistratualium (Vyšetovanie deliktov), fasc. VII. nro. 57.

30.

1781. július. 4. Lenke

Vizsgálat Zsarnai György cigány megsebesítése ügyében

Anno 1781° die 4^a Julij in Possessione Lenke penes Generalem I Cottus Tornensis Exmissionem, talem uti seqvitur peregimus Magistratualem Inquisitionem.

De Eo Utrum

Vallya meg a Tanu, ki verte Fejbe Zsarnay Györgyött Ardoba Lakos Czigány legént, és ki feszítette fel halalos sebbel a Fejét, avagy ki kezdette azon verekedést.

Primus Testis Nanu Michael Annorum circiter 50. adjuratus examinatus fassus est. Le tett hiti után vallya ezen Tanu, hogy minek utánna Kuru György fiatal legény maga hitvesét Lenkére hozta volna, és ott lakadalmi solennitását végezni éhen (sic!) akarta volna, és Ardobul a Czigány szomszédos atyafiai becsülettel helyre késérték volna akkor öreg Kecsku Ferencz, tőle kérvén Nanu Gyorgy maga adosságát, azonnal vele őszve kapván, jó szálás abroncsokatt kezekhez vévén, versengések közt az apja Kecske Feru, a fiával Kecsku Gyurival, Zsarnay Györgyöt ugy agyba főbe verték hogy talán meg sem él, melly sebet láttván Ord(inarius) Szolgabiro Szeldmajer Antal Uram, ugy mint gyilkost T(ekin)t(e)t(e)s Csoma Sigmond lenkei udvarabul, a hova kérdésbe lévő öreg Kecsku Feru magát bé vonta ki kérvén biró hazhoz vitte, el illantván a fia.

Secundus Testis Martinus Nanu Annor(um) Circiter 17. adjuratus examinatus fassionem primi Testis confirmat per Omnia.

Tertia Testis Eva Laki Michaelis Nanu consors Annoru(m) Circiter 40. adjurata examinata utriusq(ue) fassionem confirmat per omnia.

Harum nostrarum vigore et Testimonio mediante Litterarum Actu(m) Anno die Locove ut supra.

I(nclyti) Co(mi)t(a)tus Tornensis Ord(inarius) Judli(um)

Antonius Szeldmajer mp

Et adjunctus Or(dinarius) Jurassor

Franciscus Cserniczky mp

SOA . Torna vármegye törvényszékének iratai, 405. doboz. Inquisitionum magistratualium (Nesporovné konania – vypocúvanie), Fasc. IV. nro. 31.

31.

1785. július 26. Bárca

Tanúvallomások Fricsóvszki Gyuri ügyében, aki a pukanci kőhidnál szekérével halálra gázolta Kis Ferenc cigány kislányát.

Anno 1785. Die 26a July in Po(ssessi)one Bárca contra Georgium Fricsovszky propter conculcatom [et inigremtani]⁷⁴ Francisci Kiss Neo=Inquilini in Barczeni Pukancz degentis prolem in cusatum sequens est peracta Magistratualis Inquisitio.

De Eo Utrum

Letett hite után beszéllye elől a Tanu, ennek előtte három héttel Kis Ferencz Pukanczi Uj Lakos Leanykáját Fricsóvszki Gyuri Barczai Lakos az Ország útyán szekérbe fogva levő Lovaival, ugyan tsak a Pukanczi Kő hidnál miképen gázoltatta fel, és hogy történt halála?

Primus Testis Stephanus Berki Neo Inquilinus Cassoviensis Annor(um) Cir(citer) 46 deposito corporali Jurto fatetur. E Tanu Kassai Városa Uj Lakosa lévén, ugyan tsak Kassa Varosa részire Kováts munkát dolgozván itt az Pukanczi most említett Városnak vendég fogadoja mellet, ennek előtte mintegy három héttel történt épen Dél tajba, amidőn e Tanu Délre evett volna, hogy kialtás esvén az úton, amidőn az útra ki szaladott volna, már el halva tanálta Kis Ferencz Pukanczi új Lakos mintegy negy esztendő leanykajat, akit is fel kapván a Tanú, kérdezősködöt, hogy mikepen történt volna veszedelme, Nemes Kassa Városa hajdujátúl, akit nevezni nem tud a Tanu, tugya mindazonáltal, hogy Őzvegy Kosztkáne Aszonyom majorjaba lakik; mint attul, mint pedig más most Bernadfalvan levő Peczek nevű Új Lakostúl értette, hogy Fricsovszky Gyuri, Barczai Lakos négy Lovas Szekérrel tapostatta volna fel, akit anakutanna ugyan tsak a Pukanczi vendég fogadós Kocsiján Kassára Viczai felcser uramhoz be küldvén az említett őszve gazolt Leanykát mihelyest e Tanu Viczai asztalára le tette, azonnal meg halálozott. E Tanu ezen történetről egyebet szollani nem tud, hanem amint fellyebb meg vallotta leg jobb Tanú lesz benne, Nemes Kassa Városa hajduja, aki Kosztkáne Aszonyom Kassai majorjába lakik, és bernadfalván Lakozo Peczek nevű ujlakos.

⁷⁴ Ezt a kifejezést x jellel a sor fölé írták.

Secunda Testis Susanna Flajsoker, Joannis Szalczmán Educillatoris pukancziensis consors annorum cir(citer) 30. jurata, examinata fassa est. E Fatens a szobába dolgához látván, egyebet a kérdésbéli történetről szollani nem tud, hanem hogy, annakutanna Kis Ferencz új Lakos Leánykájának veszedelme meg esett volna, lármát halván az utzán, maga is e Tanú ki szaladott, és látvan a Leánykat el halva kérdezte miképen esett veszedelmét Nemes Kassa Varosa hajdujátul, kit nevezni nem tud, hanem tугya azt, hogy Kosztkáné Aszonyom Kassai majorjába lakik, más a jelen lévők közül azt felelte, hogy Fricsovszky Gyuri négy lovas szekerével gázoltatta fel. Ugyan tsak e Tanu maga Kocsijan és Barczai Ferencz Ur Lovan küldötte bé Kassára, de mihelyest bé vitték, mingyart meg halálozott, amint az első tanutúl, aki a fel gázolt Leánykat be vitte, értette.

Tertius Testis Stephanus Peczek neoinquilinus Bernathfalvensis, annorum cir(citer) 39. deposito praevie corporali Jur(amen)to fatetur. Ennek előtte három héttel e Tanu eppen akkor, amidőn az Deutralis pukanczi Uj Lakosnak Leanykaja szerentsétlenül járt, Kassai pukanczi vendég fogadónál volt, latta azért, hogy amidőn Fricsovszky Gyuri Barczai Ember fával meg rakot négy Lovas szekérrel jött volna, említett meg halálozott Leanyka más testvér Leanykával a szekér előtt az úton keresztül át akarván szaladni, a nagyobik Leányka el is szaladott ugyan, de az említett meg halálozott Leanyka el nem szaladhatván, a Lovak által fel gázoltatott, és a terhes szekér is átt ment rajta ugy, hogy azonnal magán kívül volt: mikor törtent annakutanna halála, e Tanu mivel Bernatfalvára haza jött, nem tudhattya, hozza adván azt is e Tanu, hogy hallotta, hogy említett Fricsovszky György kiáltott a gyermekekre, hogy szaladnának ell, de mivel genge volt a kérdésbéli Leanyka ell nem szaladhatván szeme láttára a Tanúnak fel gázoltatott a Lovak által, és a szekér is átt ment rajta.

Quartus Testis Michael Fafulya Hajdo L(ibe)rae Re(gi)aeq(ue) Ci(vi)t(at)is Cassoviensis⁷⁵ annor(um) cir(citer) 28. deposito corporali Jur(amen)to fatetur. E Tanú eppen akkor, amidőn Fricsovszky György Barczai Lakos fával meg terhelt négy Lovas Szekérrel az pukanczi kő hidra jött, latta azért, hogy a pukanczi Kő hidon által menvén úgetve, és onnan le ereszkedvén, epen azon a hidon túl, porban ut mellett jaczadozó két Czigány gyermek közzül egyet a Lovaival fel tapostatott ugy, hogy a

⁷⁵ Fafulya Mihály Kassa város hajdúja volt.

terhes szekér is keresztül ment rajta; Le tett hite után vallyá a Tanu azt is, hogy említett Fricsovsky György ámbár az Lovon ülven jól lathatta az uton jaczadozó Czigány Gyermeket, még sem állot meg, hanem csak akkor kiáltott rájuk, amidőn az első két Ló felettek volt, és úgy látta a Tanu, hogy az egyik Gyermek még is négykézláb valamennyire csak hamar ki mászott a Lovak elől, de a masikat fel tapodván a Lovak a terhes Szeker is keresztül ment rajta, hozza adván azt is a Tanú, hogy a vezetett Barczai Lakos meg akarta ugyan állítani már akkor a Lovakat, amidőn már az első két Ló fel tapodta Gyermeket, de meg nem tarthatván, csak ugyan az hatulsó két Ló is, és a Szekér keresztül ment rajta, amely Gyermek majd nem egy fertalyig úgy, mint hólt érzékenség nélkül vólt, hanem minekutanna vizzel meg mosogatták vólna, valamennyire meg érzékenséget észre vévén rajta, a Pukanczi Korcsmárosné maga kocsiján bé küldötte Kassara Viczai fercsel (sic!) Uramhoz.

Super qua p(rae)vio modo per nos peracta Mag(ist)ra(tua)li Inquisitione p(rae)sentes extradeditimus Literas nostras Tetimoniales. Actum ut supra

Stephanus vajda V(ice) Judlium mp.

Ladislaus Andreanszky Jurassor mp.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 371. doboz. Inquisitio magistratualium (Vyšetřování deliktov), fasc. IX. nro. 76.

KÁROMKODÁS, ÁTOK, CIVAKODÁS

32.

1761. április 23. Miskolc.

Vizsgálat a blasphemiával vádolt Ivók cigány ügyében

Anno 1761 Die 23^{ia} Mensis Aprilis
in Causa NN. Ivók Zingari blasphemi:

Deeo Utrum ?

1o Tudja látta hallotta é a' Tanú, hogy itt Miskólcz Várossában lakos NN. Ivók Czigány mostan folyó 1761 esztendőben Szent György Havának 19dik napján délután maga háza körül iszonyú lármázást és káromkodást vitt véghez, és a' minémű lett légyen Circumstantialiter beszéllye elő?

2do Magán kívül ezen dologban kit tud jó Tanúnak lenni?

Primus Testis Georgius Tóth Oppidi hujus Incola annorum circiter 53. Juratus examinatus fatetur. Ad omnia: A Deutralis időben ülvén a' Tanú maga fia Tóth György Háza előtt, látta hogy a' Deutralis Czigány maga háza előtt tántzolt s ugrándozott, és hallotta hogy azon tselekedeti közben egy nálla lévő Leánykát /:a' kit már annakelőtte a szomszédban és a' Tanú fia házához is tűzért elküldött:/ azért hogy kívánságára tüzet nem vitt káromlani kezdett Lelke paráznításával, és azután látta hogy azt verni s taposni kezdette, s hallotta, hogy szidta é' szókkal S. V. baszom a' Lelked kutya teremtette, melly szokat kétszer e vagy háromszor iterrált is. Annakutánna a' szomszédok nevezetessen maga a' Tanú fia Tóth György tsendesítették s intették a' káromkodásról, de azt amazoknak kitsúfolásával semminek állítván, tántzolását s ugrándozását, s a' Magyar Lelkének paráznítását továbbra is követte a' Deutralis Ivók Czigány. Tanúnak tudja mondani az azon úcczában lakó Simont és Kiss Andrást a' kit hasonlóképpen rútvul motskolt és bestelenített.

Secunda Testis Helena Bihari praecedentis proximi Testis Georgii Tóth Conthorlis annorum circiter 46. Jurata examinata fassa est: Tudja látta s hallotta a' Tanú, hogy a' Deutralis Ivók Czigány a' Tanú fia házához /:hol maga is lakik a' Tanú:/ elküldvén egy nálla lakó Leánykát tűzért és a' Tanú nem adván azért, hogy nem vólt, a' tűz nélkül vissza menő Leánykát Lelke paráznítással szidni kezdette azért hogy mért tenné ötet bolondá és amaz mentvén magát hogy tüzet nem vitt vólna azért, hogy nem adtak; A' magyarok lelkét közönségesenn paráznította elsőbenn (sic!), annakutánna a' Leánykának fordúlván azt verte s tapodta és Lelke

práznitással ismét, s háromszor S. V. kutya teremtette mondással káromlotta, száma nélkül lévén az ottan jövő s menő Magyarok Annyának paráznitása. Melly lármázására s káromkodására felindulván mind a Tanú fia, mind az ott el menő emberek midőn kérték s intették volna, hogy szűnne meg káromkodásától, azoknak kitsúfolásával s lelkek paráznitásával s nevezetesen a' Magyarok Anya paráznitásával tovább is tántzolt, s ugrándozott. Tanúnak Csanádi Uramat tudja nevezni.

Tertius Testis Stephanus Köteles Oppidi hujus Incola annorum circiter 40. Juratus examinatus fassus est. Ad omnia. Menvén a' Tanú a' Deutralis időben az úczczabéli Kútra látta a' Czigányt Ivókot a' maga házából a' Bábonyi Bércz felé kimenni és hallotta hogy mentében dudolgatva a' Magyart paráznította s hallotta azt is, hogy házátúl lett ki indulása előtt valakinek de kinek kinek nem a' Tanú nem tudja ezt mondotta: S. V. basszom a' lelkét mind Annyának Apjának. Tanúknak tudja nevezni Kiss Andrást és Nemes Csanádit alias Nyirőt.

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XIV. nro. 279.

33.

1763. augusztus 2. Miskolc.

Vizsgálat egymást gyalázó cigányok ügyében

Anno 1763 Die 2da Augusti Sub sede Judria Privilegiati Regio Coronalis Oppidi Miskólcz in Domo ejusdem publica celebrata, ad subinserta Deutri Puncta Magistratualia, Testes Sequentes, Authenticas suas Fassiones, ea qua sequitur ediderunt modalitate.

De eo Utrum ?

1o Vallya meg le tett hiti után a' Tanú, hogy ezen folyó 1763dik esztendőben Julius Havának 20dik napja tájján itt Privilegiált Miskólcz Várossában a' közönséges Piaczon, minémű motskos és betstelenítő szókkal illetve légyen, itt Miskólcz Várossában lakos Ivók István Felesége az itt való Vajdát Vadászi Istvánt és annak Feleségét? és miképpen káromlotta?

2o Vallya meg azt is a' Tanú, hogy ugyan Vadászi Istvánnét, Gudi Andrásné is a' Piaczon esett betstelenítés előtt mint egy egy héttel, az Háznál miképpen betstelenítetté légyen

3io Hát azt tudja é hallotta é a' Tanú, hogy mostann említett Gudi Andrásné, ugyan az Háznál, ezen folyó esztendőben Kötis előtt, Danyi Istókot

miképpen latrozta és ugyan Danyi Istók öreg Annyát miképpen kurvázta?

4o Kit tud jó Tanúnak lenni?

Prima Testis Sara Dudas Danielis Kálló conthoralis Annorum circiter 47. adjurata authentice examinata fassa est. Ad 1mum A' Deutralis idő tájjon, a' Deutralis Helyen, egyet más viseltes ruhákat árulván a' Tanú, a' Deutralis Ivók István Felesége is ottan vólt, oda érkeztvén annakokáért Vadászi István is kérte Ivóknétül, hogy fizetné meg az három Ittze bor árát? mellyre Ivókné felelt: Nem adom bizony én meg, mert én nem vagyok három, hanem tsak két ittze bor árával adóss, s állitván újjobban is hogy nem adná meg, és tudakozván Vadászi Istvántül, hogy ki Vajdája vólna? Vadászi Istvánnak a' szájában egynehányszor motskolódott Ivók Istvánné, melly motskos szavai között mondotta azt is: hogy S. V. szarna maga alá kotorná ki kanállal és enné meg; azután pedig oda érkeztvén a' Vadászi István Felesége is, és az is kérvén az három ittze bor árát, annak is mondotta, hogy nem három, hanem tsak két ittze bor árával vólna adóss és a' midőn az is állitván, hogy három ittze a' bor, annak a' szájában is rúttül motskolódott, azt kurvázta, ringyózta, Annyát paráznította, s hogy a' Bika S. V. Véres eszközével paráznitsa meg kívánta a' mellyre osztán Vadászi Istvánné is mondotta, hogy az ő Apját az Hóhér tsapta vólna ki, és midon a' Tanú nem állhatta vólna tovább, el ment onnét.

Secundus Testis, Georgius Kálló annorum circiter 16. adjuratus autentice examinatus fassus est. Ad 1mum Mikoron a' Tanú a' Deutralis Helyre érkezett, már akkoronn a' betstelenítés meg esett. Azért is ebben a' Tanú semmit sem tud: hanem ad 2dum A' Piaczon esett betstelenítés előtt mint egy héttel lévén a' Vadászi Istvánné testvér öttse az Gudi Házánál és híván onnét haza azon Legényt Vadászi Istvánné, mindjárt mondotta néki Gudiné: Miért hivod haza S. V. te kurva, lontsos, tolvaj, minden nemzettséged tolvaj vólt varásló S. V. vesse neked az apád a' véres faszát! a' mellyre osztán mondotta Vadásziné, hogy néki az apját az hóhér a' mint megbélyegezte, úgy ötet is tsapná ki, egyebet pedig nem szólott. Ad 4tum Danyi Istókot tudja jó Tanúnak lenni.

Tertius Testis Stephanus Danyi annorum circiter 21 autentice adjuratus examinatus fassus est. Ad 1o nihil. Ad 2dum et 3ium A' Deutralis ido tájjon menván maga házátül Vadászi István Házához a' Tanú, és már akkor szóbeli czivódásban lévén Gudi Andrásné Vadászi Istvánnéval, kérlelte a' Tanú Gudinét hogy ne veszekedne, mert még meg is vernék; az honnét Gudiné mondotta a' Tanúnak hogy miért fogna mellette? ezt is hozzá hogy S. V. baszná meg a' pitsáját Vadászinénak, annakutánna kur-

vázta Vadászinét Gudiné, Varáslónak is mondotta, hogy ő is tsak olyan kurva vólna, azután onnét elment a' Tanú. Ad 4to nihil.

Quartus Testis Joannis Németi annorum circiter 35. adjuratus authenticice examinatus fassus est. Ad 1o et 2dum aequae nihil. Ad 3um Ezen folyó 1763 esztendőben Kötés előtt lévén Danyi Istók Vadászi Istvánnénál, mondotta Gudi Andrásné néki, hogy miért járna az ottann szomszédban lakó egy Menetskéhez? a' mellyre való nézve latrozta is Danyi Istókot; a' Danyi Istók öreg annyát pedig kurvázta és kurvanyázta, ugyan Gudiné; azt pedig vallyá a' Tanú, hogy mivel szomszédságokban lakik azoknak, eleget lármáznak kiváltképpen Ivók. Datum Anno Mense Die Locove quibus Supra.

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XIV. nro. 293.

34.

1763. szeptember 1., 21. Miskolc.

Két rendbeli vizsgálat egy cigány és egy nem-cigány család közötti gyalázkodás ügyében

Infrascriptus Notum facio tenore praesentium quibus expedit Universis, Quod penes Commissionem Iudicariam Generosi Domini Andreae Barkassy Regio - Coronalis hujus Oppidi Miskolcz Ordinarij Iudicis, ad Instantiam Providi Domini Matthiae Iványi, ejusdemque Conthoralis Mariae Jánosi, contra Alexandrum Bagossy, ejusdemque Conthoralem N. N. secundum subinserta Deutri Puncta, talem uti sequitur, peregerim Collateralem Inquisitionem.⁷⁶

De eo Utrum ?

Primo. Tudgya é, avagy hallotta é a Tanú, hogy mostan folyó 1763.dik Esztendőben Augustus Havának 19dik napján estve felé, Bagosi Sándor Felesége, Iványi Mátyás Uram Hitves Társát Jánosi Mária Asszonyt minden igaz ok nélkül illetlen mocskos szókkal illette, s bestelenitette mondván: Te golyvás kutya, a Hóhér csapjon ki, s akasszon fel, az Isten soha sem mentsen a hóhér kezétül ?

Secundo. Tudgya é, s hallotta é, hogy ezek után Bagosi Sándor maga is haza érkezvén mind magát Iványi Mátyást, mind Házas Társát Jánosi Máriát rúttól bestelenitette, mondván: Jó Szerencsétek S. V. ördög atták, baszom az lelketeket hogy ide haza nem vóltam, mert széllyel vertem vólna a fejeteket.

⁷⁶ Ezt a vizsgálatot Barkassy András miskolci főbíró Iványi Mátyás és felesége kérésére rendelte el.

Tertio. Tudgya é a Tanú, hogy mind ennyi bestelenségeket is mind Iványi Mátyás, mind Feleség békével szenyvedték, s a házba bé mentek, de Bagosi Sándor, és Felesége ezek után is rútúl, és sokáig bestelenkedtek, és mi formán mocskolódtak, vallyá meg a Tanú ?

Quarto. Kit tud jó Tanúnak lenni ezen dologban ?

Primus Testis Lucas Rokitay Annorum circiter 60. Subjuramento examinatus fassus est, ad 1mum. A Tanú egy udvaron lakván a Deutralis Bagosi Sándor Czigánnyal, hallotta hogy Iványi Mátyás Uram Hitves Társát János Mária Asszonyt rútúl bestelenitette mondván: Te golyvás Kutya, a hóhér csapjon ki, a hóhér akasszon fel, az Isten soha se mentsen a hóhér kezétül, ezen bestelenségekkel pedig nem csak az Iványi Mátyás Uram Feleségét, hanem azon a Funduson lakó kovácsot is a Deutralis idő előtt mocskolta, és káromlotta Bagosi Sándor maga is. Ad 2dum már akkor a Tanú le feküdvén mikor Bagosi Sándor haza ment, a kiabálást ugyan hallotta, de a káromkodásának nemeit nem értette. Az 3tium Iványi Mátyás Feleségétül a házba bé menvén, minémü bestelenségeket, és káromkodásokat vitt légyen véghez annak utánna Bagosi Sándor haza érkezésével, a Tanú nem hallotta. Ad 4tum a következőket tudgya Tanúnak lenni:

Secundus Testis Georgius Spisák annorum circiter 56. adjuratus examinatus fassus est. Ad 1mum Egy udvaron lakván a Tanú a Deutralis Czigánnyal, hallotta hogy a Deutralis időben Bagosi Sándor Felesége Iványi Mátyás Uram Feleségét rútúl mocskolta mondván: Te golyvás kutya a hóhér csapjon ki. Ad 2dum minthogy az Tanú a Fundusnak első részin lakik, nem hallotta mimódon káromlotta maga Bagosi Sándor Iványi Mátyás Uramat, és eő kegyelme Feleségét. Ad 3tium nihil, hanem más nap a Deutralis bestelenség, és mocskolódás után midőn Iványi Mátyásné Asszonyom a piacra ment volna, Bagosi Sándorné azt mondotta Iványi Mátyásnének: eregy már eregy nyeltes kutya, olyan a nyelved mint a Tehen farka.

Tertius Testis Mathias Kromperger annorum circiter 40. adjuratus fassus est. Ad 1mum hallotta a Tanú, hogy a Deutralis időben Bagosi Sándor Felesége Iványi Mátyás Uram Feleségét rútúl bestlenitette, mondván: Te golyvás kutya, hóhér csapjon ki, hóhér akasszon fel, az Isten ne mentsen a hóhér kezétül, úgy szintén magát is Iványi Mátyás Uramat mocskolta mondván: Te gaz ember szolgállója vagy S. V. a nagy picsájú Feleségednek, utánna mosod a pilinkát. Ad 2dum hallotta, hogy midőn haza ment maga Bagosi Sándor azt mondotta: S. V. de baszom mind apját annyát, a golyvás kutyájának az ilyen attának, jó szerencséje hogy itthon nem vóltam, mert széllyel vertem vólna a fejét, de ha nyakig vas-

ba vernek is, még sem szenyvedem el az ilyen attának, most jőjj ide ilyen atta, majd meg tanítlak S. V. baszom mind apád, mind a Tóth anyád. Ad 3tium az első punctumban fel jedzett bestelenségeit hallotta a Tanú a Deutralis személlyeknek.

Quarta Testis Barbara Vorsáb Mathiae Kromperger Conthoralis annorum circiter 32. adjurata examinata fassa est, ad 1mum. A Deutralis időben a Tanú a maga házában lévén hallotta, hogy Bagosi Sándor Felesége ezen mocskos szókat mondotta Iványi Mátyás Uramnak és Feleségének: Te golyvás kutya, a hóhér csapjon ki benneteket, a hóhér akaszszon fel, azon kívül azt is hallotta a Tanú, hogy Bagosiné mondotta: elég lélek kurva mondgya, de azt kinek mondotta légyen, a Tanú nem tudgya. Ad 2dum et 3tium nihil, minthogy az házbúl ki sem jött a Tanú.

Quinta Testis Annae Cselényi Georgii Spissák Conthorali annorum circiter 30. Sub jurato fassa est. Ad 1mum et reliqua Deutri Puncta. Egyebet nem hallott a Tanú, mivel ki sem ment a házbúl, hanem hogy Bagosiné azt mondotta Iványi Mátyásné Aszszonyomnak, eregy már eregy golyvás kutya, menny be a házba: mellyre Iványiné azt felelte: de biz el férhez az én golyvám túl. Signatum in praefato Oppido Miskolcz Die Prima Mensis Septembris Anno Millesimo Septingentesimo Sexagesimo Tertio.

Ejusdem Oppidi Juratus V(ice) Notarius
Alexander Csorba mp [L.S.]

Infrascriptus Notum facio testimonio praesentium quibus expedit universis quod penes Iudiciariam Commissionem Generosi Domini Andreae Barkassy Regio Coronalis Oppidi Miskolcz Ordinarij Judicis, ad Instantiam Alexandri Bagossy, ejusdemque Conthoralis Mariae Ivók, juxta Subinserta Deutri puncta, talem uti sequitur peregerim Collateralem Inquisitionem.⁷⁷

De eo Utrum ?

Primo. Tudgya é, s hallotta é a Tanú, hogy Miskolcz Városában lakos Bagosi Sándor, és Felesége Ivók Mária miólta ezen Városban laknak Istenesen, és sem Tolvajságbeli, sem más Isten, Haza Törvényével ellenkező dolgokban magokat nem egyelitették, annyival is inkább másoknak botránkozásokra való dolgokat, mellyek Nemes Magistratus előtt tetemessen meg fordúltak vólna, nem cselekedtek ?

⁷⁷ A második vizsgálatot Bagosi Sándor és felesége, Ivók Mária kérelmére végezték, újabb tanúkat is meghallgatva.

Secundo. Tudgya é a Tanú, hogy Bagossi Sándor, és Felesége nem is úgy viselték, s viselik magokat mint új magyarok, vagy Czigányok, hanem igaz Hazafi módon, mint igaz magyar atyától, s anyától született, és meg érett elméjű emberek ?

Tertio. Tudgya e, avagy látta é, hogy Iványi Mátyás, és Felesége Gyermeke, Bagosi Sándor gyermekéhez mint gyermekek az udvaron öszve mentek, és Bagosi Sándor gyermeke kezében lévő kenyeret az Iványi Mátyás gyermeke porral béhintette ?

Quarto. Tudgya é, s hallotta é a Tanú, hogy ezen csekély állapoton Iványi Mátyás Felesége fel indulván minden igaz ok nélkül Bagosi Sándor Feleségét kurvázta, s Tolvajnak lenni kiáltotta, és más egyéb bestelen szókkal nem csak Iványi Mátyás Felesége, sőt maga Iványi Mátyás is, mind Bagosi Sándort, és Feleségét illették, s mocskolták és miképen besteletniették circumstantialiter hiti alatt vallyá meg, sőt hogy Iványi Mátyás Bagosinét mellyben is döfte a bunkós bottal ?

Quinto. Kit tud ezen dologban jó Tanúnak lenni.

Primus Testis Matthias Kromperger Annorum circiter 38. adjuratus fassus est.

Ad 1mum Nem tapasztalt a Tanú a Deutralis Személyekhez valamelly nevezetes Törvéntelen cselekedeteket ugyan, mindazonáltal ad 2dum mint Czigányok magokat úgy viselik. Ad 3tium audita refert. Ad 4tum Egyebet nem tud, s nem látott, hanem hogy Iványi Mátyás bottal futott Bagosi Sándorné után, minthogy a Bagosi Sándorné mocskolódásait nem szenyvedhette, de Bagosi Sándorné az ajtót bé csapván Iványi Mátyás bé nem mehetett, midőn pedig az ajtótól Iványi Mátyás elment volna, Bagosiné a Pitvarbúl kijövéen két csuprot hajított Iványi Mátyás után, de nem érte, de azon cselekedetiért hogy Iványi Mátyás szidta volna, a Tanú nem hallotta.

Secunda Testis Juditha Nagy Caspari Asztalos Conthoralis annorum circiter 30. Subjurato fassa est, ad 1mum. Nem tudgya a Tanú, hogy valamelly rossz cselekedetekért a Deutralis személyek meg büntettettek volna. Ad 2dum affirmative. Ad 3tium nihil. Ad 4tum Semmit egyebet nem tud a Tanú, hanem Bagosiné Iványi Mátyásnénak mondván: eregy be már te golyvás kutya, Iványi Mátyás fel indúltt, és botért szaladván a maga házába a Bagosi Sándor Háza felé ment, de Bagosi Sándorné az ajtót bé csapván bé nem eresztette; a Tanú pedig azonnal a maga házába bé menván, semmi bestelenkedő szavaira nem emlékezik Iványi Mátyásnak, vagy Feleségének, sőt midőn már a Tanú a Házban vólt a Leánykájá bé szaladt mondván: jaj Anyám Aszony bizony cserepet hajított Bagosiné Iványi Mátyás után.

Tertius Testis Ivannes Bodnár annorum 40. adjuratus fassus est ad 1mum. A Deutralis személyek hogy valamelly törvéntelen cselekedetekért meg

büntették volna valamikor a Tanú nem tudja. Ad 2dum már hét esztendeje hogy a Tanú Bagosi Sándorral egy Funduson lakik, mindazonáltal még is semmi rossz cselekedetet hozzájuk nem tapasztaltt, hanem hogy mostanában Iványi Mátyásékkal czivakodtak. Ad 3tium nihil. Ad 4tium Egyebet nem tud, nem látott a Tanú, hanem hogy Iványi Mátyás bottal ment Bagosi Sándor Házához, de Bagosiné az ajtót maga után bé húzván, Iványi Mátyás bé nem mehetett, hanem az ajtó felett be felé doflott a bottal, de érte é vagy sem Bagosinét a Tanú nem tudja, azt is látta a Tanú, hogy midőn már Iványi Mátyás az ajtóról el ment, Bagosiné az ajtót ki nyitván egy cserepet hajított Iványi Mátyás után: Ezek után Iványi Mátyásné el indulván, hogy vagy Aszalainé Aszonyomnak, vagy Biró Uramnak panaszt téssen, mondotta Bagosinének: várj rá te kurva, Tolvaj kutya: mellyre Bagosiné egyebet nem szóllott, hanem hogy kit húztál le a hasamról, és midet loptam el.

Quarta Testis Maria Pálincás Puella in Capillis existens. Annorum circiter 18. adjurata fassa est. Ad 1mum et 2dum Semmi rossz cselekedetet nem tapasztaltt a Tanú a Deutralis személyekhez és nem hallotta, hogy meg büntették volna valamikor. Ad 3tium nihil. Ad 4tium hallotta a Tanú hogy Iványi Mátyásné kurvázta, és tolvajozta Bagosi Sándornét, Bagosi Sándorné pedig Iványi Mátyásnének azt mondotta: te golyvás kutya eregy be már a házba, és akkor Iványi Mátyás a házból csizma fordító fát hozván ki azzal ment a Bagosi Sándor házára, de Bagosi Sándorné maga után az ajtót bé tévén, Iványi Mátyás bé nem mehetett, hanem az ajtó felett doflott be felé, de érte é vagy sem Bagosinét a Tanú nem tudja.

Quinta Testis Barbara Nagy Matthiae Kromperger Conthoralis Annorum circiter 30. adjurata examinata fassa est. Ad 1mum et 2dum Valamelly tetemes törventelen cselekedeteket a Deutralis személyeknek, a mellyekért meg büntették volna a Tanú nem hallotta ugyan, de ad 2dum mint újj magyarok avagy Czigányok magokat a szerint alkalmaztatyák. Ad 3tium nihil. Ad 4tium sem nem tud, sem nem látott egyebet, hanem épen akkor tekintett ki az ablakon a Tanú, midőn Iványi Mátyás a kezében lévő bottal a Bagosi Sándor házatúl a maga háza felé ment, a ki után is Bagosiné így kiabáltt, eregy be te golyvás kutya, a hóhér seprőzzön ki, jobb volna enni főznél a cselédednek.

Sextus Testis Georgius Spisák Annorum circiter 56. adjuratus examinatus fassus est. Ad omnio nihil. Signatum Regio Coronali Oppido Miskólcz die 21^a Mensis Septembris Anno 1763.

Ejusdem Oppidi Juratus V(ice) Notarius
Alexander Csorba mp [L.S.]

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XII. nro. 258.

35.

1765. április 18., 22. Miskolc

Vizsgálatok cigányok közötti veszekedés ügyében

Infrascriptus Notum facio testimonio praesentium quibus expedit Universis, quod penes Judriam Commissionem Generosi Domini Michaelis Sárkány, privilegiati Regio - Coronalis Oppidi Miskólcz Ordinarii Judicis, ad Instantiam Neo Hungari Mathia Buday, ejusdemque Conthoralis juxta subinserta mihi Sequitur, peregerim Collateralem Inquisitionem.⁷⁸

De eo Utrum ?

1o Tudgya é, és hallotta é a Tanú; Hogy mostan folyó Esztendőben, és Hólnapnak 18dik napján, midon Buday Mátyás feleségestül Kozák János Vajdához ment volna, és minden illendőséggel bizonyos Czigányok /:a kik is el szöktek:/ portiójok felől tudakozódott volna, arra Kozák János illendőséggel nem felelt, hanem

2do Mingyárt rútfertelmes szókkal, és káromlással illette, mind a Budai Mátyás feleségét, mindmagát Buday Mátyást, és miképen, vallya meg a Tanú ?

Primus Testis Sigismundus Dárdos Neo Hungarus Annorum circiter 56. adjuratus fassus est. Ad omnia. Jelen lévén a Tanú, midon Buday Mátyás bizonyos Tinocskáit a Gulyára kötelen vezette a Kozák János Háza felé, és véle lévén Felesége is, ezen Felesége illendőséggel tudakozta Kozák Jánost bizonyos el szökött Czigany Portioja felől, melly tudakozódásra azonnal nagy haraggal Kozák János Buday Mátyásnénak úgymond: S. V. baszom a hunczfut anyádat ördög atta, ördög teremtette, egy sem akar fizetni, baszom a hunczfut anyátokat, a hóhér csapjon ki valamenyin vagytok, benneteket; mellyre hallván Buday Mátyás úgymond: ne káromkodgyék kend, szebben is meg lehet mondani, arra Kozák János ismét úgymond: halgass baszom az annya fekete Rigója, baszom még az anyád méhét is, ezen fertelmes szavait gyakran mondván, mind Buday Mátyás, mind a Tanú onnét el mentek.

Secunda Testis Catharina Jónás, Sigismundi Dardos Conthoralis annorum 38. adjurata fassa est. Midón Buday Mátyás Feleségestül a Tinócskáit a Deutralis napon a Gulyára hajtották volna, és a Kozák János Háza felé menvén a Buday Mátyás Felesége Kozák Jánost tudakozta volna a Deutralis Czigány portiója felől nagy haraggal ezen bestelen szókkal illette mondván: S. V. baszom a hunczfut anyádat ördög atta, egyik sem

⁷⁸ Az első vizsgálatot Sárkány Mihály miskolci főbíró Budai Mátyás kérelmére végeztette.

akar fizetni, baszom a hunczfut anyátokat, a hóhér csapjon ki benne-
teket valamennyien vagytok, mellyet hallván Buday Mátyás, úgymond:
ne káromkodgyék kend, szebben is meg lehet mondani; arra Kozák Já-
nos ismét ezen fertelmes szokat mondotta: halgass baaszom az annya
fekete rigója, baszom még az anyád méhét is, ezen káromkodását sok-
szor mondván, mind a Tanú, mind Buday Mátyásék onnét el mentek.
Signatum in Privilegiato Regio Coronali Oppidi Miskólcz die 18ª Aprilis
Anno 1765.

Ejusdem Oppidi Juratus Vice Notarius
Alexander Csorba mp
[L.S.]

Infrascriptus Notum facio praesentium quibus expedit Universis, quod penes
Commissionem Judriam Generosi Domini Michaelis Sárkány,
privilegiati Regio Coronalis Oppidi Miskólcz Judicis Primarii, pro parte
et ad instantiam Joannis Kozák Neocoloni, secundum mihi exhibita
subinserta Deutri Puncta talem uti Sequitur peregerim Inquisitionem
Collateralem.⁷⁹

De eo Utrum ?

- 1o Tudja é, látta é, hallotta é a' Tanú, hogy mostan folyó 1765dik esztendőben
Aprilis Havának 18dik napján Budaj Mátyás bizonyos Tinaját hajtván
a' Gulyára Kozák János háza felé és hivta Budaj Mátyás Kozák Jánost a'
Gulyára, hogy menne el, és mondván Kozák János bizony nem megyek
én semmi gondom nints a' Gulyára ?
 - 2do Tudja é, látta é, hallotta é azt is a' Tanú, hogy a' Budaj Mátyás felesége
Andri Susanna, valami zálogot kérdezvén Kozák Jánostúl, hogy volna
azzal a' záloggal és mondván Kozák János, hát nem tudjátok é, hiszen
meg mondtam, hogy egy egy Petákot kell vinni Nemes Ketskemétij
Nagy István Perceptor Uramhoz, a' mellyet Tekintetes Szolgabíró Ur
parantsolt ?
 - 3tio Jelen vólt é a' Tanú ezen Deutralis veszekedésben, és vallya meg misoda
káromkodást ejtett ki a' szájján Kozák János Teremtette é, vagy egyéb
más féle rút káromkodást mondott é?
 - 4o Tudja é a' Tanú, hogy Dardos Siga feleségestül haragossa vólt és azért es-
kődött reá Kozák Jánosra ?
- Primus Testis Nobilis Martinus Bencsik annorum circiter 28. adjuratus exami-
natus fassus est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum A Deutralis időben bizonyos

⁷⁹ A második vizsgálatot Kozák János kérelmére végezték.

sertést perselvén a' Tanú Csorba Péter Ur számára, Kozák János szomszédságában tsak igen közel egy szekér út közi között, tapasztalta, hogy Budaij Mátyás feleségestül valamelly Tinót szándékozott a' Gulyára ki hajtani, és tudakozódván valamelly zálog felől Kozák János kérlette: Nem tudjátok é Tekintetes Szolgabiró Ur parantsolattyábúl, mit parantsolt Nemes Ketskemétij Nagy István Perceptor Ur, hogy minden Czigány egy petákot adjon, de Kozák Jánosnak semmi lármáját nem hallotta. Ad 3tium Mikor pedig ezek estek ámbár Kozák János közel kovácsolt a' Tanúhoz, de semmi káromkodást Kozák Jánostúl nem hallott a' Tanú, és mig Budaij Mátyás ott vólt feleségestül a' Tanú is S. V. a' Sertés körül szorgalmatoskodott mind addig, mig amazok el nem mentek. Ad 4tum nihil.

Secunda Testis Nobilis Sara Josvay Providi Michael Kúlsár conthoralis annorum circiter 28. adjurata examinata fassa est. Ad 1mum et 2dum nihil. Ad 3tium Jöllehet harmadik Ház a' Kozák János Háza, a' Tanú Házokhoz és a' Deutralis időben otthon vólt a' Tanú, s nézett ki maga ablakán, de semmi szavokat Kozák Jánoséknak nem hallotta. Ad 4tum a' Kútra menvén a' Tanú, úgy panaszlotta Kozák Jánosné, hogy Dardos Siga feleségestül haragudott reájok és úgy esküdtek vólna meg; de ámbár régen lakik ottan a' Tanú, mind azáltal semmi káromkodását Kozák Jánosnak nem hallotta.

Tertia Testis Helena Pundi Stephani Vadászi conthoralis annorum circiter 29. adjurata examinata fassa est. Ad 1mum et 2dum nihil. Ad 3tium Jöllehet a' Deutralis időben és veszekedés alkalmatosságával jelen nem vólt a' Tanú, mindazáltal mondhattya, hogy egyéb káromkodást Kozák Jánostúl nem hallott soha, hanem S. V. baszom a' hunsztfutos anyádat. Ad 4tum Tudja a' Tanú, hogy Dardos Siga azért haragudott feleségestül Kozák Jánosra, hogy D(iós) Győrbül bizonyos tolvajságért ki verettettvén és itt Miskólczon megállapodván, Kozák János mint Vajda ülőjét elvitette, hogy magát igazítsa, a' mellyért Dardos Siga azt is mondotta: hogy ha részeg lett vólna, Kozák Jánost kövel agyon hajigálta vólna.

Quartus Testis Stephanus Vadászi annorum circiter 50 adjuratus examinatus fassus est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum az Úrnál Tekintetes Szolgabiró Uramnál jelen vólt a' Tanú, mikoron mondotta, hogy minden újj magyarnak az elszőkött Czigányért 5 és 5 Krajczárt kellett adni, de akkoron semmi káromkodását nem hallotta a' Tanú Kozák Jánosnak. Ad 3tium Ámbár jelen nem vólt a' Tanú akkoron mikor Budaij Mátyás Kozák Jánossal veszekedtek, de vallya, hogy Kozák János szájából soha semmi tetemes káromkodást nem hallott. Ad 4tum Dardos Siga bizonyos tolvajságban esvén Diós Győrben és onnét azért ki üzettettvén, Ko-

zák János mint Vajda, hogy az Újj magyarok között olyan tolvaj ne legyen Szarvas ülőjét elvitette, és azért Dardos Siga mindég haragudt Kozák Jánosra vallya a Tanú, és még azt mondotta Dardos Siga, a' mint maga szájjából hallotta hogy ha részeg lett volna akkor, mikor az ülőjét elvitte kövel verte volna agyon.

Quintus Testis Nobilis Georgius Török, annorum circiter 24. adjuratus examinatus fassus est. Ad 1mum A' Deutralis időben bizonyos hevedert szándékozáván a' Tanú tsináltattni, jelen vólt Kozák Jánosnál a' Pecze fenekben és a' fúvót jártatta, Budaij Mátyás pedig szándékozáván Tinókkal menni a' Gulyára, hivta Kozák Jánost, de Kozák János azt mondotta, hogy nem megyen. Ad 2dum azt jól említi a' Tanú, hogy Budaij Mátyás felesége, valamelly zálog felől tudakozódott Kozák Jánostúl, és Kozák János mondotta: Nem tudjátok é, hogy Tekintetes Szolgabíró Ur parantsolattyából, minden Czigánynak egy és egy petákot kellett fizetni, Nemes Ketskeméthij Nagy István Perceptor Uramnak. Ad 3tium Jöllehet a' Tanú a' fúvóját jártattván a' Deutralis Kozák Jánosnak a' Deutralis időben jelen vólt, de semmi nevezetes káromkodását nem hallotta, hanem ezt S. V. baszom az hunsztfutos anyátokat, nem vagyok én az oka, hogy az Portiót ki szedjem. Ad 4tum nihil. Datum in Privilegiati Coronali Oppido Miskolcz Die 22da Mensis Aprilis 1765.

Praelibati Oppidi Juratus Ordinarius Notarius
Stephanus Oláh Gyöngyössi mp.
[L.S.]

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XII. nro. 378., 382.

36.

1774. május 1. - augusztus 30. Miskolc.

Abádi Zsuzsanna nemesasszony pere Gudi Györgyné cigányasszony ellen gyalázkodás miatt

36.1.

1774. május 1. Miskolc.

Tanúvallomások

Infra Scriptus vigore praesentium attestor, quod penes Judriam Perillustris, ac Generosi Domini Andreae Szalay Privilegiati Oppidi Miskolcz Ordinarii Judicis Commissionem pro parte et ad Instantiam Nobilis Susannae Abádi Conthoralis Nobilis Stephani Imre, juxta Subinserta, et mihi porrecta de eo utri puncta Sequentem pregerim Collateralem Inquisitionem.⁸⁰

⁸⁰ Szalay András miskolci főbíró Abádi Zsuzsanna kérelmére rendelte el a vizsgálatot.

De eo Utrum ?

1o Vallya meg a Tanú le tett hite után Tudgya e? a vagy hallotta e? hogy múlt 1773dik Esztendőben Május havának 3dik napján ezen Mező Miskolcz Várossában az Hunyad Úttzán lévő Varga Szögben, úgy több helyeken is Gudi György névű Czigány Felesége Nemes Abádi Susánnát mások előtt oly bötstelen szókkal illette volna, hogy említett Abádi Susánnát az eő Ura annak előtte Leány korában úgy birta volna, mint most önnön magát.

Prima Testis Elisabetha Szebenyi Senioris Nobilis Joannis Otokotsi Conthoralis Miskolcziensis Annorum Circiter 47. fatetur ad 1mum. A Tanú az Deutralis napon a maga háza előtt kivél álván Pogány Andrásnéval éppen jön /:hihető hogy a Medgyes allyai Korcsmárúl:/ Gudi György Czigány, s Pogány Andrásné talállya neki mondani /:mint hogy már az előtt hallották hogy a Feleségét veri:/ ugyan Koma miért vered az feleségedet azt hallom hogy roszúl éltek, melyre Gudi Gyuri ugyan hogy ne verném édes Komám Aszony mikor már mindenütt fejemet vette, ezen szavát el végezvén Gudi Gyuri jön a felesége nyomába ezen szóval az Urának te hóhér markába való most is az én seggemet rágjátok azokkal az Aszonyokkal Abádi Susánnát is úgy élted Leány korába valamint saját Feleségedet, ezt pedig egynéhány izbe az Óvári István Uram házáig nagy lármával Úttza hallatára kiáltotta, a Tanú tudakozta Pogány Andrásnéét ugyan Komám Aszony ki volna itt a vargának között olyan nevű Aszony, én nem tudom ki volna, melyre Pogány Andrásné bizony nem egyéb az hanem Imre Istvánné, ezek után Pogány Andrásné jól meg feddette Gudi Gyurinét s úgy mind a Tanú, mindpedig Pogány Andrásné bé mentek a magok házokba.

Secunda Testis Sara Szabó Andreae Pogány Conthoralis Miskolcziensis Annorum Circiter 40. deposito corporali juramento fatetur ad 1mum. A Tanú az Deutralis napon kívül beszélgetett Otokocsiné Koma Aszonyával, Gudi Gyuri czigány ott menvén ell a házok előtt a Tanú meg szólította ötet ily formán ugyan Koma azt hallom hogy roszúl élsz a Feleségeddel, miért vered mikor szép Gyereked van tülle, arra Gudi Gyuri ugyan Komám Aszony hogy ne verném mikor már mindenek előtt fejemet vette, Gudi Gyuri ezen szavait végezvén jön a Felesége a Liptai házok felől hihető a Medgyes allyai Korcsmárúl, még meszirúl az Ura ellen no te hóhér markába való, hóhér seprözön ki most is az én seggemet rágjátok azokkal az Aszonyokkal Abádi Susánnát is úgy birtad Leány korába mint most engemet még jobban, mert engem nem szeretcz, azon szókra gondolkozik a Tanú hogy ki volna itt a Varga Mester Emberek

Feleségek közt olyan nevű s úgy jutott a Tanúnak eszébe hogy Nemes Imre István Felesége a Tanú meg is szólította Gudi Gyurinét hogy miért betstelenkedik oly rútvál, ne talám még jövendoben baját láttya arra Gudi Gyuriné bizony nem bánom én akar látom akar nem de az igaz mert nékem maga az Uram mondotta, ezek után bé ment a Tanú a maga házába.

Tertia Testis Catharina Szathmári Nobilis Joannis Árokszállásy Conthoralis Annorum Circiter 56. adjurata examinata fassa est ad omnia deecutri puncta. Mult 1773dik Esztendőben bizonyos napon kívül ülvén a Tanú a maga háza előtt, látta hogy Gudi Gyuriné egy Karon ülő Kiss Gyerek lévén nála meg állott az Sebe Ur házánál és onnan által kiáltott a Tanúnak az Szinván által mondván itt lakik e az a Derék Aszony, melyre a Tanú mellyik Derék Aszony, arra ismét Gudi Gyuriné az az Abádi Leány a kit az én Uram Leány korába úgy birt mint most engemet, arra a Tanú semmit sem szólván bé ment a maga házába. Signatum Miskolcz die 1^a May Anno 1774.

Ejusdem Oppidi Juratus Vice Notarius
Gabriel Kalló mp.

36.2.

1774. augusztus 30. Miskolc.

Ítélet

die 30^a Augusti

Deliberatum est

Három Tanúknak vallásábúl világos lévén az hogy múlt 1773dik Esztendőben Gudi György Felesége Nemes Imre István Uram Hitves Társát Abadi Susánát uttza hallatára ily szókkal bötsteleneíteni, hogy Leány Korába az Ura Gudi György úgy birta vólna mint most önnön maga Feleségét, és mai napra Judicialiter citáltatván magát vakmerőképpen absentálni és így mind felebaráttjának hírében nevében gázolni, mind pedig maga Birájának engedetlenkedni bátorzkodott mint hogy pedig Országunk törvényei az ilyen rosz Személyeket keményen büntettetni parantsolnák arra való nézve nevezett Gudi György Felesége is ell követett tselekedetiért maga életének meg jobbitására másoknak hasznos példájára 40 korbáts kemény ütéseknek elszenvedésére méltónak ítéltetik.

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XIII. nro. 222.

Az aktában megtalálható Imre Istvánnak a miskolci magisztrátushoz intézett rövid kérelme, melyben kéri az őt ért becstelenség orvoslását, szövegének közlésétől eltekinttem.

37.

1781. július 19. - szeptember 2. Miskolc.

Bagosi Sándor és Puky István cigányok közötti gyalázkodási per

37.1.

1781. július 19. Miskolc.

Bagosi Sándor instanciája a miskolci magisztrátushoz

Érdemem fölöt való Kedves Édes Nemzetes Birák Uraimék!

Nagy alázatossággal akarván magamat meg jelenteni ez Kis Instancziam által Nemzetes Birák Uraiméknak, hogy én Bakosy Sándor 11dik Juliusnak napján voltam ki hivatva Puky Pesta Olaj Pesta Vei által az Tapolczára, tehát én az ottan lévő fürdőben nagy gyalázatban érvén, mert Puky Pesta felesége utánnunk érkezvén az Tapolczára, és mihint oda érkezett volna, én nekem nagy gyalázatot szerzet sokaknak fülök halatára. Mert elsőben is ilyen szokas és szidalmakal illetve engemet, miért jöttél te ide az én Urammal te nagy lator és parászna akasztó fára való és hóhér kezeibe való nagy hunczvt. Ez pediglen még nem elég volt, hanem még ide haza is az édes Anyámnak nagyon bé vádolt, ilyen szokas miért engedi kend annak az kurva Danyinének el rontani az fiát, miért ? azért hogy az az kurva Danyiné anya szült meztelen az fürdőben ült az ölében, és ugy paráználkottak, mind ezekre tehát ezeket mondván néki az Édes Anyám, miért teszel azon fiún olyan gyalázatot piac halatára mert nem hiszem hogy eztet tselekete volna ő az sok emberek között hiszen talán Lelkétül ki válva nem kutya ? ő pediglen ezekre az szókra azt mondván és fel emelvén az három ujjait, hogy ötet ücsegélyen meg bizonyitya akar hatod magával mert ugy látam mint az kést az hivelyben. Én tehát eben az gyalázatban nem akarván heverni, hanem becsületemet meg akarván keresni, mert már ezek többször is voltak. Mind ezek felől tehát nagy alázatossággal Labaihoz borúlván kérem és Instálom Kedves Édes Nemzetes Birák Uraimékat, hogy ha lehetséges lehet Birák Uraimékrül szakaszák végít, hogy becsületemet visza fordithassam mindenek előtt. Maradok

Signatum Miskolcz
Die 19. Julii Anno 1781.

Leg alázatossabb szolgájok
és Mindenekben szivesen
Szavokat fogadó Bakosy
Sándor

37.2.

1781. szeptember 2. Miskolc.

Tanúvallomások

Infrascriptus Vigore praesentium attestor, Quod penes Judiciariam Perillustris ac generosi Domini Andreae Szalay Privilegiati Regio Coronalis Oppidi Miskolcz Ordinarii Judicis Commissionem pro parte, et ad Instantiam Alexandri Bagosi juxta Subinserta et mihi porrecta De eo Utri Puncta Sequentem peregerim Collateralem Inquisitionem ?

De eo Utrum ?

1o Tudgya e? hallotta e a Tanú most folyó 1781dik Esztendőben Julius Holnapnak 11dik napján mitsoda gyalázatos szavakkal motskolta légyen a Tapoltzai Fördőben Puki Pesta Felesége Bagosi Sándort az Iffiút ?

2do Hát azt hallotta e a Tanú hogy következő más nap az Miskoltzi Piatzon Puki Pestáné Bagosi Sándornak édes Annyát Fiával edgyütt ismét minémű bestelenítéssel támadta meg ? Környül állóképpen vallya meg a Tanú.

Prima Testis Sára Czenke Georgii Kálló Conthoralis, Miskoltziensis Annorum Circiter 26. adjurata examinata fassa est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum Azt hallotta a Tanú hogy az Deutralis napon Piatz hallatara Puki Pestáné Bagosi Sándornét bestelenitette, mondván: Te semmire való mit haragszol reám, talám azért az Lator Parázna Tökös Fiadért, mi haszna haragszol mert láttam hogy a Fiad fertelmeskedett Danyinéval a Tapoltzába, czudar kutya te is csak olyan Czigány Aszony vagy mint én még is olyan nagyra tartod magadot, arra Bagosi Sándorné mondotta Puki Pestánénak nem igaz az hogy az eő Fia azt tselekedte volna ezt meg bizonyítsa, mellyre Puki Pestáné két újját fel tartván esküvéssel mondotta hogy úgy látta mint a hüvelybe a kést, mely hogy igaz meg is bizonyíthatom.

Secunda Testis Susanna Balogh Mathiae Budai Conthoralis Miskolcziensis annorum circiter 50. adjurata examinata fassa est. Ad 1mum A Tanúnak beszélgette egy is más is hogy Iffiú Bagosi Sándor Danyi Czigáynéval mit csináltak a Tapoltzába, a Tanú azt meg beszélvén Bagosi Sándornénak, hogy mitsoda hírek vannak a Fia felől, Puki Pestáné mindenütt hirdeti, arra Bagosi Sándorné mondotta a Tanúnak mondgya meg Kend Puki Pestánénak hogy a Fiamat ne gyaláza, mert meg eskütt hogy őszve rugdossa ezt a Tanú meg mondotta Puki Pestánénak melyre Pukiné mondván: Az a Lator, Huros, Kurvás Kutya rugdosna engem őszve mi haszna haragszik, mert Isten engem úgy segéllyen úgy láttam mint a hi-

velybe a kést, azt is láttam a midőn Danyiné a Pendelit felemelte s úgy ült Sándornak az ölébe.

Tertia Testis Nobilis Mária Aszalai Nobilis Joannis Erdős Conthoralis Miskolcziensis Annorum Circiter 33. adjurata examinata fassa est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum a Tanú cseresznyét árúlván a Piatzon az deutrális üdőben hallotta hogy Puki Pestáné mondotta Bagossy Sándornénak mit fogod annak a lator fiadnak pártját Isten engem úgy segéllyen úgy láttam mint a hivelybe a kést Danyinéval a Tapoltzán az én Uramat is a te Fiad rontotta ell több bestelenítő szókat is mondott Pukiné melyre kérte Bagosiné hogy ne lármázon, az nem illik bötsúlletes Aszonyhoz a Piatzon lármázni. Harum Vigore, et Testimonio Litterarum Mediante. Signatum in Privilegiati Regio Coronali Oppido Miskolcz die 2^a 7bris Anno 1781.

Praefati Oppidi Juratus Vice Notarius
Gabriel Kalló m(anu) p(ro)p(r)ia

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XIII. nro. 117.

Az ügyben hozott ítéletet nem ismerjük.

HÁZASSÁG, SZERELEM, SZEXUALITÁS

38.

1762. október 31. [Eger]

A paráznasággal vádolt Fogarasy Zsigmond, Erdélybol származó muzsikus cigány vallomása az egri püspöki úriszéken

A^o 1762 die 31^a 8bris Sigismundus Fogarasy Zingarus musicus ex Transylvania huc varicus in facto Adulterii captus ad benevolum examen hic respondi:

Mi Neved ? Hova való vagy ?

Fogarasy Sigmund, Kolosvárrúl való vagyok.

Miért fogtak meg ?

Paráznaságért.

Kivel paráználkottál ?

Sántzban lévő Kortsmárosnak leányával a kit Vaczy Snejdernek hinak, és azon kortsmáros az egri M(é)l(tósá)gos Püspökségnek kortsmárossa.

Mi neve a Leánynak a kivel monddod hogy paráználkottál ?

Sybillának hiják és egyéb nevit nem tudom.

Hányszor volt véle parázna közd ? és hol ? s' mely üdőben nappal é vagy éjjel ?

Egyszer, Naymajer Ferencz Ur(na)k a piaczon lévő házánál, annál tudniillik ahol nem maga lakik most, hanem kortsma árúltatik, és bótok is vannak alatta, étzakán mikor már majd viradott.

Tutták azt mások hogy néked véle volt közöd akkor ? vagy voltak é mások akkor azon háznál ? és mi dolog végett mentél te oda ?

Mi vitt erre a gonoszságra vald meg ?

Ha itt a kortsmán lévő első szállásodon el tudtad kerülni és azért mentél el onnét hogy ő ne kisirtsen téged, mért nem attál ki rajta a másik szállásodon ?

Ha illy veszedelemben voltál mért nem jelentetted meg a bírónak vagy az uraság tisztjeinek, a kik el tudtak volna tőle választani.

Vagyon é feleséged ? hogy hiják ? hol lakik ? és kinek leánya ? hol lehetne reája akadni ? és miért hagyta el ?

Tutták a pajtásaim kik ottan akkor velem musikáltak azon Naymajer házánál lévő kortsmában, és az attya is tutta a leánynak, látván azt, hogy a leánya mindenkor utannam jár, mivel én több pajtásimmal együtt ott voltam szálláson.

Nem maradhattam a leánytól mivel eő járt utannam, sőt az ő gaz tsabitását észre vévén el mentem szállásra a Maklári hostyán levő Nemes Egri Káptalan Vendégfogadójában, de oda is utannam járt, és így több tsabitásaival reá vett.

Eleget kerültem, sőt előtte még kistárnára is elmentem, de engem vissza várt és sirt utannam hogy megint gyűjkek bé szállásra, és így több társaim is javallották hogy mennek bé a Városra ismét hozzája szállásra, s' akkor esett véle közöm.

Magamot féltem gyanúságban ejteni, aszt pedig nem tudtam hogy törvény szerint mikint kell magamot oltalmaznom.

Feleségem vagyon, Szilágyi Boris Szilágyi Gergely másként Grunczi nevű Kolosvarott lakós cigánynak leánya, Kolosváron lehet reá akadni, tsak a hid kapun kívül a hostyán, Fogarasy Zsigmond apámnak által ellenébe kelletik keresni, el nem hagyta pedig én a feleségemet hanem tsak jobb szerentsét jöttem ide próbálni.

Volt é azon leánynak köze mással a
kivel te közösköttél ?

Volt é mással közöd valakivel ?

Volt, egy bodnár legény a kit maga
látott az apja hogy a leányával hált,
melly is a püspökség bodnárja volt
de már az elment Egerbül. De mást
senkit sem tudok hanem az apja
jobban meg mondhatya ha lelke
vagyon.

Nem volt senkivel, és bár mire
vegyenek sem mondhatok egyebet
ennél.

A^o 1762 Die 26^a 9bris in Sede Dominali Agriae celebrata Condemnatus ad
dies veneris, ut nempe in Foro Agriensi utroque die veneris
quadraquinta baculi ipsi infligantur, prouti etiam Die 3ª Xbris
ultimatim punitus est, et ad Suam Uxorem remissus.

EÉGYK(L). XII. 3/b. 7. Nro. 1. Lad. 29.

39.

1765. december 19 - 20. Siklós

Szava János elleni úriszéki per adulterium miatt

Anno 1765 Die 19 Mensis Xbris in Arce Siklos⁸¹ ...

Anno 1765. Die 16ta Julij in Castro Siklos I Comitatus de Baranya adjacente
Seqvens peractu(m) est Benignum Examen.

Interog(atoria)

Respon(soria)

⁸¹ Itt az úriszéken jelenlévők felsorolása következik: herceg Batthyány Károly, Hoitsy Mihály baranyai alispán, Mitterpacher János vármegyei adószedő és táblabíró. Hoitsy Benjámín alszolgabíró, Strobel Zsigmond jószágigazgató, Stipsics Mátyás siklói provizor, Rosányi György uradalmi számvevő, Saly János Siklós mezővárosi bírójja, Ádám Ignác, Gyurics Máté. Benedeki András Siklós mezővárosi esküdtek, Boda Imre főszolgabíró. Csóka János vármegyei esküdt.

Kinek hinak ? hova való vagy ?
hány Esztendős ? Nos e vagy
Nyótelen ? és mért fogatattál
megh ?

Szava Iván nevő Uj Polgár,
Kovacs hidai, Esztendős Cir(citer)
22. és házos vagyok. Azért fogat-
tattam megh, hogy némely
Szabolczi Uj Polgar Özvegy
Aszony terhes lévén és Szülven is,
azon terhességit reám fogta, és
hogy tőlem let volna az gyermek
vallotta.

Kinek hívják azon Aszonyt ?
mikor voltál legh utóbb véle ? és
hol ?

Szalin Rusinka az neve, Tavali
esztendőben megh esset Szüret
alkalmatosságával szollottam véle
az Kovács hidai malomnál.

Cselekedted é tehát azon dolgot ?

Sikloson megrészegeedvén azon
Aszonyt hívására Szapoczára ke-
sértem, és azon késérésben egy-
szer dolgomat közlöttem véle.

Actum Anno, die, Mense locove qvibus Supra. Stipsics Mátyás Tisztarto mp,
Orbán Daniel Ispány mp.

Deliberatum est.

Crimine Adulterij ex fassione rei claro existente praeter perpessos hujusq(ue)
Carcerum Sqvallores 16 ictibus baculorum eundem adjudicari.

Actum Anno, die, locove qvibus Supra per Valentinum Botka Fiscalem
et Sedis Notarium mp.

Contra Zingarum Ioan(n)em Zsava

Ordinatum est.

Recognoscente ipso Ivanne Zsava esto Uxorem suam haberet cum Vidua
tamen Suae Nationis Rusina Nada actum habuerit, carnaliterq(ue) eandem
Cognoverit, hinc praeter perpessos Carceres eundem 16 ictibus baculorum
Subjiciendum esse.

*BML. XI. 606. A Batthyány – Benyovszky féle siklósi uradalom iratai. Protocolum
Sedium Dominalium Civilium et Criminalium Inclyti Dominij Siklos ab Anno 1756
usque 1766. 637 - 638., 654. p.*

Beszámítva az előzetesen börtönben töltött időt, a vádlottat 16 botütésre ítélte az
úriszék.

40.

1769. január 9. Jászó

Vizsgálat az adulteriummal vádolt Polácsko (Ploszko) Zsuzsanna ügyében.

Anno 1769 die 9^a Mensis Januarij in Oppido Jaszo peracta est Magistratualis Inquisitio Sequens.

De Eo Utrum.

1mo Tugya é vagy hallotta é a Tanu mostan Kassán a N(eme)s V(á)r(me)gye Tömlőczében Raboskodo Czigany Aszony ki leánya légyen, és kinek hijják eötet ?

2do Tugya é látta é vagy hallotta é a Tanu: azon Czigany Aszonyt melly Helységben atták őszve, és megesketették maga igaz férjével, és azon férjét kereszt és vezeték nevéül kinek hijják s hová való Czigány és most hón lakik ?

3^{tió} Tugya é hallotta é a Tanu: azon Raboskodó Czigány Aszonynak az édes atyát kinek hijják, hová való Czigany, és mostan hón lakik, vannak é atyafiai közelrül valók, azokat is kiknek hijják, hová valók, és mostan hón laknak ?

4° Tugya é hallotta é a Tanu: azon Raboskodo Czigany Aszony mind férjhez menetele előtt, mind férjhez menetele után is micsoda életet élt, és miképpen visselte magát ?

Primus Testis Stephanus Ploszko Zingarus ad I Cottum Scepusiensem pertinens sed jam a Novem Annis hic commorans Annor(um) cir(citer) 86.

Secunda Testis Maria Singlyarka Consors praecedentis Annor(um) circiter 70. hi duo Testes deposito praeve corporali juramento retulerunt: vallyák hogy mostan Kassán a Nemes V(á)r(me)gye Tömlőczében raboskodó cigány Aszony valóságos és tülek származot leány légyen, és hogy eötet Klárának ciganyul pedig Macskúnak hijják. Ad 2^{dum} Azt is vallyák hogy azon cigány Aszony leányokat most leszen két esztendeje hogy igaz férjével Sferdely alias Miczu Jankóval a Nemes Szepesi Kaptalanban atták őszve és megesketették, azon leanyoknak igaz férje pedig M(é)l(tósá)ghos Csaky Urassághoz Szepes V(á)r(me)gyében tartozando cigány, ki most is ugyan Nemes Szepes V(á)r(me)gyében valahol a Tatrák alatt lakik. Ad 3^{tium} vallyák és recognoscallyak, hogy azon Raboskodó cigány Aszonynak igaz és természet szerint való édes szülői legyenek, eők atták igaz urához férhez, kik is ugyan Titulalt

M(é)l(tósá)ghos Csaky familia Szepessi Jozságához tartozandó Jobbagyok, hanem ide le származván kilencz Esztendőktől fogvast Jaszon és Mindszinten tartozkodnak, többnyire pedig Meczenzeffen laknak. Ad 4um Egyeb rosz maga vissellését a fen nevezet leányoknak férjhez menetele előtt, és férjhez menetele után is nem tapasztaltak, hanem azt hogy eő nem olly igen régen valamely cigány legényel Also Meczenzeffen meg ősmarkedvén, az igaz férjét hitetlenül el hatta, és aval egyút el szőköt, azon Czigány legénynek a felessége Hacsaván meg holt eő Eözvegyen maradot a mint hallották, de a legényt eők nem ősmerték a kivel azon leanyok el szőköt.

3^{tius} Testis Ladislaus Ploszko Annor(um) cir(citer) 30 alias Bacsá.

4^{tus} Testis Franciscus Ploszko Annor(um) cir(citer) 20 alias Duna.

5^{tus} Testis Joannes Ploszko Annor(um) cir(citer) 17 Zingarice Puklo.

Hi Testis uterini Fratres in Deutro nominatae et invinculatae Zingarae existentes ad omnia De Eo Utri Puncta per omnia ita fatentur, veluti 1^{mi} Duo Testes eo addito hogy eők tapasztalván azon Testvér rosz Aszonyoknak Törvénytelen való ősmeretsegeket és szereteteket azon rosz Czigány legényel, a Czigány Legényt Jászon meg is verték eőt az igaz férjéhez haza vinni akarták, de eő azon Legényel titkon el szőköt, az ólta soha sem látták eőt. Act(um) in Oppido Jaszo Anno, Mense et Die quibus ut supra.

I Cottus Abaujvariensis Substitus
Judlium Andreas Alexius mp.

SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 368. doboz. Inquisitio magistratuum (Výšetovania deliktov), fasc. V. nro. 53.

Az aktában megtalálható Polácskó Zsuzsanna szükségű benevolum examenje is, közlésétől eltekinttem, mert az itt közölt íráshoz képest nem közöl érdemi információkat. Abauj vármegye törvényszéke 1769. január 10-én tárgyalta az ügyét, s 60 korbácsütésre ítélték.

41.

1770. július 5. Torna.

Pukló János és Marusa Klára elleni törvényszéki per házasságtörés és csavargás miatt.

A(nn)o (1)770 d(ie) Men(sis) Julij in Opp(id)o Thorna I Cottui ejusd(em) nominis adjac(entibus) peractum est sequens Benevolum Examen.

Kinek hinak, hova való vagy, van é feleséged és Gyermeked ? és hany Esztendő, micsoda vallású, és mester ember vagy ?

Pukló Jánosnak, Alsó Meczenzéfén lakom, vagyon feleségem és egy fiam, vagyok mint egy 28 Esztendő, papista vallású, és Czigány természetem mellett kovácsolni tudok.

Miért fogtak meg ?

Maris nevű özvegy Czigány Aszszonnyal Meczenzéfürül Kovacsiba mentem, az holott a' Badkai Czigány András ream ösmert, és elvádolván a' Biraknál engemet, hogy nékem vagyon törvényes feleségem, megis ezen jelentett özvegy aszszonnyal ott mulattam, azért meg fogatott.

Hát kinek hiják törvényes feleségedet, és hól eskettek meg benneteket ?

Hanya Judká(nak), az kivel Gelniczi meg holt Plebanus megesketet.

Mert hattad el ezen feleségedet, és mért csavargottal azon Maris özvegy czigány aszszonnyal ?

Azért, hogy részeg lévén elcsalt ígervén azt, hogy jobban elhetek vele, mint feleségemmel.

Hany nap csavarogtal vele ?

Csak két nap.

Mivel elszöktetek a' Marissal, akartatok é ujólag meg Esküdni.

Én nem akartam, de ő akart.

Mellyikét akarod a' két aszszony közül magadhoz venni ?

Csak felül jelentett Judka feleségemet.

Benignum Examen Complices p(rae)inserti Zingari ead(em) occasione peract(um).

Kinek hinak ? hova valo vagy, van é ferjed, Gyermeked ?

Marusa Kláranak, Remetérül való vagyok, volt uram de Szomolnokon meg löttek, ött gyermekem is volt, de mind meg holtak.

Mért fogtak ?

Azert hogy [---]⁸² Puklo Janossal elsöktem és Kovacsiban két nap és két éjjel mulattam, ott reank esmervén Badkán lakós Czigány András, ö meg fogatott benünket.

Mért szöktetek el, és hova akartatok menni.

Azért, hogy mind ketten részegek voltunk, akartunk penig menni Rosnyó fele az nemzecségünkhöz.

Haltatok é edjütt, és fertelmeskedetek e.

Egy éjszaka haltam vele, és fertelmeskedtem is.

Hol akartatok magatokat meg eskettetni.
Tuttad te azt, hogy Jankó(na)k felesége vagyon, mér szöktél meg vele ?

Soholsem.

Tuttam azt, de én részeg feővel cselekettem.

Nem denem hogy te amit(ot)tad el Puklo Janost es te csabitottad az veled valo szökesre.

Egen is en beszéltem rea, hogy velem jöjjön.

Act(um) sub Sedria die 5^a Julij 1770 in opp(id)o Torna celebr(ata) jur(atus) ord(inarius) notar(ius) mpia.

SOA. Torna vármegye törvényszékének iratai, 410. doboz. Processuum criminalium (Spory), Fasc. VI. nro. 22.

A levata szövegének közlésétől eltekintettem. A deliberatum nem található az aktában.

⁸² Kihúзва: „vele”.

DEVIANCIA ÉS BŰNBAKSZEREP

42.

1775. március 27. – augusztus 28. Gyöngyösmellék, Kaposvár
Bocskor József pere bestialitás (baromlodás) vádja miatt

42.1.

1775. március 27. Gyöngyösmellék
Bocskor József vallomása

Anno 1775to die vero 27^a Men(sis) Martij in Poss(essio)ne Gyöngyös=Mellék I
Cott(ui) Simigien(sis) ingremiata p(rae)sens Benignum examen
peractum est.

Kérdés

Felelet

Kinek hinak ?

Botskor Joseffinek.

Mitsoda hiten, vagy valláson hová
való, és hány esztendő vagy ?

Papista vagyok, Beczen születtem
e világra, és kitsinségemtől fogva
Csertón ezen N(emes) Somogy
Vármegyében nevelkedtem, most
huszhagyó (sic!) kedden jöttem
Bürüsre Csősznek, lehetek 18
esztendő.

Mikor, és miért fogtak meg ?

Most folyó 1775. esztendőben meg
esett Martius holnapnak 25 dik
napján Várodon ezen N(emes)
Vármegyében ugyan Várodiaak
fogtak meg, azért hogy fönt irtt
helységben lakozó öreg Jantsi
Istok lovával baromkodtam.

Hogyan s mi módon vűhetted
végben ?

Én éczaka ki mentem az Is-
táloban sötétben, és a' lonak két
hátusó lábát a' maga kötőfékjével
meg kötöttem, és eldöntöttem,
ugy baromkodtam véle.

Talán már ezen kívül is követfél el
illy gonoszságot ?

Én nem tagadom mert még
Cserteón az Atyámnak volt egy
csikója azal is követtem el töb-
ször is, de azt a' Farkas meg ölte.
Soha semmit sem követtem tellyes
életemben.

Valamely tolvajságot, pincze vagy
kamara töriseket nem követfél
e el ?

Voltál é ezen kívül fogságban ?

Nem voltam.

Actum quibus supra.

Per Danielelem Sághy I Cott(us)
Simig(iensis) Supr(emus) Judlium mp

42.2.

1775. május 6. Gyöngyösmellék
Tanúvallomások Botskor József ügyében

Anno 1775to die 6ta Mensis May in Possessione Gy(öngyös) Mellék I Cottu
Simigiensis ingremiata Secundum Subinserta De eo Utri puncta
sequentem peregi Magistratualem Inquisitionem.

De eo Utrum ?

1° Isméri a' Tanu mostanságh Kaposvárat raboskodó Botskor Joseff Ujpol-
gárt ? ismervén

2° Miért fogattatott meg, mit látott Jantsi Istok házánál, mit követett el annak
lovával le tett hite után vallya meg, seőt ha valamely más feslet életet
követett el, a' vagy valamely tolvajságokban, vagy káromkodásokban
tapasztaltatott e mindeneket igazan vallya meg a' Tanu.

Primus Testis providus Martinus Kováts in Poss(essio)ne Várod I Cottui
Simig(iensis) ingremiata degens, colonus Sp(ectabi)lis ac Perill(ustr)is
D(omi)ni Rochi Czinderi. Annor(um) cir(iter) 29. H. C. Juratus,
examinatus fassus est.

E Tanu mostanságh Kaposvárat raboskodó Botskor Joseff Ujpolgárt az előtt nem ismérte, mindaddigh, miglen Bűrúsre Mezzó pásztornak szegődött volna, azért az előtt mind viselte magát, s követet e valamit el, vagy sem? nem tudhattya, hanem e' most folyó esztendőben Husvét előtt /:de az napot meg nem tudgya mondanyi:/ Várodra által jót bort innya Várodon lakozó Kováts Jonás ujjolgárral, s egyenesen Jantsi Istokhoz mentek, kinél az Uraság bora árultatik, de ott miképpen voltak, a' Tanu nem tudhattya, hanem Jantsi Istok veje hajnal előtt mintegy fél órával a' Tanuhoz ment, meg szólította, hogy a' raboskodó személyt fognák meg, mert a' Lovával baromkodot, lábait lovának kötözve találta a' földön feküve, és a' sövegét a' raboskodó személynek ott találták, a' mint hogy minek utánna meg fogták volna, a' söveget a' raboskodó személy eleiben vűtték, hogy ha az övé volna é, elsőben ugyan tagadta, de azután megvallotta, hogy az övé, és minek utánna a' Tanu hatot ütöt volna rajta, meg vallotta, hogy Jantsi Istok lovával el követte a' gonosz-ságot, s közösült vele, a' mint hogy a' Tanu látta, hogy raboskodó Botskor Joseffnek lába szára vires volt, s azt mondotta a' Tanu előtt is, hogy a' ló rugdozta el, de reliquo nihil.

Secundus Testis providus Josephus Babud annorum circiter 28. in praescriptis degens ejusdemque Domini colonus H. C. adjuratus, examinatus.

E Tanu sem ismérte az előtt mostanságh Kaposvárot raboskodó Botskor Joseff Ujpolgárt, hanem a' mult Böjtön egyik estve Várodi Kováts Josef Ujpolgárral a' Tanu Ipa házához ment bort innya, és ketten egy icze bort meg itak, azután ismit másikat kért, a' Tanu Ipával, és több tselédgyeivel éppen vatsorált, minek utánna béhoszták volna a' bort, egyet ivot benne, azután ki ment, és hosszassab údeig kint kiset a' Tanu el alut, azután ismit Felesigivel elment a' Tanu a' kamarában fekünyyi, zörgist hallot az Istaloban, de azzal nem gondolván újra álomnak adta magát, s egyet jót alut, föl ébredisivel ismit zörgést hal, ki mene az Istaloban a heret (sic!) ló kötőfik nélkül a' kerék jaszolban szénát evet, a' másikat kereste a' Tanu a' sötétben, és elsőben is a' feje akadot a' kezében oldalán feküvén akkor a' Felesigivel világot hozatott, szemével látta, hogy fél hátulsó lábánál fogva a' jászolhoz fol volt kötve egyik kötőfekkel, és azt a' tanu elvágta, midőn a' kötőfék darabját le akarta oldanyi a' Tanu, ime egy fekete sövegre akad a' jászolban, s kérdezi a' Felesigitül, hogy kié lehet, arra azt mondotta, ez ugyan a Czigányé, mert az éczaka hogy olyan sokáig ki volt, söveg nélkül jót bé, ezen gyanuságért meg fogván, ennyihányot tsaptak rajta, úgy meg vallotta, hogy a' söveg az övé, és Kis Jantsi lovával baromkodot, a' mint hogy a' szára is vires volt, mind a' két lában, seőt a lábba való szárán nagyon által hatot, s meg is mosta, de tsak nem állot el a' vére folyása, a' Tanu hallatára azt is mondotta,

hogy Cserteón az Atyának volt egy két esztendőös tsikaja, azzal is volt köze. De reliquo nihil.

Tertius Testis providus Josephus Gyenise, annorum circiter 28. ibidem degens, et ejusdem Domini Colonus H. C. Juratus, examinatus, fassus est. Ad praemissa De eo Utri puncta.

E Tanu sem ismérte ez előtt mostanságh Kaposvárot raboskodó Botskor Joseff Uj polgárt, seőt miképpen tselekedet Jantsi Istok lovával a' Tanu egyébként nem tudgya, hanem minek utánna meg fogattatott volna, a' Tanu is elment az Eskút házához, látta szemeivel, hogy mind a' két szára nagyon vires volt, seőt még a' ló körme helye is meg ismirczet (sic!), s míg a' Tanu ott volt midőn kérdezték mi találta, azt mondotta, hogy mit kérdezik, s kérdeztik újra hol volna a' sövege, azt felelte, hogy az éczaka elvesztette, de hol nem tudgya, s mikor elől vütték volna néki, jól lehet elsőben tagadta, de azután meg vallotta, hogy az övé, és a' deresben le vonván akkor valami eötöt, s hatot ütötek rajta, meg vallotta, hogy Jantsi Istok lovával köze volt, s azért kötözte meg a' lábát. De reliquo nihil.

Quartus Fatens providus Joannes Kis annor(um) circiter 48. in dicta possessione Várod degens, ejusdem Domini Consiliarii Colonus, H. C. Juratus, examinatus, fassus est. Ad praemissa De eo Utri puncta.

Az előtt mostanságh Kaposvároat raboskodó Botskor Joseffet nem igen ismérte a' Tanu, s élete felül nem is szolhat, hanem a' mult Bójtön hajnal előtt egy kevéssé Jantsi Istok Menyetske Leánya a' Tanuhoz szaladot, mondván, hogy egy cigány nállok ivot az éczaka a' lovokat meg kötözte, és a' sövegét is ott hadta, most is fekszik a ló, talám (sic!) meg is döglik, azzal a' Tanu által ment, s látta, hogy akkor is fekűt Kis Istok Kancza lova, de már akkor a' lába el volt szabadétva, hanem a' raboskodó személy sövegét is még ott találta, látta a' szárain a' gatya szárt viressen, kitűl midőn kérdezték, hogy mi találta, arra nem szollott, seőt mind addigh tselekedetit tagadta, miglen a' deresben le nem huszták, azután ennyihányat ütöttek rajta, meg vallotta, hogy Kis Istok lovával közösült, s baromkodot véle.

Quintus Fatens Jonas Kováts annor(um) circiter 55. in praescriptis degens R. C. Juratus, examinatus, fassus est.

Mostanságh Kaposvárat raboskodó Botskor Joseffet igen jól ismiri, de semmi roszat nem tud reá mondanyi egyebet, hanem az elmúlt bójten, de a' napot meg nem tudgya mondanyi, a' Tanu Bűrűsre által ment, a' raboskodó személy hozzá menván pénzt tsörgetet a' markában, azt mondotta, hogy Várodra bort innya megyen, a' mint is a' Tanuval által ment, és Jantsi Istok házához, kinél az Uraság bora árultatott, bé mentek, ott edgyűtt ittak, iczaka igen sötít lévén, a' raboskodó személy ki ment a' szo-

bábul, és sokáig kint maradt, azt gondolták, hogy a' bor ártat néki meg, s le fekűt, űdű jártával sövegetlen bé ment a' szobában, látta a' Tanu, hogy a' szárain a lábra való szára nagyon vires, melyet meg akart a' Tanu niznyi, gondolván hogy a' sötétben eleset, s meg űtette, de a' raboskodó személy nem engedte meg niznyi, azt mondotta had legyen, azzal a' Tanuval el ment, és le fekűttek, más nap regvel Jantsi Istok veje az Eskűt Eötsivel a' Tanuhoz mentek, és a' raboskodó személyt meg kő-tözték, kérdezte a' Tanu hogy mit vitet, arra Jantsi Istok azt felelte, hogy az ilyen olyan lelkű meg dolgozta a' lovunkat az éczaka, azzal elvűtték az Eskűhoz, és kérdezték hogy ha az eő dolga volna e, de a' raboskodó személy tagadta, azután deresben huszták, és a' sövegét is eleiben vűt-ték minek utánna ennyihányot űtetek volna rajta, azt vallyotta, hogy igenis baromkodot a' lóval, más nap az Uraságh Ispánnya ismit állat ment, és ujra kérdezte, ha ugyan tsak volt é köze Kis Istok lovával, de ujra tagadta, az Ispán ennyihányot űtet rajta, akkor mondotta, hogy igenis közösűlt azon lóval, seöt Cserteön az Atyának volt egy Csikaja, azzal is volt köze.

Super praevia Testium fassione praesentes de Literas Testimoniales. Signatum Gy(öngyös) Mellék 6ta May 1775.

Daniel Sághy I Cottus Simigiensis Supremus Judlium mp

42.3.

1775. május 15. Kaposvár

*Botskor József ügyének tárgyalása Somogy vármegye törvényszékén.
Részlet a törvényszéki jegyzőkönyvből.*

...

Miképpen ezen T(ekintetes) Törvény Szék előtt vason álló rab Személ Isteni és Világi Törvényeknek félelmitűl nem rettentetvén, Emberi Természetirűl meg feleltkezett mint egy barom allat, ugyan barom allottal főrtelmes buja kivánságát, valamikor minden roszra vetemedet természete ohaitotta tölteni, az mintis tulaidon Szája Vallása ...bizonyitya Nem irtozot.

Kivánnya azért az főnt említett Fiscalis ...ezen Nyilván lévő iszonyatos és Természet ellen el követett Gonoszságaért, csak azértis hogy Szamossabb izben főrtelmeskedni nem irtozott Elevenen meg égetetvén az Elők Számából ki törűltessék.

...

Occasione Confrontationis cum testibus Magistratualibus institutae; a bizon-
sagok ujra elől beszéllették vallás tételeket: Melly alkalmatossággal a
rab személ recognoscaltá, hogy az Istalloban talaltatot söveg az övé volt,
de miként került az Istalloban nem tudja: Azután mentette magát,
hogy a gatyán látotot vér az Órábul folt légyen, de a bizonzagok szemi-
ben vallottak, hogy mind két lábo szára sebes volt, és a ló körömnek he-
leis a seb körül meg ismészet: tovább kérdeztetvén, hogy a szobábul ki
menetelével hová maradtot hosszassab üdeig, felelte a rab személ, hogy
a ház elöt le fekvén alut; mind az által Babud Jósef második bizonzag
szemében mondotta, hogy eö nem fektében, hanem inkább a fa vagító fe-
lül szaladni látta a rab személt.

...

Deliberatum est.

Mivel a rab személ törvényen kívül megh vallotta, hogy nem csak Búrússön
Kiss Jancsi Lovával, hanem még Csertün is tulaidon Aptyának Csikajá-
val baromkodot, ezen gonossága felül tett vallását pedig a Törvény Szék
előtt visza tagatta, de mind azonáltal a Magistratualis Bizonzagok val-
lássábul oly környül álló dolgok, ugymint a Lonak meg köttözésse, a
rab személy sövegének az istalloban találássá, és lábának a Ló által eszet
megh sebesető rugássá kinyilatkoznak, melyek által a Rab Személy ell
követett Istentelen gonossága eránt igen nagyon terheltetik: Annak oká-
ért gonoszságának kinyilatkoztatássára 3 gradusson által leendő
kemény csigázásra a rab személ itéltetik.

42.4.

1775. augusztus 28. [Kaposvár]

*A törvényszéki tárgyalás folytatása. Részlet a törvényszéki
jegyzőkönyvből.*

...

Minek előttö a rab személ előbbi Törvén Szék alkalmatosságával hozot
Sententianak értelme szerént Csigázásra adattatot volna, bé hozattatot
ezen Törvén Szék eleiben, és minek utána a Törvén Szék szivére szóllot
volna, hogy ne kinoztatná magát, hanem ha igazán ellene ki tett
baromkodást el követte, vallaná megh: arra a rab személ meg
áltolkodva azt felelte, hogy minck előttö Hohér kinzására mennyen,
inkább magára válolla ezen gonosságnak elkövetését, mert az Istennek
csak egy halállal tartoznék. De mivel ezen megh áltolkodot vallást
heltelennek lenni látta, és be nem vette a törvén szék, továbbis az igaz
vallás tételre meg intetet: és akkor azt vallotta, hogy Varadon igenis eö

kötöttö meg másik lónak kötőfékjével a Lovat, és azzal baromkodását elis végezte: de a maga Lábát Ló rugta e meg, vagy a jászolban ütöttö és mi módon, nem tudgya: Kérdeztetvén tovább Csertün el követet baromkodásárul, aztis meg vallotta, hogy az Attyának két esztendös Csikájával ottis baromkodot egynyihányszor, s a melly hosszi ostort magával hodozot, azzal szokta azon Csikót baromkodásokor meg kötözni. Hogy pedig vallásának igaz volta felül ne kételkedhessék a Törvényszék, se pedig abbul, hogy a rab személ csak a Csigázás félelmétül, s életének netalántán unalmátul viseltettvén, a mit nem cselekedetis, magára valla; meg kérdeztet, ha a bizonságok elöt szabad akarattyából vallotta ki Csertün el követet baromkodását, mivel arrul senki semmit sem tudot? arra azt felelte, hogy igenis maga szabad akarattyából.

...

Deliberatum est

Töb izben is ell követett Istentelen bárromkodassa eránt minemű vallast tett a Rab Személy, mind Váradí Helységbéliek, mind a Nemes Vármegye Feő Szolga Birája elööt, jól lehet ebben azzal mentette magát, hogy eő abéli vallását, tsak az kemény verés, melyel nevezet helység elöl jároi, és az Uraságh Ispánya kegyetlenül illették, és többeknek félelmi miat azokat vallotta légyen, és minekutánna a terhes күrnyül állássokra nézve csigára íteltetett, akkoris a Törvény elööt azt felelte, hogy minek elötte Hohérnak kinzássára adgya magát, inkább azon gonoszságnak sullát magára vádolla, mert az Istennek csak egy halállal tartoznék: de mivel megh intetvén a Törvény Szék által, hogy olyas valmerő Istentelen feleleteknek hanna békét és szivében szálván az egy igazságnál egyebet ne vallana, annak utána gonoszságának mivoltát minden kőrnül állásokkal a Törvény Szék elööt ell beszéllette; Mivel azért mind maga szája vallásából baromkodássának valosága kinyilatkozik, mind pedig a menyire mintegy tökellten vallásának hiteles voltát illeti, vétkének ell követesse helén hagyot valoságos Jelei bizonyossa teszük, és hogy a rab személy údeit föllül halladgya gonoszsága, nyilván megh teczik azért másoknak példájára, magának pedig érdemes büntetésére hohér palossa alá ételtetik, és feje vétetvén a megh förtöztetett barommal együöt megh égettetik.

Samuel Eperjesi Ordinarius
Notarius mp

SML. IV. 10. v. Tiszti fenyítő perek, nro. 1107.

ASSZONYSORS

43.

1762. május 4-5. Kassa

A férjét fejszével megölnő, Csupor(i) Anna szinai cigányasszony elleni per.

Benevolum Examen Zingarae Szinensis Csuporianae.

Miért fogtak meg ?

Azért hogy az Uramat főben ver-
tem.

Miért verted a fejét, hogy az Urad-
nak meg kel halni ?

Nem akartam úgy a fejét verni,
hogy meg hallyék.

Sig(natum) Kenyhecz
Stephanus Szalai I Cottus
Abaujvar(iensis) Or(dinarius) Judlium
mp

Anno 1762 Die 4ta Maij in L(ibera) Re(gi)aq(ue) Civitate Cassoviens Sub Sede
Malefactor(um) revisoria I Cottus Abauj Variensis.

Levata est Causa

Egregy Georgy Melczer de Kelemes qua tamen praelibati I Cottus Fisci
Magistratualis ut A.

Contra et adversus

Zingaram Annam [---]⁸³ Zingari Mathiae Csupor conthoralem Maritici dij
ream Magistratuales Carceres compactam velut I.

Idem Fiscus Magistratualis Praerogativis [---]⁸⁴ Juris cautelis inherendo
actionum declarat Sequentibus Mikepen ezen folyo 1762 Esztendőbéli
februarius Havanak ötödik napján [Szina névű helységben]⁸⁵ nem
rettegvén az Vilagi kemény büntetésektől gonosz életemben el annyira el
merült, hogy Urahoz és Ferjehez való hitese hazasságbéli kötelessége el-
len is elfajúlt gonosz életét szabadabba akarta tenni, és ne talántán meg
szokot Idegen Szemelvényekkel való parasznaságot is tovaddab szandé-

⁸³ Tollban maradt szó kihagyott helye.

⁸⁴ Az írás elhalványodása miatt nem olvasható szó.

⁸⁵ Ezt a három szót a lap szélére írták F jellel.

kozván követni, egyszersmind fen tartot agyarkodó boszszúságot kívánván bé tölteni, fejszét vett kezébe Ferje ellen, és annak Fokával Fejét ütven, s más Tagjának való gyilkolására is igyekeztvén azt ugy el verte, hogy Tizenegyedik Napra Férje eletebül ki is költözöt. Mellyeket is maga Vallásai № 1° és a Tanuknak bizonyosságai meg vilagositanak.

Arra való nevezve mivel Országunk Törvénynyej [---]⁸⁶ Pars 1ma Titulus 15 Mathiae Decreta 6. Articuli 51. et Decreta 1ma Articuli 82 a Szant Szandékkal való gyilkosnak erőszakos halált rendelnek, de különösen is az hazasok közöt való erőszakos gyilkosságért keményeb büntetesre, és az halálnak sérelmesebben való Szenvedésére is Art(icu)li [---]⁸⁷ 11. 1723 rendelik

Ahoz kepest kívánnya a tettes M(a)g(istra)tus Procatora, hogy Férjenek megvallot Gyilkosságáért a Sérelmes Halálra, és ugy a Hohér pallossra íteltesen.

Anno 1762 Die 4ta Men(sis) Mai sub Sedria I Cottus Cassoviae celebrata elimerunt Fassionem Sequentem.

Andreas Kozma Incola Szinensis Annor(um) cir(citer) 28. in figura Sedis Judriae fassus est. Ezen Fatens a Nagy Iarmara Csupori Matti hazahoz ment, midön a Feleséget, az Szinai Birak Biro hazahoz vittik, és Csuporit mas tarsával Szidik Györgyel az Szinai Mészáros hazahoz kezeken vittik, akori alkalmatosságal kirdezte Csupori Mattyit, hogy ki verte volna meg, kire nagy nehezen így felelt, a Feleségem vert meg, fejszefokkal, akinek a fején egy ütést latott, akibül vér folyt.

Catharina Toth Uxor Mich(aeli) Petrovjanszki Szinen(sis) Annor(um) 46. praemisso juramento fassa est, ezen Fatens latot csupori Matyasnak egy sebet a fején, kibül vér es ment.

A(nno) eod(em), die vero 5^a May, Sub Saedria I Cottus Cassoviae celebrata elimerunt Fassionem praesentem.

Ladislau Majoros Hajdo Cottensis A(nnorum) cir(citer) 36. jur(atus) exam(inatus) fassus est, Mikor bé hozták Csupori Mátyásné a Kassai

⁸⁶ Elmosódott rövidítés, minden bizonnyal utalás a Tripartitumra, l. a Szómagyarázatokat!

⁸⁷ A szöveg lejegyzője itt ---- jellel helyet hagyott ki a törvényhelynek, amit utólagosan nem írt be.

Bertenbe, kérdezte ezen Hajdú Társával edgyút, miért hoztak téged be? kire így felelt Csupori Mátyásné, az Uram meg vert, avval le fekűt, én is fejsze fokkal fekűvő Uramot egyszer főbe ütöttem.

Mathias Kis aeque hajdo Cottensis A(nnorum) 43. adjur(atus) exam(inatus) confirmat praecedentis Socij utpote Sui Fassionem.

SOA. Abaúj vármegye törvényszékének iratai, 364. doboz. Causa criminalium (Trestné spory), fasc. XIV. nro. 28.

A vádlott szűkszavú vallomásáról készült jegyzőkönyv még május 4. előtt készült, de a pontos dátum nincs feltüntetve az iraton. Május 4-én a törvényszéken Anna kiegészítette vallomását, „hogy ki tekervén az Ura kezéből a fejszét, midőn verni kezte volna, főben ütötte fejszével az Urát, két kézzel, de hányszor nem tudgya, mivel részeg volt igen”. A törvényszék Annát fővesztésre ítélte, a rövid latin nyelvű deliberatum közlésétől eltekintettem.

44.

1767. március - május. Középlánc, [Kassa]

Vizsgálat egy Maris nevű, adulteriummal és infanticidiummal gyanúsított cigányasszony ügyében.

44.1.

1767. március 4. Középlánc
Tanúvallomások

Anno 1767 die 4^a Martij in Pos(sessio)ne Közép Lánecz, pro parte Fisci Mag(ist)r(atua)lis peracta est Inqui(siti)o Sequens.

De eo utrum ?

1° Ismérte é a Tanu, mostan Kassai Tömlöczben ülő Maris nevű Czigány Asszonyt, aki Karácsony előtt harmadfél héttel Közép Láneczra jött, az hová való légyen, vgyon é ura, és hol esett teherbe ?

2° Múlt 1766^{dik} estendő xber havának cir(citer) 14^{dik} napja táján, ki házánál be-tegedet le azon Czigány Asszony, lett e élő gyermeke, mondotta e az előtt valakinek hogy terhes légyen, és hová tette az lett gyermekét, vallya meg a Tanu.

Primus Testis Franciscus Budai Zingarus Közép Láneczensis, An(norum) cir(citer) 28. praemisso corporali ju(ramen)to fate(tur) ad 1^m Egyebb-képpen nem ismérte e Tanu most Kassai Tömlöczben raboskodó Czigány Asszonyt, hanem múlt xber havá(na)k ketedik napján Vécsérül e Tanuhoz Közép Láneczra jöven, e Tanu könyörületességből Kunyhójá-

ba bé fogadta, az alatt az üdő alatt tudakozódván tülle, hová való légyen, és vólna é Férje? kire felelt a Czigány Asszony, hogy Rosnyóra való vólna, és ugyan ottan még Szent János nap tájban hólt vólna meg a Férje, kit Farkas Tamásnak hitak, de mivel hóltá után ki járt, és azon Czigány Asszonyt, úgy mint maga vólt Feleségét hóltá után bottal kergette, sótt az hatán az fazekat is öszve törte, ottan meg nem maradhattott, azért jött vólna el Rosnyórúl; Más alkalmatossággal pedig a Biró házánál hol azt vallotta, hogy Almáson, hol pedig, hogy Görgön hólt vólna meg az ura, de hol, vagy kitül esett vólna teherbe, e Tanu előtt semmit sem szóllot, hanem ad 2^{dum} Múlt xber havá(na)k 10^{dik} napján, úgy mint Csütörtökön ugyan e Tanu Kunyhójában roszzúl lett, és Pénteken viradóra nagyon jajgatván, e Tanu Felesége kérdést tett tüle, mi baja vólna, kire felelt a Czigány Asszony, hogy a mádra indúlt vólna meg benne, az hasogattya, de mivel a jajgatása nem szűnt, mivel setét vólt, e Tanu felesége szalmát akart gyújtani, kit látván a Czigány Asszony, meg szólította hogy egy kis korig ne gyútana világot, és azonnal valami hólyag mint egy kis ökölni el ment tüle, azt látván e Tanu felesége Kapaló Lászlónét el híjta, mellyet vizsgálván semmit sem vettek eszre rajta, hogy mozgot vólna azon hólyagban, maga a Czigány Asszony azt vallotta, hogy az üszög légyen, kiért midón az emlitet Kapaló Lászlóné feddette vólna, hogy az üszög sem szakadna fátúl, hanem embertül, Czigányúl zajgot reája, és azon hólyagot az Timkó szomszéd kertiben levő pusztá verembe vetette, mellyet harmad, vagy negyed napra a Kutyák el hurczolván, és a falusiak közöt el hiresedvén, azért fogták meg a Falusiak.

Secunda Testis Catharina Kótai consors p(rae)cedentis testis Annor(um) cir(citer) 24. p(rae)misso corporali j(ura)m(en)to per omnia confirmat Mariti Sui Fassionem.

Tertia Testis Maria Kopács, consors Ladislai Kapaló Közép Lánzcien(sis) Annor(um) cir(citer) 40. p(rae)misso corporali j(ura)m(en)to fatet(ur) ad 1^m nihil, ad 2^{dum} Deutralis étczakán Budai Ferenczné Czigány Asszony hajnal felé a Fatensért járván, magához híjta, s be menvén a Kunyhoba e Fatens, már a deutralis, mostan raboskodó Czigány Asszony a tűznél fel ült, és valami hólyagot, mellyet mondották, hogy tülle ell ment vólna, a tűz mellet forgatta, de e Fatens, mivel reaja sem mert nézni mi lehetet nem tudgya, nem is tapasztalt benne semmi elevenséget. Melly Czigány Asszonyt midón feddette volna e Tanú, Czigányúl nagyon zajgot reája,

avval kuyhójokból ki ment, hová tették pedig azon hólyagot e tanu nem tudgya.

Harum mostrar(un) vigore, et testimonio Literar(un) mediante. Sig(natum) A(nn)o et die ut Supra.

I Cottus Abbaujvar(iensis) S(upremus) Judlium
Jacobus Lánczy mp.

44.2.

1767. május. 12. [Kassa]
Cigány Maris vallomása

A(nn)o 1767° die 12° Maji Benevolum examen Zingariae Mariae Sub Sede Captivorum Revisoria elicutum.

Ki(ne)k hinak ? és hová valo vagy ?

Czigány Maris(na)k, s Rosnyorul valo vagyok

Kinek Felesége vagy ? s az Férjed hol vagyon ?
Hol holt meg az Urad

Farkas Tamás Felesége voltam de már meg holt.
Csetneken N(emes) Gómör V(á)r(me)gyéb(en)

Kitül estél teherbe és hol ?

Egy Czigány Legénytül Tályán a mult Szüretkor, de nem tudom kinek hiják.

Tályán kinél voltál Szállásson.

Egy Uri Embernek Szelejebe⁸⁸ jártam dolgozni, s ot voltam szálva is, de azt sem tudom kinek hívják.

Hogy ismerkedtél meg azon Czigány legényel ? s hányszor közösködtél véle

Nem volt semmi isméreccségem vele, mert csak éczaka gyöt hozám, s kezeimet hátra fogván, s a szamot is be dugván ugy közösködöt velem.

SOA. Abauj vármegye törvényszékének iratai, 368. doboz. *Inquisitio magistratualium (Výšetovanie deliktov)*, fasc. V. nro. 34-35.

A külzetre vezetett feljegyzés szerint Cigány Marist nem találták bünösnek, s lakhelyére visszautasítva szabadon bocsátották.

⁸⁸ Szőlőjébe.

45.

1778. május 5. – június 20. Miskolc.

Esztergomból származó tolvaj cigányasszony pere

45.1.

1778. május 5. Miskolc.

Sándor Maris vallomása

Anno 1778. die 5a Maij Sequens Benignum Examen per actum est

Kinek hivnak etc. ?

Sándor Marisnak Esztergomba születtem a világra most itt Miskóltzon tartózkodom, 40. Esztendő Pápista vagyok.

Vagyon e férjed, kinek hivják és él e vagy meg holt ?

Vólt Férjem de meg hólt Esztergomba Farkas Jánosnak hivták most éppen Esztendeje hogy meg hólt, három Gyerekem is vólt túlle de mind meg hóltak.

Mikor jöttél Esztergomból ?

Bőtbe (sic!) húsvét előtt jöttem ell az óta Szikszón vóltam egy Özvegy Aszonymál Rósánénak hivják kenyeret szokott sütni a Piatzra ide Miskóltzra pedig most Áldozó Vásárákor jöttem s az óta hol egynél hol másnál tartózkodom nevezetessen három napig Nóll Lakatosnál vóltam, s ott is háltam, Oláh Pistánál is háltam két éjjel.

Kivel jöttél ell Esztergomból, és hogy ?

Magam indultam ell hol gyalog jöttem, hol kotsira kaptam magammal hoztam vagy ött forintotskát s azon élödtem az útba.

Kinél laktál Esztergomba ha ott születted ?

Én ugyan ott születtem, hol egynél hol másnál sellérségen laktam, de a neveket nem tudom.

Ezeket a Portékákat mellyek a kez-
zednél találtattak hol vetted ?

A kártony szoknyinget és úgy
tettzik két ingvállat a' kötélrül
vettem le, a harmadik ingváll pe-
dig az enyém a gubát az ajtótúl
loptam ell és Kozi Czigánynál
vittem ell adni de egy pénzt sem
adott érte a két fejre való bétsi
kendőt is a kötélrül vettem le egy
háznál a bagaria kötőt pedig ma-
gam vartam, és vettem múlt vá-
sárkor.

Hol, vagy kinél vartad meg a
kötőt, s hol vagyon az varró szer-
számod ?

A búza vetéseknél a Várason ki-
vül vartam a varró szerszámom
hova lett a sok húrczolkodásba
nem tudom.

Extradatarum per Juratum V(icem) Notarium
Gabrielem Kalló mp.

Coram Jure reexaminata confirmat.

45.2.

1778. június 20. Miskolc.

A városi bíróságon lefolytatott per jegyzőkönyve

Anno 1778 die 20a Junii in Regio Coronali Oppido Miskoltz I Cottui
Borsodiensi adjacente Coram Sede Praetionali Antelati Privilegiati
Oppidi Miskoltz.

Levata est Causa.

Nobilis Domini Andreae Szalay qua modo faci Oppidi Miskoltz Ordinarii
Judicis ut M. et A.

Contra et adversus.

Hic in Vinculis adstantem Mariam Sándor ratione Criminis ab infra uberius
declarandi mota velut I.

Et pro eadem Domino A. Egregius Stephanus Nánási velut Ordinarius
Fiscalis Provisor inhaerendo Legi Actionem suam proponeret
Sequentibus.

Mikeppen ezen N(emes) Törvény Szék előtt álló Tolvajságra vetemedett
Személy Sándor Maris fére téven mind Isteni mind világi Törvényeknek
szoros fenytékitt több ideig folytatott kóborló Csavargasi között ide
Miskoltz tájékára vetemedvén egy kardon Szoknyingett kétt Ingvállat

egy Gubát két fejre való Bétsi vászony Keszkenött, egy Bagaria kötött, és egyéb efféle vagyonokatt más javaira asitozo uttal és moddall egytűll is mástul is tolvajull el lopni több Jámbor felebaratyatt tókélletlenűll karosítani eppen nem iszonyodott, Isten eő Szentt Felsőgenek meg bántasavall más Jamboroknak pedig karositasaval.

Minthogy pedig az illetén Tolvajságok hazank Törvénye általl akasztó fának büntetése alatt tilalmaztatnának

Arra valo nezve előadván az maga szaja vallasat Sub C. és annak authenticáltatasatull várván kívánnya a Fiscalis Procator hogy ezen gonosz Tolvaj Személy a karoknak meg terítésén kívűll el követett cselekedetinek milto jutálmára Masoknak pedig hasznos példájára a Törvények által szabott melto büntetesett el vegye.

Deliberatum est.

Esztergomba való Sándor Maris meg vetvén mind Isteni, mind világi Törvényekben ki tett fenyeitekeket csavargásai közben ide Miskoltzra jövén más javára ásitózó gonosz szándékábul bizonyos ruhákat, s öltözöket itt az Várason egyűnne is masűnne is Tolvajul ell ragadozni nem iszonyodott mivel pedig az illetén másokat károsító gonosz személyeket Istenűnk, és Országunk élő Törvénnyei keménnyen büntettetni parantsollyák említett Sándor Maris is ell követett Tolvajságáért tekintetben jövén az kárnak meg kerülése 50 Korbáts útéseknek ell szenvedésére méltónak itilletik, s az Hazájában repassuáltatik.

Coram Michaelae Csomós
Substitus Judlium
et Jurassore Michaelae Sebe mp

BAZML. IV. 1501. b. Miskolc Város Tanácsának iratai, Species XV. nro. 19.

46.

1782. augusztus 23. - 1787. május 22. Kaposvár, Pécs, Szil.
Jónás Julianna csavargással, lopással, feslett étellel és istenkáromlással vádolt cigány asszony ügyében folytatott vizsgálatok és törvényszéki perek mellékletekkel

46.1.

1782. augusztus 23. Kaposvár.
Jónás Julianna vallomása.

Anno 1782 die 23^a Aug(ustus) in Oppido Kaposvár I Cottui hinc Simig(iensis) ing(remiata) sequens per me infrascriptu(m) peracta(m) est B(enigna) Examen.

Ki(ne)k hivnak, minémü hiten, vagy valláson, és hány esztendő vagy ?

Holl születettél, 's meg fogtattásod idejéig merre tsavartogtál ?

Holl nyirtak meg ? mikor, 's miért ?

Jonás Julinka a' neve(m), pápista vagyok, lehetek vagy 26 esztendő.

Kéthelen ezen N(emes) Vármegyében születette(m) Jonás János, és Maris Kata szülőimtül, 's azoknál volta(m) is mind addig, méglen Sallai János Göllei Uj Polgár legény ell nem vet ez előtt 8 esztendővel, ki már akkor T(ekintetes) Prajsach Regimentbéli katona vala, 's most is azon N(emes) Regimentnél vagyok, hogy véle ne(m) volta(m) már 4 dik esztendeje, azidő alatt ell mente(m) Pétsre szolgálatot keresni, de mivel nem kapta(m), vissza térte(m), s esztendőtül fogva Kéthelyen a' szülőimnél töltötte(m) időmet mindaddig, méglen Sz(ent) László napján Segesden a' Verbungon volt Rátz nevezetű Uj Polgárul lett katonához ne(m) adta(m) magamat, az uta azzal volta(m) mind addig, és élte(m) méglen N(agy) Bajomb(an) meg nem fogtatta(m), 's ezen fogságban pedig 29dik Juliusban hozatatta(m).

Ez előtt vagy két holnappal Vésén volta(m) oly képpen, hogy Csurgói Vásárra akarta(m) menni több Uj Polgári Személlyekkel úgy mint Nagy Bajomiakkal, 's ippen akkor fogdoztak a' németh katonák kőzöt volt személlyeket, 's azt gondolták, hogy én is azok közé való legyek, meg fogtak, 's meg nyirtak, meg is vertek.

Hát a' többi Uj Polgári Személyek közül fogtak é meg ?

Holl fogtak meg a' véeseiek ?

Holl mit loptál beszéld ell ?

Bajomban Szalai Györgyné Asszonytul ne(m) de egy darabb fehér vásznot, és keszkenyöt, melly a' Rátz nevezetű szeretődnél meg ismértetett, ne(m) de te loptad ell a' szározéttóruul étzakának idején, és a' gazdasszonyt is meg loptad, kinél quartélb(an) vala szeretőd, azon kívül azt a' személyt is meg loptad, ki Bajomb(an) most aratásb(an) az aratók(na)k főzött ?

Előbb azt mondád, hogy Sz(ent) László napkor állottál a' Rátz katoná mellé, mastani beszédedbül pedig valósodik az, hogy te a' Pesti és Pétsvári campamentumokb(an) is voltál, és így igaz az, hogy miulta uradtul ell váltál, mindenkoron katonák késérője, 's buja életet viselő valál, e' mellet pedig hogy lopásokat is ne(m) tettél volna, hihetetlen ?

Voltál é ezen kívül fogságb(an) ?

Egy Istvándit fogtak meg, 's hasonlóképpen bántak véle, de a' bajomiakat nem bántották, mivel ismérték.

A kortsomán ital közb(en).

Senki(ne)k sem tette(m) lopásom(m)al kárt.

Szalai né Asszonyomtul semmit, se a' gazdasszonytul ne(m) lopta(m), mi pedig a' főző asszonyma(k) dolgát illeti, azon személy taval a' németekkel volt Pesten, az idén pedig velünk volt Pétsváron, ottan a' N(emes) Vármegyebéli Barbélhoz állot szolgálatba, 's onnand járt Thuri nevezetű katonához, 's hogy ottan rosszul viselte magát, az asszonya fogta ell a' ruháját, és ne(m) lopattatott ell.

Való hogy Pesten is volta(m), Pétsváron is voltam, 's minek előtte a' Loger(ne)k vége let volna, egy nappal én előbb ell jöttem ide haza, de most is csak azt vallom, hogy lopásommal senkit meg nem károsította(m).

Pétsen volta(m) egy nap, a' Pátrol fogot meg, de bántás nélkül szabadulta(m) ki.

Actum quibus Supra per Paulum Farkas I Cottus Simigiensis
Vice Judlium mp.

46.2.

1782. szeptember 3. Kaposvár.

*Jónás Julianna ügyének tárgyalása Somogy vármegye törvényszékén.
Részlet a törvényszéki jegyzőkönyvből.*

...

Miképpen ezen T(ekintetes) Törvény Szék színe előtt vasonállo Rab Személy meg nem emlékezőn azon kötelességről, mellyet hittel fogadott más idegen szemékkyel buja és feslet életet élni, s e közben számos lopásokatis el követni nem félemltet...

Kivánnya azért a fönt irtt Magistratualis Fiscalis Procator, hogy a Rab Személy érdemessen meg büntettetvén a kárnak meg térettésére kinszeríttessék.

...

Deliberatum est.

A Rab Személy másához hittel is köteles lévén maga szájo vallásából nyilvánlatzotik, hogy bátróbban a tsunya gonosz fajtalanságban több illetlen dolgokat végben vihessen, azért hűtvős társátulis ez előtt négy esztendővel ell partalván, a többi katonákat bisztokban egyik egyik logerbul a másokban késérgete s velek fajtalankodni Isteni s Világi Törvényeknek meg szegesivel nem felemltet. Kihez képest hogy a Rab Személynek gonoszságában ell merült természettye jora vezetessék 32 kemény korbács ütéseknél ell nyerésivel e N(emes) V(á)r(me)gye Tömlőcziből leendő ki szabadulása után az Urahoz igazétatik. Signatum ut Supra.

per Jozef Somsich mp

46.3.

1783. január 29. Kaposvár.

Jónás Julianna újabb vallomása.

Anno 1783 die 29^a Men(sis) Jan(uarius) in Oppido Kaposvár I Cottui Simighien(sis) ingremiato p(rae)sens Benignam Examen per me infrascriptam peractum est.

Interrogatoria

Responsio

Kinek hinak ?

Jonás Julinkának.

Minémű hiten avagy vallásson vagy ? hol születettél e világra, és hány esztendőös lehetel ?

Ki fogattatott megh, hol mikor ? és mi okért ?

Miért mondod, hogy tsak említett katonával közösködtél, holot Istvándiban és Szigetváron is sokáig társalkodtál és a katonákkal voltál ?

Hogy megh fogtak Istvándiak miért fenyegetted őket, hogy megh gyujtod az helységet ?

Pápista hiten vagyok Kéthelen ezen T(ekintetes) N(emes) Somogy Vármegyéb(en) helesztetett Mező Városban születtem e világra, és lehetek 32 esztendőös.

Múlt December holnapnak 27^{dik} napján Istvándiban ezen N(emes) Vármegyéb(en) lévő Mező Városban ott helesztetett katonaság strázsa mestere fogattatott megh azon okbul, hogy buja és feslet életet követtem ell bizonyos Horváth Joseff katonával.

Én ugyan több katonával amint fölleb megh vallottam buja életet nem éltem, hanem az helység h korcsmáján egy Recruta Katona az szeretőmel őszve veszet érettem, de a strázsa mester uram oda érkezet mind a ketten ell mentek Qvártérokra, én pedig Aligvári nevezetű korcsmára mentem s ott tartozkodtam harmad napra ugy mentem bé ismét Istvándiban.

Taval légyen én gyujtogatással nem fenyegettem, hanem hogy ugy volt a szó Pintőlőné ell meczik, hajamat pedig ell nyirik azt mondtam, hogy ne tselekedjék már én vétkeimért megh büntettem Kaposvárot.

Voltál Kaposvárot az Nemes Vármegye fogságában, és miért, és miként vetted szabadulásodat ?

Hogyha ki tiltatattál újra miért mentél Istvándiban ?

Hol az urad ? és miért hadtad ell őtet ?

Volt e gyermeked uradtul ?

Hát miulta illetin buja, és feslet életet követel volt e gyermeked ?

Minémű tolvajságokat követél ?

Voltál e Kaposvári fogságon kívül, még máshol is ?

Miulta uradat ell hadtad, hol csavarogtál ?

Mint emlékezem lehet négy s ött holnapja, hogy N(emes) Vármegye Tómlóczébül ki szabadultam, akkor is az buja életemnek folytatássa véget voltam fogva 32 korbács csapásoknak vételével, ell bocsájtattam és ezen N(emes) Vármegyébül ki tiltatattam.

Én nem mentem volna Istvándiban, hogy ha vélem ki igazított kurvák visza nem hittak volna.

Te(kin)t(e)tes Praiszok Rege-menttyében katona, most hol légyen nem tudom, én eőtet nem hadtam ell, inkább eő hagyot ell engem ennek előtte hat esztendőekkel.

Nem volt.

Nem volt nékem soha is.

Egy ludnál többet és nyers gyümölcsön kívül nem loptam.

Nem voltam.

Thamásiban Szokolb(an) T(e-kintetes) Tolna Vármegyéb(en) az attyám fiainál tartozkodtam s onénd Kéthelyre jöttem ott három esztendeig voltam az édes anyámnál, s ugy adtam magamat az katonákhoz.

Actum Kaposvár quibus ut supra

Per Ladislaum Hunkár I Cottus Simighiensis V(ice) Judlium mpia

46.4.

1783. január 30. - február 1. Kaposvár.

Újabb tárgyalás Somogy vármegye törvényszékén. Részlet a törvényszéki jegyzőkönyvből.

...

Miképpen ezen Vason álló rab személy több izbéli meg fogatása és az Te(kin)t(e)tes Nemes Vármegyének tomlóczözése által sanyargattatván nem hogy jora fordította volna életét, sőt inkább mélyebben az Gonoszságban elmerülven, nyilván valo fajtalan élettét testi kivánságinak eléget tett az mint is tulajdon szája vallásából ...ki teczik.

Kivánnya azért, az föllebb említett Magistratualis Fiscalis Proicator, hogy er-zékennyen meg büntetődgyék és az Te(kin)t(e)tes Nemes Vármegyébül ki tiltattassék.

...

Deliberatum est

Ambátor ezen vason álló Rab Személly saját Férjéhez való hite szegettségével öszve kaptsoltt fajtalan eletéért már ezelőtt enyhány holnapokkal meg érdemlett büntetést ell vette sőt ezen N(emes) V(árme)gy(é)nek határibul ki is vezetett, ezzel még is nem gondolván, nem hogy magát jobb erköltsökben foglalni, s fogadása szerént életét meg jobbítani igyekezett volna, de még hogy az meg rögzött telhetetlenségének gyakorlására nagyobb módot, s alkalmazhatosságot kereshessen újra az tilalom ellen is, ezen N(emes) V(árme)gyében visza térni, s Istvandiban az katonákkal masoknak botránkozására tisztatalan szövetséget vetni, és hoszas ideig folytatott tökéletlen életét allandó gonos-ságával terhelni végtére házosságtörésben ismét leendeni nem irtozott. Mind ezeknek tehát nagyobb elltavoztatására, hogy az Rab Személly ennekutánna jobban iparkodgyék, és azt amit eddig benne saját férjéhez való kötelessége jóra nem hozhatott, azt hoszassabb tomlócztetéssel öszve kaptsoltt keményebb verettetés jobb erköltsöknek gyakorlására vezérellye, s ugy az Rabb Személly is teszi kivánságának fölöttébb kedvező indulatit ennekutánna nagyobb zabolában tartani igyekezzék, két penteken ki szenvedendő kemény 25. 25 korbáts ütésekre íteltetik, s újra ezen N(emes) Vármegyének hataribul örökössen kitiltatik. Signatum Kaposvár 1^a Februar 783.

Per Antonium Tallián mp

46.5.

1784. január 23. Kaposvár.
Jónás Julianna újabb vallomása.

Anno 1784. die 23a Januarius in Oppido Kaposvár I Cottu Simigiensis
ingremiato praesens Benigna Examen per me infrascriptum peractum
est.

Kérdés

Felelet

Kinek hijnak micsoda hiten, vagy
valláson vagy, és hány esztendő
lehecz ?

Hóly születtettél e világra és
megh fogattatásod előtt holy csa-
varogtál ?

Mikor miért és ki által fogattattál
megh ?

Hogy mersz hazudni, hogy megh
fogattatassodnak okát nem tudod,
hiszen Jádrul hoztak volna rab-
ságba ha az Kiss Biró ki veled
egyert értett ell nem eresztett vol-
na.

Miért fogattatott megh az Qvar-
télózó strássa mester Jádon ?

Rozmán vagyis Jónás Julinak
hivattatom, pópista hiten vagyok,
lehetek valami 30 esztendő.

Ezen T(ekintetes) N(emes) Somogy
Vár(me)gy(é)ben Lengyel Toti nevű
helységhe(en) születtetem, s az mult
telen T(ekintetes) Tolna Vármegyé-
ben Úrögben testvér nénémnél
tartozkodtam, onénd ki kelettel⁸⁹
ide Somogy Vár(me)gyében be jöt-
tem, holy Karádon hol Jádon az
katonák között tartozkodtam.

Most mult Pintöken itt Kaposvárott
fogtak megh az korcsmán de miért
azt nem tudom.

Igaz, hogy Jádon az strássa mester az
katonák között fogattatott megh az
biró házához küldött de az Kiss Biró
ell eresztett.

Hogy az korcsmán az Qvartelozó ka-
tonákkal ittam.

⁸⁹ Tavasszal.

Mikor ittál az katonákkal az korcsmán nappal e vagy éjél ?

Hány napp csavarogtál Jádon ?

Buja életett éltél e velük ?

Ketseghkivül azért mentél az Czigányokhoz hogy az katonákkal való paráználkodásban nagyobb alkalmatosságod lehessen azért vald megh ha paráználkottál e Jádon az katonákkal.

Kiss Biró miért szöktetett ell az Biró házatul, miképp ámitottad ell vald megh.

Mit loptál ell Jádon az katonátul ?

Dél tájban.

Egy éjjel egy napp.

Egyikkel sem paráználkottam, mert éczakára az Czigányokhoz mentem háltni.

Én bizony nem paráználkottam egyikkel is.

Az napp hogy Jádon megh fogattam az Öregh Biró leányának kézfogója volt, mind riszegek voltak strassát nem állítottak mellém az békó tágon volt rajtam ki huztam az lábomat belúle egyebbiránt is konyhában voltam megh lánczolva egyik Kiss Biró az szobaban ivot az mássik Suma névű Kiss Biró ki minek előtte az Öregh Biró házatul riszegen ell ment volna nekem azt mondotta no Juli ha ell mehecz csak ell menny mert Kuttya Portiot kapsz arra való nézve ell szöktem.

Egy üngött és két keszkenyött loptam az üngött mingyarást visza attam az katonának magának egyik keszkenyött Csombárdi Czigány Aszonnáll hattam hogy mossa megh az mássikat Porkolább Ur ell vette tőlem.

Mikor és mely üdő tájban loptad ell az katona üngöt és keszkenyöitt ?

Föllebb azt mondottad, hogy éczaka mindenkor az Uj Polgárokhoz mentél hálni, most megh azt valod, hogy az katona ruháját éjjel vetted ell ketsegh kívül hogy faitalankodni mentél az katonához akkor jutalmaztad megh magad Faradsagodat azért ne tagad és vald megh faitalankottál e azon katonával kitül jutalom feiben ruháját ell hoztad.

Mult Sz(ent) György napkor P(uszta) Korpádon Totth Mihál birkás feleségitöl minemő fehér ruhákat loptál ell és micsoda üdő tájban számláld elő.

Azon alkalmatosságal hogy az általad ell lopott portikák ell veszte három magyar fejkető és egy fejre való takarító is ell veszet azokat is teneked kölletett ell lopni azért csak vald megh hova tetted.

Hányszor voltál már fogságban ?

Itt Kaposvárott háromszor miért voltál fogságban ?

Hát Pécsen miért voltál fogva ?

Az korpádi ell lopott ruhakott hova tetted ?

Éczaka hoztam ell.

Én nem faitalankodtam.

Egy selem keszkenyöt egy uj fehér kötint, másfél rőf pantlikát, hat patyolat fejketöt, egy kanafasz szoknyát, egy nykra való granát gyöngyöt.

Én azokat nem loptam akar hova tettik.

Itt Kaposvárott evel háromszor, Pécsen is háromszor.

Mindenkor az faitalan életért.

Mindenkor Pécsen azért fogtak megh hogy éczaka az korcsmán találtak az Város Patrolai.

Az szoknyát Totth Mihalnénak Pécsen vissza attam a többit túlem az pajtasom ell lopta.

Anyi sok raboskodásid után mi-
csoda büntetéssel szabadultál ki az
tömlőcből ?

Kaposban kétszer, Pécsen egyszer
kemény korbács csapások után sza-
badultam megh.

Signatum Anno die quibus ut Supra
Per Stephanum Vörös I Cottus Simigiensis V(ice) Judlium mp.

46.6.

1784. január 26. Kaposvár.

Újabb törvényszéki tárgyalás. Részlet a törvényszéki jegyzőkönyvből.

...

Miképpen ezen vason álla Rabb Személy, sok izbéli raboskodá-si
közben elvet érzékeny büntetések után is, életét jobbra nem fordítván,
fajtalankodnyi s e közben feles lopásokat is el követni, az mint is
tulajdon szajo vallásából ...ki tetzik, nem felemlet, e képpen el kezdet
gonosságában nyilván valo meg rögzését világossan kimutattván.

Kiványo azért az főnt emlétet fiscalis Procator, hogy ezen Rabb Személ
erdemes büntetését elvévén ezen N(emes) Varmegyének minden
határibul örökre kitiltassék.

...

Delibereatum est

Önnön maga szája vallásából az Rab személynek megbizonyodván az, hogy
Jádon az Katonaktúl egy inget és két keszkenyőt el lopott, Pusztakorpádon
pedig Tót Mihály Birkás feleségetül egy selyem keszkenyőt, egy új fejer
kötényt, másfel rőf pantlikát, két patolat fejkétőt, egy kanafász szoknyát, és
egy nyakra való grannat gyongyót el tulajdonított, emellet több izbéli
tomlőztetését, és azutan ki szenvedett kemenyebb veretetését a Rab
Személy semminek sem tartván újra tolvajságban, és a katonák
társóságában keveredni s megrögzött fajtalan kivanságinak kedvtöltésére
alkalmatosagot keresni, és azt ne talántán tovább is gyakorolni nem
irtózott; Arra való nézve, hogy ennek utánna az illyesektúl magát jobban
tartosztatni, és már etzer jobb erkültsekben foglalni iparkodjék, kemény
harmintzkét korbáts ütésekre íteltetik, és az N(emes) V(árme)gye hataribul
örkössen (sic!) ki tiltatván az okozott károknak vissza térítésére
köteleztetik. Signatum in Oppido Kaposvár Anno 1784 die 28 Januar.

Per Antonium Tallián V(ice) N(otarius) mp.

46.7.

1787. március 17. Pécs.

A Baranya vármegyei hadnagy bizonyságlevele Jónás Julianna megbüntetéséről és kiutasításáról.

Csuka, Rozmán, és Jónás Juli, három névvel magát nevező Uj Polgár Aszszony Szabad Személy, N(emes) Somogy V(á)r(me)gyiben helyezettett Gölle nevezetű helységhe béli, minekutanna el követett Tolvajságaj, és tsavargó feslett élete miatt T(ekintetes) N(emes) Baranya V(á)r(me)gye Törvény Székinék Sententiaja mellet érzékenyen töb izben is immár meg büntettetvén, említett N(emes) Vármegyebül is ki tiltatott; Ismét most 25. korbács csapá-sok után el eresztetik és ezen N(emes) V(á)r(me)gyibül ki tiltatván Főnt említett N(emes) Somogy V(á)r(me)gyiben lévő Gölle hely-séghe, mint eredendő helire vissza utasittatik. Signatum Pécs Die 17° Martii 1787.

Tsik Imre mp
T(ekintetes) N(emes) Baranya V(á)r(me)gye Hadnagya
[L.S.]

46.8.

1787. március 17. Pécs.

Baranya vármegye alispánjának utasítása több helység bírójához.

Ezen Tolvaj Czigány Aszont Szabolcsi Biró Mánfáig, Mánfai Székig, Széki Hertelendig, Hertelendi Sásdig, Sásdi pedig Dombovárig jo vigyázás alatt kísértesse. Signatum Pécs 17^{dik} Martiusban 787.

Sauska Ferencz T(ekin)t(e)tes N(emes)
Baranya Vármegye Or(dinarius) Vice Ispanya

46.9.

1787. március 24. Szil.

A szili előljároság levele a somogyi alispánhoz.

Tekintetes Ord(inarius) Vice Ispány, és Consiliarius Uram!
Ime ezen jelen való Tolvaj Személy Pétsi T(ekintetes) N(emes) Baranya Vármegyei fogsághul való ell botsátása után az ide rekesztett passusokal Nemes Vármegyénkbe érkezett a hol is következő Tolvajságokat kö-

vetett ell:

- 1o. Pulába Berky Gergeltől egy három forintos selem pruszlit, egy fél talléros abroszt, egy kék kötényt, egy patyolat takarétott, a' kötén ugyan takarétoval együtt már kiznél vagyon.
- 2o. Vadérul Kántor Gyorgytól már ugyan két esztendeje, de itten esmértetett meg a' Tolvaj Személy lopott egy pár fél viselt sárga csizmát, egy tiz garasos keszkenyöt és egy huszasos tarka keszkenyöt, egy Márjásos patyolat főkötöt.
- 3io. Itt nálunk Szilba pedig következendő Istentelen káromkodásokat tette. Ugymint mihelyest Kántor nevezetű ember reá talált volna ezt felelte: No meg gyűtél Baszom fékom teremtette rám akadtál, te vagy a meg öló gyilkosom; ezután a Kis Birónak No baszom a Biros lölködet azért ha Biró vagy sem félek ám tőled, tovább számlálhatatlan sok Istentelenségeket. Baszom Máriának, Minden Szenteknek Teremtőjét, s teremtését, Basza az ember Lölkét és, hogyha eczer meg szabadulhat fellgyujtya Városunkat, mind koldussá tesz bennünket. Kik itt Szilban halották káromkodásait, következnek

Kántor György
Gulás András Kis Biró
Misl nevezetű zsidó

Hogy ezt mi előttünk valották bizonyétyuk Signatum Szill 24 Marty 1787.

Posár Páll Város Birója
Csiszár Mihály
Tapaszty István
Tolosy József
Nagy István
Sermol István
Esküttek

46.10.

1787. március 28. Kaposvár.
Jónás Julianna újabb vallomása.

Anno 1787 Die 28a Martii in Oppido Kaposvár l Cottui Simegiensis adjacente
peractum praesens benevolum examen

Kinek hívnek ? minémű hiten vagy
valláson való hány esztendős vagy ?

Jonás Juli igaz nevem, papista
mintegy 30 esztendős vagyok.

Hol, és miért fogattattál meg ?

Szilban ezen N(emes) V(á)r(me)gyéb(en) helyheztetett helységben bizonyos lopásért fogattattam meg.

Hol, és minémű lopásokat követtél ell ?

Polányban loptam egy pruszlit, egy kötényt, egy abroszt, és egy patyolat takarétott, de ezek mind vissza tértek.

Vadén mit loptál ?

Egy pár sárga csizmát, és egy keszkenyőt.

Szilban minémű káromkodásokat tettél ?

Én egyéb káromkodásokat nem tettem hanem midon ártatlan hajamat, s szoknyámat ell akarták metzeni azt mondtam veszett teremtette job szeretem Kaposban küldjenek, amint bé is hoztak.

Azulta miulta Pécsről kiszabadultál egyéb tolvajlásokat tettél e ?

Én nem tettem mert tsak egy hete hogy Pécsről ki szabadultam.

Hányszor voltál már fogságban ezen Nemes V(á)r(me)gye fogságáb(an) és máshut ?

Itt mast negyedszer vagyok Pécsset pedig kétszer.

Minémű büneidért fogattattál oll gyakran meg ?

Itt Somogyban kétszer azon okbul hogy a vásárra jöttem, kétszer pedig tolvajságomért, Pécsset pedig hogy a korcsmákon ittam tiz óra után.

Tudsz é valahon tolvajokat, vagy szökött katonákat holl lappangani ?

Nem tudok.

Actum ut Supra

Per juniorem Ladislaum Hünkár
V(ice) Judlium mp

46.11.

1787. március 28. Kaposvár.

Jónás Julianna újabb tárgyalása. Részlet a törvényszéki jegyzőkönyvből.

Miképpen ezen vason álló rabszemély, ámbár már ennek előtte, mind itt, ezen Te(kin)t(e)tes Somogy Vármegyei Törvény Szék, mind pedig gyakor izben Nemes Baranyai Törvény Szék által is véle születet tolvajságiért, és más számlálhatatlan gonosz tselekedetéért keményebben meg büntettetet volna is, és noha említet Baranya Vármegye fogságából csak most ezen Holnapnak 17dik napján vette volna is szabadulását: mégis mindazonáltal, nem hogy magát meg jobbitotta volna; de sőt inkább, alig lépet ezen Vármegye kúszőbére, mingyárt számtalan tolvajságokat elkövetni, s ezt égtelen káromkodásokkal tetézni nem félemltet, a mint maga szája vallasa...ide adnectált Instantia...és utasito Levelek...vilagossan bizonyittyák.

Kivanya azért a Magistratualis Fiscalis Prokator, hogy ezen meg térhetetlen, és bűneiben meg átalkodott gonosz személy Tallosi rabságra küldetessék.

...

46.12.

1787. április 7. Szil.

*Tanúvallomások.*⁹⁰

Anno 1787. Die 7a Mensis Aprilis Praesens Inquisitio Magistratualis Contra Julianam Jonás, quam Blasphemam praesens Inquisitio juxta sequens Deutri Puncti peracta est ordina sequitur:

De = Eo = Utrum?

Mostanságh a N(emes) Vá(rme)gye Fogságában raboskodó Jonás Julianna miért holl és mikor fogattatott meg, hite le tételével valla meg.

Primus Fatens Georgius Kántor Romanus Catholicus Incola Possessionis Szill Annorum 37. adjuratus fatetur. Ezen Fatens két Szili Árendás Zsidónak korcsmáját árulván történt, hogy ez előtt három héttel Izrael Mihilz Zsidóhoz a raboskodó pálinka italra bé vetemedvén, elseiben egy garas ára pálinkát föl hajtván, azzal meg nem elégedvén megént egy karas (sic!) árát kért, annak is felét föl hajtván, felét mérték övegben hagyván, kérvén azon a zsidót hogy edént adna neki, melyben véle ell vihesse, hogy ott edént

⁹⁰ Az itt kihallgatott tanúk április 16-án a kaposvári törvényszéken is megerősítették vallomásaikat.

nem nyerhetet a kortsma házhoz szaladván edén kérésre, ott sem nyerhet-
vén futásra vette magát, észre vévén a zsidó hogy szökni akarna meg nem
adván a pálinka árát utánna indula, és ell fogá, a mint a zsidótul hallotta
mondani minden otsmán káromkodásokkal illetve, és hogy föll is égeti az
egész Boronkai részt, esküvéssel erősítette, vezetetvén a Rab személ hallot-
ta a Fatens mindenféle otsmán szókal káromkodni Fikván [---]⁹¹ Teremté-
sét Üdvességét a Kis Birónak Nagy Andrásnak Máriáját Szentét Szenteit,
Istennek Máriának Teremtőit Czillagokat, és azoknak égbeli fénességét,
egy szóval mindenféle Teremtettének szidalmazván mint a Fatenst mind a
megfogóit és Szili Helység előljáróit. Azt is vallá a Fatens, hogy ez előtt há-
rom Esztendővel Vadén lévén a Fatens Kortszmáros, ott is meg fordulván a
Rab személy, ütet meg lopta 1 pár sárga tsizmáját a Feleségének 1 tarka
keszkenyőt, egy fehér keszkenyőt, mindezeket hite letételével vallá,
megfogattatván a Rab személ, Pulaiak is nyomozván, azok is itt szemében
vallották, hogy egy nappal előbb meg fogattatásának eőket is meg lopván 1
3 forintos selem pruszlit, egy féll talléros abroszt 1 festet kék kötényt és egy
pattyolat Takarétót ell lopott, amint a kék kötén, és a Takarétó [---]⁹² mint
vason levőnél meg is találtattak.

Secundus Fatens Andreas Nagy Subjudex Sziliensis Annor(um) 29 Adjuratus
Fassus est. Ez mint Kis Biro látván a zsidót a Rab személ után futni, és meg
fogni maga is oda ment a zsidó segítségére, hogy a rabb személt eo is meg
fogta reá ripakodván Bassza Fikja teremtetteivel születését Biróságát halá-
lát Máriáját Istenét, sőt Istennek, Máriának Teremtőit arra mondván a Biró
ne káromkodjál Kaposban küldelek, akor Kapos Várnak a lölkét, és terem-
tését Fikván, azt is hozzá adván, vagy engem Kapos vagy én Kapos meg
baszom mast, tudom ha oda kerülök Esztendeig meg ülöm, de semmi az
ne filly⁹³ Pitsa meg basz a Katona, bár tsak szabadon mehetnék most oda a
Vásárrul ell hoznék 100 forint árát. Ne féll Juli holnap bizonyosan oda
mész, arra felelte ej Baszom Fékom teremtette lölkét a Krisztussának nem
eresztenek engem oda a hová akarnék menni.

Tertius Fatens Franciscus Metséry Faber D(omi)ni Boronkay⁹⁴. 40 Annor(um)
Aeque Adjuratus Fatetur. Amint a zsidó a rabb személt meg fogta a lármá-
ra ki menvén a Fatens hallotta hogy több Káromkodási között azt is mon-
dotta, hogy föll fogja a zsidót égetni egyebet nem tud a Fatens. Signatum
Szill quibus Supra.

Per Sigismundum Vajda Supremum
Judlium mp

⁹¹ Olvashatatlan szó.

⁹² Olvashatatlan szó.

⁹³ Ne félj!

⁹⁴ A tanú a földesúr kovácsa volt.

46.13.

1787. április 18. Kaposvár.

A márciusi tárgyalás folytatása. Ítélet.

Deliberatum est

Sokféle Gonoszságokban el merültt vason álló Rab Személly számos Lopásira, csavargásira, és Férjéhez való Hitének meg szegésével feslett, s czégéres élete folytatására nézve már ezen N(emes) Varmegyének Törvény Széke által háromszor, N(emes) Baranya Varmegyében pedig kétszer az mint...rész szerént ellene hozatott Sententiákbúl, de önnön vallásábúl is ki teczenék, hosszabb sanyargatásán kívül érzékeny, és élete jobbitására szolgálható büntetése, s öszveseggel már 139. kemény korbáts ütésekkel történt meg veretése után; most újjra nem csak hasonló, de előbbi, s természetté vált vétkein kívül fertelmes, és Égben kiáltó Káromkodásokról vádoltatván; minthogy ellene meg hitezett bizonságoknak szemben szállásábúl meg világosodnék: hogy eö meg rögzött vakmerőségétül el ragadtattván, s az felséges, és Mindenható Ur Istennek rettentő Méltóságát, és Szentyeiben teczető dicsősségét tellyességgel meg vettvén, s semminek állétván Kegyes Teremtönket, az eö Szent Annyát Máriát, minden Szentyeit, Égen ragyogó Tsillagokat, s minden földi alkotmányokat, irtózás nélkül ki sem mondható... fertelmes, és szünete nélkül egynihány órákig folytatott, s természettel ellenkező Káromkodásokkal illetni nem félemllett légyen; de maga is ámbár nem minnyáját, némellyeket még is azon szitkok közül meg vallana, ugy nem külömben mivel N(emes) Baranya Varmegyében utóbbi el vett büntetése után Lakó helyére útaséttva lévén azon úttában, mihelest emlétett N(emes) Varmegye által rendeltetett őrizet alúl ki lépett, első helységben szállásra be fogadó Aszonyát hálaadás helyében meg lopta, s ruháitúl meg fosztotta, nem tagadná, és így ezen több öszve csatolt vétkei az Törvénynek Boszúállását magok után vonzanák; ahöz képest noha ugyan már életének, s erköltsinek jobbra fordítására kevés reméniséget mütattván ezen tökéletlen Rab személly, az Halálos Sententiának hozására sok izbéli, és mostani Káromlásokkal tetézt gonoszsági majd csak nem elegendő okot nyújtanának; mivel azonban előbbi vétkeiért meg szenvedvén mostani Káromlásokat Részségében hogy követte, álléttaná, és az Bizonságok is vallásokban, hogy meg fogattatása idején, az midőn tudni illik az leg fertelmesebb szitkokat szórta, józan elmével tellyességgel nem volt légyen, meg ismérnék: Ezzel sorsa könnyebbitettvén az Halálos büntetéstül fel oldoztatik; Hogy mindazonáltal azon részségében kezdett, és józan elméjével is folyvást gyakorlott szörnyű s botránkoztató Káromlásinak büntetése által

erkölsös életre vezettessék, és magát meg jobbétani tanuljon, Tallosi Fenyéték Házban két esztendeig tartandó Rabsága alatt minden fél esztendőben huszon öt, öszveséggel száz kemény korbáts ütéseknél szenvedésére ítéltetik. Signatum Kaposvár Die 18^a Aprilis Anno 1787.

SML. IV. 10. v. Tiszti fenyítő perek, nro. 2223.

Az 1787. április 18-án hozott ítéletet követően a hivatalból kirendelt védőügyvéd a Dunántúli Kerületi Táblához fellebbezett. A Kerületi Tábla 1787. május 4-én jóváhagyta a vármegyei törvényszék ítéletét, május 22-én az ügyet végleg lezárták. Jónás Julianna későbbi sorsát nem ismerjük. További kutatásokat kell folytatni a baranyai tartózkodásának időszakáról is.

SZÓMAGYARÁZATOK

Absentál: Távolmarad, hiányzik.

Actum: Esemény; keltezésben: kiadatott.

Ad reliqua nihil: A többire (kérdésre) semmi.

Adjuratus examinatus fassus: Eskü alatti tanúvallomás.

Adnectált: Mellékelt, csatolt, hozzákapcsolt.

Adulterium: Paráznság, házasságtörés.

Aggrá váltatni: Elmarasztalni, súlyosbítani.

Allériáns circumstantia: Megvilágosító, bizonyító körülmények.

Alispán: A 13. században kialakult, 1950-ig létezett vármegyei tisztség. Az alispán a 13-15. században az ispán helyettese, az ispán nevezte ki familiárisai közül. Magánjogi működése fokozatosan közjogivá alakult, s a 14. század közepétől általában az alispán elnökölt a vármegyei közgyűlésen, s a vármegyei igazgatás minden ágában vezető szerepet játszott. A főispán csak néha, fontosabb ügyekben döntött. Az alispánok választásának gyakorlatát az 1723:56. törvénycikk egységesítette. Attól kezdve a főispán négy jelöltje közül a vármegye nemesi közgyűlése választotta az alispánt.

Apellál, apellata: Fellebbez; fellebbezés, ellenvetés, kifogás.

Árenda, árendás: Bérlet, bérlő.

Áristom, áréstom: Börtön.

Armentarius: Csordás.

Articulus: Törvénycikkely.

Assistál: Segít, segédkezik.

Átalvető: Két részes tarisznya, melynek egyik fele a vállról előre lóg, másik fele hátra. Fehér kendervászonból vagy színes gyapjúszövetből készült, többféle célra (városba, piacra, mezei munkára, magvetéshez, betakarításhoz, erdei gyűjtögetéshez). Némely vidéken iszák néven ismerték.

Attestatum: Igazolvány, bizonyítás, tanúsítvány; a falusi előljáróságok által a cigányok számára kiállított igazoló levél, amely bizonyítja, hogy a helységben jól viselték magukat.

Authentizálás, authenticálás: Hitelesítés.

Bacsó: Az északi területeken a számadó juhász neve. Általában idősebb házasember, aki a bojtárok munkáját irányítja. A juhtartók vele szerződtek a juhok őrzésére, s általában saját állománnyal is rendelkeztek.

Bagaria (bagazia): Olcsó, vékony szövet. Másnéven muszuj.

Baromkodás: → bestialitás

Béklyó (békó): Lovak (esetleg marhák) két első lábára csatolható, vasláncos mozgásgátló eszköz. A megbéklyózott állat nem tud elcsatangolni, a záras béklyó pedig megakadályozza, hogy ellopják.

Benignum examen: Jóindulatú (nem kínvallatás alatt tett) vallatás.

Bestialitás: Az állattal létesített nemi kapcsolat megnevezése a büntető jogban. Ugyanerre használták a sodomia kifejezést is. A kötetünkben közölt bestialitás (baromkodás) miatti per Somogy megyéből származik (42. sz.), ott sodomiának a homoszexualitást nevezték.

Bisztok: Ez a szó ilyen alakban nem található a tájszótárakban. Valószínű értelmezése: bizton, biztosan, bizonyosan.

Bizonyság: Bizonyíték, tanú.

Blasphemia: Istenkáromlás.

Bona fide: Jó hittel, jóhiszeműen.

Burgus: Poroszország, illetve a poroszok neve a magyar népnyelvben.

Campamentum: Táborozás.

Castrum: Vár, várkastély.

Circiter: Körülbelül.

Circumstantialiter: Körülményesen, részletesen.

Citál: Idéz.

Collateralis: Oldalagos, mellékes, két oldalt egymás mellé helyező, valamely ügy két oldalát összevető.

Colonus: Telkes jobbágy.

Comitál, committál: Megbíz, kiküld.

Comitatus (cottus): Vármegye.

Commissio: Kiküldetés, kirendelés, megbízatás.

Communicál: Közöl.

Confrontálás, confrontatio: Szembesítés, szembe állítás.

Consors: Hitves.

Conthoralis: Házastárs.

Continuatio: Folytatás.

Continuative: Folyamatosan, folytatólagosan.

Contractus: Szerződés.

Conventio, konvenció: Megegyezés, szerződés, szegődmény.

Conventionatus cigány: Szegődményes, azaz meghatározott időre szóló szerződésben rögzített bérért dolgozó cigány.

Coram me: Jelenlétemben, előttem.

Crucifixus: Kereszt.

Currens: Folyó (pl. folyó év).

Csigázás: Kínzás, kínvallatás.

Declarál: Kijelent, kinyilvánít.

Declaratio: → declarál

Decretum: Írásba foglalt törvény.

Deliberatum: Ítélet, végzés, határozat.

Demeter (Dömötör) nap: Október 26.

Deposito corporali juramento: → adjuratus examinatus fassus

Descriptio: Leírás.

Desertor: Szökevény.

Determinatio: Határozat, végzés, rendelet.

Deutrum, Deutri Puncta: A tanúvallomásokról készült jegyzőkönyvek bevezető *de eo utrum ?* kérdéséből, aminek a magyar szövegekben általában az *arrúl, hogy vajon ?* formula felel meg; a formális bevezető után rendszerint a tanúknak feltett több kérdés következett, ezek a deutrális punctumok, azaz kérdőpontok.

Dominális fiskális: Uradalmi ügyész.

Dominium: Uradalom.

Educillator: Kocsmáros.

Effektuál: Elintéz, foganatosít.

Ejusdem: Ugyanaz.

Élet: Gabona.

Előruha: Kötény.

Eszterhaj: Szalma-, zsúp-, vagy nádtető. Ereszalja.

Examen benevolum: → benevolum examen.

Examen: →benevolum examen.

Examinál: Kérdez, vallat, vizsgál.

Examinata fassa post juramentum: Eskü utáni vallomás (→ adjuratus exami-natus fassus est).

Excellentiás: Kegyelmes, nagyméltóságú.

Executio: Végrehajtás, elégtétel, kivégzés.

Expediál: Kiad, továbbít.

Extradatarum: Kiadatott (általában a deutrumok, igazolólevelek záróformulájában használt kifejezés).

Faber: Kovács, mesterember.

Fassio: Vallomás, bevallás.

Fateál: Vallomást tesz, vall.

Fatens: Tanú.

Fávori: Kegy, pártfogás, jóindulat.

Fejel: A népnyelvben többféle jelentésben előforduló szó. Kötetünk szövegeiben olyan textíliákat jelent, amelyet csipke, esetleg arany vagy ezüst szál díszített.

- Fékom (fikom) teremtette:** Ismeretlen eredetű szitokszó, hasonló a fikához, de gyakrabban fordul elő humoros kontextusban. Lehet enyhén bosszankodó (teringette !) vagy lelacsonyító, megvető.
- Felcser:** orvos, seborvos.
- Féléng, féling:** Hátralás, nyaknál megköthető csecsemő, illetve gyermekruha.
- Fikván, fika:** Bizonytalan eredetű, utálatot, undort érzékeltető szó. Jelentése: takony, köpet, genny, váladék.
- Fiscalis Prokator:** Ügyvéd, ügyész.
- Florenus:** Forint.
- Fundus:** Telek.
- Furum (fur; furtum):** Tolvaj, tolvajlás, lopás.
- Futa:** Selyemből készült kelme-fajta, kötény vagy színes szalagöv. A futa szó legkorábban Szalavóniában fordul elő a 16. században, női ünnepi viselet részeként „színes öv” jelentésben. Kötetünkben baranyai szövegekben fordul elő, kötény jelentésben.
- Futasos előruha:** Díszített (futtatott) kötény.
- Granát gyöngy:** Csiszolt gránitkő.
- Gratiosus:** Kedves, kellemes, kegyes.
- Guba:** Gyapjú szőtt anyag, illetve a belőle készült kabátféle felsőruha, amit többféle színben és formában készítettek.
- Gyoles:** Vászonszövésű len- és pamutárak gyűjtőneve, pl.: → patyolat.
- Hajdú:** A hajdúk a 15. század végétől megjelenő fegyveres marhapásztor és állathajtó réteg, akiknek az elnevezése a 17. századtól tőlük teljesen különböző csoportokra is áttért; a kötetben kétféle jelentésben fordul elő a hajdú szó: 1. urasági rendfenntartó, némi szolgálatmentességgel rendelkező alkalmazottak, ún. „botos legények”; 2. hozzájuk hasonlók a vármegyei és városi hajdúk, akik a törvényhatóságok alkalmazottai, adót hajtának be, kapuőrök, foglárók, hivataloszolgák.
- Hámor:** Kohászati és kezdetleges vasfeldolgozó munkát végző üzem, manufaktúra.
- Hármas Törvény:** → Werbőczy Hármaskönyve.
- Hármaskönyv:** Werbőczy István országbírói ítélmester által 1514-re összeállított joggyűjtemény, amely nem vált formális törvénnyé, mert az országgyűlés jóváhagyása ellenére a király sohasem szentesítette, nem is hirdették ki a vármegyékben; mégis a magyarországi igazságszolgáltatás mérvadó joggyűjteménye lett három évszázadra, a három részből álló jogkönyv elsősorban nem a kánonjog, hanem a hazai szokásjog elveit foglalta össze; a harmadik rész foglalkozik a vármegyéktől a királyi bíróságok elé fellebezett „ügyeknek és pereknek rendjéről és módjáról”.

Hidóság: Mezőörködés, csőszködés. Hidó volt Borsodban az ökröket őrző gyermekek neve is. Így nevezték azokat is, akik szántáskor az ekét húzó állatot vezették.

Homicidium: Gyilkosság.

Hostya (hóstát): Külváros, alsóváros.

Huros (húros): Többféle jelentése ismert. Belsőségféléből készült ételek árusítója, béltisztító. Kötetünkben (37. sz.) szitokszóként fordul elő, lehetséges jelentése: sérves állat, rendetlen külsejű, elhanyagolt, mocskos.

Húshagyó kedd: A farsangi időszak utolsó jeles napja hamvazó szerda előtt. A húshagyó keddi szokások egy része a tél elmúltát jelzi (farsangtemetés, téltemetés). Elnevezése arra utal, hogy utána böjti időszak következik. A nép húshagyó kedden kárpótolta magát az utána következő önmegtartóztatásért. Régebben az Invocavit vasárnap volt a húshagyó, mert akkor kezdődött a böjt.

Illustrissimus: Méltóságos.

Imég(ümög): Ing.

Incaptívál(t): Bebörtönzött.

Inclytus: Tekintetes.

Incola: Lakos.

Inctae (incattus): Alperes.

Infanticidium: Gyermekgyilkosság.

Infra scripta: Alul írottak.

Inqilinus: Zsellér.

Inquisitio Collateralis: Közös tanúvallatás.

Inquisitio: Vizsgálat, vallatás.

Instantia: Kérelem, panasz.

Interrogatoria: Kérdések.

Intoxicatio: Mérgezés.

Investigatio: Vizsgálat.

Invinculatus: Bebörtönzött, rab; a magyar nyelvű forrásszövegekben rabszemély.

Iterál(t): Ismételt(t).

Judex primarius: Főbíró.

Judicialiter: Bíróilag.

Judlium (judex nobilium): → szolgabíró

Judlium: → szolgabíró

Judria Inquisitio: (Szolga)bírói vizsgálat.

Jurassor: Esküdt.

Juratus examinatus fassus: → adjuratus examinatus fassus est

Jurisdictio: Bíraskodás, joghatóság.

Kanafasz, kanavász: Párnahuzat.

Karmazsin: Vörösre festett finom bőr, illetve az abból készített csizma.

Karton: Pamutvászon.

Kebel, köböl, kebeléd: Baranyában a → pendely neve. Az Ormánság keleti ré-szén házi lenvászonból készült fehér szoknya. Az Ormánság Bőköz nevű mikrotáján a bokáig érő felsőszoknya. Szlavóniában (Kórógy) az egybevarrott fehér vászoning neve.

Keresztelő Szent János napja: Augusztus 29.

Kerületi Tábla: Az 1723. évi jogi reform során bevezetett bíróság, Magyarország 4 kerületére, illetve Horvátországra kiterjedő hatáskörrel. A Dunántúli Kerületi Tábla (l. 46. sz.) székhelye Kőszegen volt. Legalább 3 tag jelenlétében ítélték első fokon, leggyakrabban olyan 100 forintot meghaladó és több megyére vonatkozó magánjogi ügyekben, amelyekben egyébként a → Vármegyei Törvényszék ítélték. A Kerületi Táblákról a → Királyi Táblához lehetett fellebbezni. 1848-ig állt fenn.

Királyi Tábla: Korai formája már a 15. század derekán létrejött, 1723-ban szervezték újjá; országos hatáskörű törvényszékként folyamatosan ítélték elsőfokú és fellebbviteli bíróságként a személynök elnökletével a Hét-személyes Tábla alatt; másodfokon ide fellebbezték a vármegyei törvényszéken tárgyalt ügyeket.

Legitimal: Törvényesít, igazol.

Leibli: Lajbi, mellény.

Levata: Ügyfelvétel, perfelvétel (a törvényszéki jegyzőkönyvek mindig ezzel kezdődnek).

Littera(e): Levél, okirat.

Littera Testimoniales: Testimonialis levél, bizonyáglevél.

Littera Testimoniales: testimonialis levél, bizonyáglevél.

Loger, lager: Tábor.

Mádra: Kötetünkben (44. sz.) Abaújból származó szövegben a méhlepényt jelentí. Más össtenfüggésben lehet a gyomorgörcs, hasfájás neve is.

Magistratualis fiscus: A vármegye tisztí ügyésze.

Magistratualis inquisitio: A vármegye tisztje (szolgabíró, esküdt) által végzett hatósági kihallgatás, vallatás.

Malefactor: Gonosztevő.

Maritidium: Férjgyilkosság.

Márjásnyi Circulus: Máriás nagyságú kör.

Materisatio: A Nagykárolyból származó forrásban (5. sz.) előforduló kifejezés ebben az alakban nem lelhető fel a szótárakban. A szövegösszefüggés alapján legvalószínűbb jelentése: anyagi helyzet.

Mente: A legbecesebb női és férfi, térdig érő posztóujjas, melyet esetenként nők és férfiak felváltva viseltek. Rendszerint kék vagy fekete, ritkábban zöld vagy veres színű, s többnyire bélelt. Bélése és szegése bárányprémből, a módosabbaké rókaprémből készült.

Mester: Tanító.

Negyedfű: Negyedik éves ló.

Neo Hungarus: Új magyar. A Helytartótanács 1761. december 10-én elrendelte a 'cigány' név használatának megszüntetését. Ettől kezdve a cigányokat a latin és magyar nyelvű iratokban → újmagyarnak, → újlakosnak, újjobbágnak, újszellérnek nevezték. L. még → neo incola, neo inquilinus, neocolonus.

Neo Incola: Új lakos.

Neo Inquilinus: Új zsellér.

Neocolonus: Újjobbágy.

Nihil: Semmi.

Nobilis: Nemes.

Notarius: Jegyző.

Numerus: Közismert jelentése szám, de sokféle egyéb értelemben is előfordul. Kötetünkben (5. sz.) Nagykárolyból származó szövegben feltehetően a tízparancsolatot, vagy törvénytáblát jelent, illetve olyan táblácskát, amelyen a tízparancsolatra utaló tíz római szám (I-X) van vésve.

Óbester: Ezredes.

Observál: Megőriz, megjegyez.

Obsitos, opsit: Szolgálati ideje letelte után elbocsátott katona, illetve az elbocsátó levél.

Omnes: Minden, összes, valamennyi.

Oppidum: Mezőváros.

Ordinarius fiscus (fiscalis): Főügyész, első ügyész.

Ordinarius szolgabíró: Főszolgabíró.

Ordinarius Judex: Főbíró (kötetünkben Miskolc városé).

Ordinarius jurassor: Főesküdt.

Ordinarius Juratus Notarius: Főjegyző.

Ordinarius Vice Comes: Első alispán.

Öreg bíró: Falubíró, főbíró.

Pamuk: → pamut.

Pamukos köböl, kebel, kebeléd: → kebel

Pamutos materia: Kender- és pamutfonálból szőtt anyag, kelme. A tiszta kendervászonnal szemben az a vászonzajta, melynek kereszt szála pamutból, hosszanti szála pedig kender- vagy lenfonálból van.

Passus: Úlevél, járlevél.

- Patyolat (ingváll):** A patyolat finom szövésű, fehér lenvászon. Az ingváll bő szabású, rövid női ing, melynek a vállrészrel egybeszabott ujja van.
- Pej (ló):** A leggyakoribb és állítólag legkedveltebb lószín; számos változata ismert: világos, sötét, arany, meggy, gesztenyepaj stb.; a hosszú szőrök, üstök, sörény, farkok, valamint a lábvégek a legtöbb pejnél feketék, a bőr pedig mindig palaszínű.
- Pendely:** A női alsótestet fedő, házi vászomból készült ruhadarab. Mellényrészrel összevarrt változata a pruszkos pendely.
- Perceptor:** Adószedő.
- Persona:** Semély.
- Pilinka:** Pelenka.
- Polyák:** Lengyel.
- Pokoláb:** Börtönőr.
- Portio:** Adó.
- Possessio:** Birtok, helység, falu.
- Praxis Criminalis:** Magyarországon Praxis criminalis néven vált ismertté Alsó-Ausztria 1656-ban kiadott törvénykönyve. 1687-ben Nagyszombatban Kollonics esztergomi érsek kinyomatta és ezután kezdték a hazai bűnperek során használni. Az 1728/29-es országgyűlés nem fogadta el ezt a törvénykönyvet, ennek ellenére használata nem szűnt meg.
- Praeceptor:** Iskolamester, tanító.
- Praesentibus:** Ezennel.
- Praesumptio:** Feltevés, elfogultság, gyanú.
- Praetextual:** Színlel.
- Proba, próba:** Bizonyíték.
- Processus criminalis:** Büntető per.
- Processus:** Per, eljárás.
- Producal:** Bemutat, mellékel.
- Profugus:** Szökevény.
- Profusz (profosz):** Börtönőr.
- Protestál:** Tiltakozik, ellenvetést tesz.
- Providus:** Gondos, gondviselő.
- Provisor:** Tisztartó (uradalomban): felügyelő (városi vagy vármegyei vonatkozásban).
- Pruszli(k):** Mellény.
- Puella:** Szolgálólány.
- Punctum:** Pont, kérdőpont.
- Pünkösöd:** A keresztény egyház egyik legnagyobb, a húsvét utáni ötvenedik napon kezdődő ünnepe. A keresztény egyház annak emlékére tartja, hogy Jézus mennybemenetele után a Szentlélek leszállt az apostolokra. A húsvét időpontjától függően május 10. és június 13. közé eshet.

Quantum: Mennyiség, adó, adómérték.

Quártély (quártíl) ház: Szállás; kötetünkben olyan mezővárosi épület, ahol a katonákat szállásolták el.

Recognitio: Megismerés, kikémlelés, emlékezet, elismervény.

Recognoscál: → recognitio

Recruta katona: Újonc.

Referal: Előad, előterjeszt.

Regiment: Valamely fegyvernemből álló, önálló csapattest: magyarul ezred.

Relatio: Jelentés, értesítés, előterjesztés, viszonylat.

Relicta: Özvegy, hátrahagyott.

Repassuál: Szó szerint: újra útlevelesít. Azaz, új úti okmánnyal visszaküld valakit az eredeti lakóhelyére.

Responsoria: Feleletek.

Sami (sámé, sámi): A vállon és a hónaljon átvetve viselt háromszögletű kendő.

Scatulya: Doboz, tégely.

Sedes Malefactorum: Büntető törvényszék.

Sedis criminalis (Sedes judiciaria criminalia): Büntető törvényszék; általában összevonva: sedria.

Sedis Notarius: Törvényszéki jegyző.

Sedrialis notarius: Törvényszéki jegyző.

Sententia: Határozat, végzés, ítélet.

Sequitur: Következik.

Sigla: A rövidítésnek az a módja, amikor csak a szavak kezdőbetűjét írják ki.

Signatum: Kelt(ezés).

Situált: Helyezett, fekvő.

Solennitás (solemnitas): Szertartás, ünnep.

Söveg (süveg): Magas, hengeres férfi fejfedő.

Species facti: Tényvázlat, az ügy mivolta, történet leírása; magyar nyelvű forrásokban esetrajz.

Specifikált: Számbavett, kimutatott, feljegyzett.

Strá(z)sa: Ór.

Strázsamester: Örmester.

Sub: Alatt, alá.

Subjudex: Albíró.

Subulcus: Disznópásztor.

Summa: Összeg, pénz.

Supremus judex nobilium: Főszolgabíró.

Suspicio: Gyanú, kétség.

Süveg: → söveg

Szatying: Levágott ruhaszegélyből való kötőszalag.

Szent György napja: Április 24.

Szent Jakab hava: Július.

Szent László napja: június 27.

Szent Mihály napja: Szeptember 29.

Szoking, szoknying: Némely vidéken azonos a szokmány nevű, vastag, ványolt posztóból készült kabáttal. Máshol olyan ruhadarab neve, mint a pruszlikos pendely, azaz mellényrészsel összevarrt alsóruha. Kötetünkben utóbbi értelemben fordul elő, az északi területekről származó forrásokban.

Szolgabíró: Judex servientium, judex nobilium, összevonással judlium; a nemesi vármegye önkormányzatának elsőként megjelent, 1232 óta ismert tisztviselője; a szolgabírói tisztség módodult formákban 1950-ig fennállt; a 16. század óta a járások azon belül pedig a kerületek a szolgabírók alá tartozó területi egységek; a 18. században egy-egy járásban általában 2-3 szolgabíró működött, a rangidős volt a járás főszolgabírója, a többiek az alszolgabírók; a 19. századi forrásokban gyakran nevezik őket főbírónak, illetve bírónak; végrehajtó és igazságszolgáltató feladatokat egyaránt elláttak, s résztvettek a vármegyei törvénykezésben is; a járásokban a 18. századra kialakult a szolgabírói ítélőszék (forum judlium).

Szúr: A szúrposztó neve, illetve az abból készült kabátféle felsőruha, amit többféle színben és formában készítettek.

Táblabíró: A 18. századtól a Hétszemélyes Tábla, a → Királyi Tábla, → a Kerületi Táblák és a → Vármegyei Törvényszék bírójának megnevezése; a megyei táblabírák eredetileg rendkívüli esküdt ülnökök voltak, akik 1613-tól az akkortól közigazgatási feladatokat végző esküdtek helyére léptek; a 18. század közepétől a táblabírákat a főispán nevezte ki, a 19. században azonban már nem ők, hanem választott bírák ítéleztek; a 19. században a főispáni adományozású címzetes táblabíróságot csaknem minden birtokos nemes megkapta.

Takarótó, takarító: Takaró, illetve valamilyen tisztító eszköz.

Teknyom: Baromfi etetésére szolgáló vályú.

Terminus: Határidő, határnap.

Testimonialis (testium, testimonium): → Littera Testimoniales

Testis: Tanú.

Testium (testimonium): Bizonyágtétel.

Tömlőc: Börtön.

Török gyoles: → gyoles

Tripartitum: → Hármaskönyv

Új Magyar: → Neo Hungarus

Új Lakos: → Neo Incola

Uradalmi fiscus: Uradalmi ügyész

Uraság Széke: → Úriszék

Úriszék: Sedes dominales, a 12. század óta ismert földesúri bíróság, melyet az 1848:11. törvénycikk szüntetett meg; teljes jogú úriszékek a nagybirtokokon alakultak ki, a középbirtokosok nem rendelkeztek büntető joghatósággal, a kispapok jobbágysági pedigréje pedig a → Vármegyei törvényszék elé tartozott; az úriszéken a földesúr egyszerre lehetett felperes és bíró; 1729-től a jobbágyság a polgári perekben a megyéhez, majd a Királyi Táblához és a Hétszemélyes Táblához fellebbezhetett; a büntető ügyek 1791-től lettek fellebbezhetők.

Ut supra: Mint fent (keltezésben).

Uxor: Feleség.

Üszög: A népnyelvben sokféle értelemben előforduló szó. A 44. sz. alatt közölt forrásban feltehetően a méhlepényt jelenti.

Vagabundus: Csavargó, kóborló.

Váll, ingváll (ruhadarab): → patyolat ingváll

Vármegyei Törvényszék: A nemesi vármegye igazságszolgáltatási szerve, sok helyen csak a 18. században vált külön a vármegyei közgyűléstől; a 17. századtól vált gyakorlattá a polgári és büntető ügyek külön tagozaton való tárgyalása; a vármegyei törvényszék első fokon ítélt a nemesek ügyeiben, melyek a Királyi Táblához és a Hétszemélyes Táblához voltak fellebbezhetők; másodfokon véglegesen ítélt a jobbágyság olyan ügyeiben, amelyek az úriszéktől fellebbezhetők voltak; 1836-ban a földesúr és jobbágyság közötti vitás ügyek elintézését a vármegye által kiküldött bírákra bízták, fellebbezési fórum a vármegyei törvényszék maradt.

Verbuvál, verbung: Toboroz, toborzás.

Vice ispán: → alispán

Vice notarius: Aljegyző.

Vice: Al-, másod.

Zajda (portéka): Vegyes, szedett-vedett, ismeretlen származású.

PÉNZNEMEK ÉS MÉRTÉKEK

Arany: A Károly Róbert pénzreformjával bevezetett szilárd értékű, körmöci arany néven ismert pénznem a nagybani kereskedelemben és számítási egységként 1784-ig volt forgalomban; ennél 1/128-dal volt kisebb értékű az ún. császár aranya.

Ezüst: ezüstforint

Ezüstforint: A 18. században Magyarországon a leggyakrabban használt pénz a rhénes, azaz rajnai forint volt; eredetileg aranypénz, a 17. század végén váltották ezüstre, 3 ilyen rajnai ezüst forint ért 1 tallért; a 18. században gyakran nevezték német forintnak, 1753-tól konvenciósi forintnak vagy pengőforintnak is mondták. Így különböztetve meg az 1762-ben kibocsátott papírpénztől, a bankócedulától, amelyet hívtak bankóforintnak és papírbankónak is; a 19. század első felében gyakran találkozunk a rajnai ezüstforint neveként a pengőpénz kifejezéssel is; a rajnai ezüstforint váltópénze a garas és a krajcár volt: 1 rajnai ezüst = 20 garas = 60 krajcár.

Dénár: Magyarországon Szent László király óta létező ezüstpénz. Ezüsttartalma többször megváltozott, a 18. században 1/5 alá esett, sőt rézből is vertek dénárokat. A 18. század első felében 1 forintra 100 dénárt számítottak. Az 1760-as években Mária Terézia beszüntette a kibocsátását, s a váltópénz véglegesen a krajcár lett.

Dupla arany: Az 1659-es Habsburg pénzreform óta a duarius nevű, tallér-típusú aranypénz neve, melyet az osztrák zweierek mintájára vertek.

Forint: Több ország valutája a történelem folyamán, Magyarországon 1325-től folyamatosan pénznem volt 1900-ig; értéke változó volt, aranyból és ezüsből is verték; forrásainkban jelentheti az ezüstforintot, vagy a váltóforintot.

Florenus Hungaricalis: Magyar forint. Hunyadi Mátyás 1467-es pénzreformja után a 100 dénárt érő aranyforintot jelentette, később pedig mindenkor a 100 dénárnyi összeget.

Garas: Károly Róbert idején cseh mintára bevezetett ezüstpénz, az aranyforint nagyobb váltópénze; a Habsburgok által a 17. században kibocsátott garas értéke kisebb volt, 3 krajcár ért 1 garast, s 20 garas 1 ezüstforintot.

Krajcár: Keresztalakú verésmintázatáról cruciatus, crucifer (jelölése innen: x, xr, xcr); Magyarországon a 16. században jelent meg, az 1659. évi Habsburg birodalmi pénzreformtól kezdve a legfontosabb váltópénz lett; 1857-ig a rajnai → ezüstforint 1/60 része volt.

- Máriás, márvás:** A 18. században elterjedt ezüst váltópénz, amelyet veretkéről, a gyermek Jézust tartó Máriáról neveztek el; más váltópénzekhez viszonyított értéke nem volt egységes, a 17 és 20 krajcárosok egyaránt máriások voltak, utóbbiakat ezüst húszasoknak is nevezték.
- Peták:** A szláv pety = öt szóból; a 18. században, illetve később 1848-ig vert, réz aprópénz. Értéke többször változott, a 18. század első felében 5 krajcárt ért, II. József korában 7 krajcárral számolták, a 19. század elején ismét 1:5 lett az értékarány.
- Poltura (poltra):** A lengyel poltorak = másfél szóból; másfél krajcárt érő váltópénz 1695-től a 18. század végéig. 1761-ig többnyire ezüstdből verték, utána rézből. Kibocsátását II. József szüntette meg.
- Tallér:** A 16. századtól elterjedő Habsburg birodalmi ezüstpénz, 1 tallér 3 rajnai forintot ért; a 18. században értéke leromlott, 1807-ben kivonták a forgalomból, de az ún. császár tallért vagy Mária Terézia tallért a 19. század második felében is verték, régi kedveltsége miatt és a balkáni pénzforgalom számára.
- Vonás forint:** Olyan csökkentett értékű ezüstpénz, amelyből kivonták az ezüst egy részét. 1 vonás forint = 0,85 rénes forint.
- Icec:** Időszakonként és területenként változó, elsősorban a kocsmai italméréseknél használt országos bormérték, 2 meszely. A 17. század közepétől Magyarországon a budai icec volt a legelterjedtebb, amely 0,95 liter.
- Meszely:** Az iccéhez hasonlóan ivóedényből kialakult, kocsmai italméréseknél használt országos bormérték, fél icec. Erdélyi, pozsonyi, budai, bécsi változatai 0,35 – 0,45 liter nagyságúak voltak.
- Rőf, réf:** Eredetileg a kinyújtott kar hossza. Sokfelé Európában az egyik leggyakoribb kereskedelmi mérték, főként textíliák mérésére. Nagysága 58,3 – 78,3 centiméter. Legelterjedtebb változata az ún. magyar és királyi rőf, 62,2 és 62,5 centiméter.
- Vég:** Egész Európában elterjedt textílmérték. Nagysága területtől, időszaktól és textílfajtától függően változott. Vászonféléknél átlagosan 28, posztóféléknél 20 centiméter.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Levéltárak rövidítései:

AMK = Archiv Mesta, Kassa (Košice)

BAZML = Borsod –Abaúj – Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc

BAZML(S) = Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár Sátoraljaújhelyi
Fióklevéltára (Zemplén megye levéltára)

BML = Baranya Megyei Levéltár, Pécs

EÉGYK(L) = Egri Érseki Gyűjteményi Központ, Egri Érsekség
Levéltára

SML = Somogy Megyei Levéltár, Kaposvár

SOA = Štatny Oblastný Archiv, Kassa (Košice)

A forrásszövegekben előforduló, fel nem oldott rövidítések:

A = actor (felperes)

A^o = anno (évben)

Cottus = comitatus (vármegye)

H. C. =

I = Inclytus (tekintetes)

I = Incattus (alperes)

(LS) = locus sigilli (pecsét helye; ha az irat másolat, azaz nincs rajta ténylegesen pecsét, s annak helyét a másolat egykorú készítője és nem a szöveg mai közlője jelzi)

M = mp., m.p., mpia = manu propria (saját kezével)

N^o = numero (szám)

SV. = salva venia; sit venia verbo (bocsánat a kifejezésért)

x = aláírásoknál az írni nem tudók jele, korabeli kifejezéssel „keze keresztvonása” (gyakran jelölték így a krajcárt is).

Egyéb rövidítések és jelek:

fasc. = fasciculus (iratcsomó)

l. = lásd

[LS] = locus sigilli (pecsét helye; ha az irat nem másolat, azaz az iraton ténylegesen van pecsét, s annak helyét a szöveg mai közlője jelzi)

nro. = numero (szám)

sz. = szám

ún. = úgy nevezett

[---] = az íróanyag hibája, károsodása vagy egyéb ok miatt nem olvasható, bizonytalan olvasatú, továbbá utólag feleslegesnek ítélt, kihúzott vagy átjavított szavak, szövegrészek jelzése

() = siglák és egyéb rövidítések (csonkítás, összevonás) feloldásának jelzése

... = kivonatos közlés jelölése

Gypsy lawsuits in Hungary (1758-1787)

The author of the book publishes 46 documents of lawsuits systematized according to different topics with a literal communications method. His goal is to provide social scientists and university students studying the gypsy/Romany culture with a source book, which makes studying their everyday life possible.

Within a larger-scale scientific venture the book with the title: Gypsy lawsuits in Hungary (1758-1787) is already the fourth volume of the series targeted at publication of sources tracing the gypsies in jurisdictional practices.

Out of the various types of documents it is the lawsuits which best reflect the words gypsies use, their thoughts about others and themselves. This context as well as the analysis of impacting situations may be a tool to our better understanding of the gypsies' strange behavior and scale of values.

The so far unknown and unpublished sources, which the author surfaced make it possible that an investigation into the history of legal treatment was free from pre-concepts, and even would go further than that. These lawsuits are not only the documents of legal treatment (or they are not primarily such documents), but they have historical-sociological and ethnographical "increments" as well, which are similarly important from scientific aspects. Apart from the narration of gypsy lawsuit stories we can learn a lot about life-courses, living techniques, community-forming activities, beliefs, habits and life styles.

The documents in the book trace their origins back to the times when the highest government bodies and municipalities were working on comprehensive and systematized drafts to generally improve gypsies' situation.

These lawsuits are showing us aspects of gypsies' lives, which cannot possibly be displayed in decrees and documents by county and town administrations.

The thematic chapters indicate individual dimensions of gypsy weekdays:

- Obtaining, stealing, wandering in and out villages
- Stealing, swapping and sale of horses
- Fleeing, strolling, illicit movements
- Cursing, swear-words, quarreling
- Marriage, love, sexuality
- Troublesome behavior, the role of a scapegoat
- Female destiny

Within the above-mentioned thematic groups sources are listed in chronological order, their numbering is uninterrupted complying with the European standards. Serial numbers are followed by the time and place of occurrence, as well as by heading. Source texts are printed in a different font facilitating orientation. Archives notations are placed after the document body.

Nagy Pál

Romenge krisa po Ungrothem (1758 - 1787)

Kon kadi ginadyi iskirisárdas, 46 dulmutáno lil sikavel ándre amenge, tematikánes, kade, sar téle sas iskirime. Anda kodi, káj ande kodolengo vast te del les, kon sile le státonge zhanimasára, vaj inke ferí akanak sile studenta.

Aba angle kadi ávri das trin ginadya ande jekh majbári séria, ande *Cigányperék Magyarországon (1758-1787)*, kadalesko ánav románés : Romenge krisa po Ungrothem. Kadi si ande kadi o shtárto kotor, ande soste le dulmutáne lila sikavel ándre amenge.

Mashkar kodole dokumentuma, save palal roma vorbin, le krisange lila den palpále majcháchikánes, káj so phende le rom, sar phende le, thaj vi kodoles, káj so gindisárde pala pende, thaj pala le kávrénde. Kado zuráles but shaj zhutil amenge ande kodi, káj te shaj hatyáras le romen, káj sar zhuyen, sar gindyisárenpe.

Kadal lil zhi akanak bipinzhárdé sasle angla le majbut zhéne, inke chi dinele ávri andej ginadyi. Shaj zhutil amenge ande kodi, káj biprekonceptijóveske te rodas kodi, káj sar kerde le romenca le krisake manusha. Kadal lila ne ferí kodi sikaven amenge, sar kerde lenca, tena vi le hishtórijasociologushenge thaj le etnográfushenge interesno matura si. But informácijóvo si ande lende vi pala le romengo trajo, sar trajinas, sar beshle ande pengi kumpánija, ande soste patyanas, so sikile te keren sako dyes.

Kodol lil, so ande kado ginadyi shaj ginas, ande kasavi vráma rakhadyile, kana le statoske majoprune traditóra thaj le krisake shérutne kasave krisa ande palal rom, káj ande intrego them sas te vazdenle. Le krisake lil le romenge trajoske kodi rig sikavel opre amenge, savo andel káver dulmutáne lil naj. Pala le sako dyesesko trajo vorbin vi le ginadyake kotoranava:

Lelipe, chóripe, gaváripe

Grastenge chóripe, parudime, bikinipe

Náshadipe, phir keripe, bislobodo mishkisáripe

Kushelipe, armáj, xóji

Insuripe, kamipe, seks

Deviancia thaj bezexenge bakrosko persona

Romnyange zhélya

Ande kadal kotora ande kronologijaki gléda aven pala jekhávreste le lil, numerenca, sar andej Európa sikile les te kerenles. Pala le glédake numera avel o than thaj o vráma, pala lende e shéresko regista. Le lilenge thaneske numer pala e tekstura sile.

Pál Nagy

Zigeunerprozesse in Ungarn (1758-1787)

Der Autor dieses Bandes veröffentlicht 46 Schriften von Prozeßakten in thematischer Ordnung, mit Mitteilungsmethode laut Buchstaben. Das Ziel ist es, den die Zigeuner-/ Romakultur studierenden Gesellschaftswissenschaftlern und Universitätsstudenten eine Quellenausgabe in die Hand zu geben, die die Forschung des Alltagslebens ermöglicht.

Im Rahmen eines größeren wissenschaftlichen Unternehmens ist der Band mit dem Titel Zigeunerprozesse in Ungarn (1758-1787) bereits das vierte Stück einer in der Justizpraxis über die Zigeuner erhaltenen Quellen.

Unter den über die Zigeuner aussagenden Dokumentenarten geben die Prozesse am zuverlässigsten die Worte der Zigeuner, die über andere und sich selbst, zurück. Die Analyse des Kontextes und der dies beeinflussenden Situationen kann dabei helfen, das besondere Verhalten und Wertordnung der Zigeuner zu verstehen.

Die durch den Autor erschlossenen, bislang unbekanntes und nicht veröffentlichten Quellen ermöglichen die Forschung der Geschichten der juristischen Behandlungsweisen frei von Prekonzeptionen, gleichzeitig gehen sie auch darüber hinaus. Die Prozesse sind nicht einfach nur bzw. nicht vorrangig die Dokumente von Geschichten der juristischen Behandlungsweise, sondern vom wissenschaftlichen Gesichtspunkt her auch ähnlich wichtige geschichtssoziologische, ethnografische "Erträge". Außer der Geschichte von Prozeßverfahren gegen Zigeuner werden wichtige Informationen über ihre Lebenswege, Lebenstechniken, Gemeinschaftsorganisationen, Glauben, Traditionen und Lebensweise mitgeteilt.

Die in diesem Band zu lesenden Dokumente stammen aus einem solchen Zeitraum, in dem die obersten Regierungsorgane und die gesetzlichen Behörden eine umfassende, systematische Planung für die allgemeine Ordnung der Zigeuner erstellten. Die Prozesse stellen uns die Seite des Lebens der Zigeuner vor, die in den Schriften, erstellt in Verfügungen und Verwaltungen der Städte, Komitate, weniger vorzufinden sind. Je eine Dimension des Alltags der Zigeuner wird auch in den thematischen Kapiteltiteln gezeigt:

Verschaffung, Diebstahl, von Dorf zu Dorf ziehen
Pferdediebstahl, Pferdetausch, Pferdeverkauf
Flucht, Landstreicherei, verbotene Bewegung
Fluchen, Verwünschung, Streit
Ehe, Liebe, Sexualität
Deviation und Sündenbockrolle
Frauensicksal

Innerhalb der aufgeführten thematischen Gruppen folgen in chronologischer Reihe nacheinander die Quellen mit der europäischen Praxis entsprechenden kontinuierlichen Numerierung. Die Numerierung zeigt die Zeit und den Ort der Entstehung an, sowie folgt den Kopfregeften, von denen die mit anderem Buchstabentyp gesetzten Quellentexte gut abweichen. Die Archivalsignatur wurde nach dem Dokumententext angeordnet.

A kiadó és a szerkesztőség címe:
ROMOLÓGIAI KUTATÓINTÉZET
H-7101 Szekszárd, Pf. 12.
Telefon/fax: 36 74/495-448

Műszaki szerkesztő:
Kalányosné László Julianna

Nyomtatta:
Kerényi Nyomda KFT.
7100 Szekszárd, Epreskert 3.
Készült: 500 példányban.

